

פ ר ו ט ו ק ו ל
 ישיבה נ"ב/תש"ל של הממשלה
 י"ז בניסן התש"ל - 23.4.70

נכחו השרים:

ג. מאיר - יו"ר
 א. אבן
 י. אלמוגי
 מ. בגין
 י. בורג
 י. ברזילי
 ח. גבתי
 י. גלילי
 א.ל. דולצין
 מ. דיין (עד סוף סעיף 530)
 ש. הלל
 ע. ויצמן (עד אמצע סעיף 531)
 ז. ורהפטיג
 ח. לנדאו
 ש. פרס (מאמצע סעיף 529)
 מ. קול
 א. רימלט
 ו. שם-טוב
 י.ש. שפירא
 ז. שרף (עד אמצע סעיף 531)

נעדרו השרים:

י. אלון (בחופש)
 י. ספיר (בחופש)
 פ. ספיר (חולה)
 ח.מ. שפירא (חולה)

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
 רא"ל ח. בר-לב - ראש המטה הכללי של צה"ל (בסעיף 529)
 סא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון (בסעיף 529)
 ש. דיניץ - לשכת ראש הממשלה (בסעיף 529)
 י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
 אלוף א. יריב - ראש אמ"ן (בסעיף 529)
 תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה (בסעיף 529)
 סא"ל א. פורן - לשכת הרמטכ"ל (בסעיף 529)
 תא"ל י. רביב - לשכת שר הבטחון (בסעיף 529)

סדר היום:

529. ענייני בטחון
 530. שאלות מדיניות
 531. הסכסוף הקופטי-אתיופי

ראש הממשלה ג. מאיר:

ברשותך, השר אלמוגי, אעביר את עניינך כסעיף אחרון, למרות הבטחתי לך שיהיה זה סעיף ראשון בדיון היום. נתחיל בענייני הבטחון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הערה קצרה לסדר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בסוף הדיון ארשה לך להעיר. אין טעם לעכב עתה את הרמטכ"ל וחבריו, כאשר אנו דנים בנושאים אחרים.

529. ענייני בטחוןשר הבטחון מ. דיין:

אני מעביר את רשות הדיבור לרמטכ"ל, והוא יעביר זאת לפיקודיו, לפי הבנתו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנו ישובים עתה כועדת שרים לענייני בטחון. ישנם דברים אותם נשמע ונצטרך לדון בהם היום. שקלתי אם להביאם לוועדת השרים לענייני בטחון או לממשלה, והחלטתי שאופי הדברים הינו כזה שלא מתקבל על דעתי שהממשלה כולה לא תדע אותם. לכן, אמנם יושבת כאן הממשלה בהרכבה המלא, אבל הדיון ייערך במסגרת ועדת השרים לענייני בטחון.

מבחינת הפרסום בעתונות, מספיק היה להכריז על הישיבה כישיבת ועדת השרים לענייני בטחון, אך רוצה הייתי שבעניינים שנשמע אותם היום - תנהגו בחומרה גדולה יותר מכרגיל, כאשר משוחחים אתם עם חבריכם.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

ביום ראשון האחרון הסברתי את ההתפתחות, כפי שאנו רואים אותה, הביאה להכנסת הסוללות סאם 3 למצרים ועל-ידי כך לכניסת הרוסים לקבלת אחריות להפעלת מערכות נשק, בגיזרה אחת, מסויימת, של פעילות, של ההגנה האוירית. בגיזרה זו של ההגנה האוירית יש קטעים שונים. אפשר לחלק זאת חלוקה אנכית, וחלוקה אופקית.

פירוש חלוקה אנכית לקטעים של הגיזרה, שנקראים הגנה אוירית: טילי קרקע-אוויר סאם 3, תותחי נ"מ, הפעלת מכ"מים להתראה מוקדמת, מטוסים ליירוט ושליטה בבקרה על היירוט ועל כל המערכת.

אפשר לחלק עניין ההגנה האוירית חלוקה אופקית, או לאורך - לעומק מצרים בלבד, פלוס חלק בגיזרת החזית. ובנוסף - כלל תחום שטח ההגנה האוירית המצרית, שהרוסים קיבלו בזה את ההחלטה העקרונית שהם יפעילו מערכות נשק על-ידי כוחותיהם. ויהיו אופציות שישאירו בידם, לכניסת הכוחות הרוסים לקטעים האנכיים, או האופקיים, אם לעומק בלבד, או גם קדימה ליד תעלת סואץ, אך לכל האורך, לכל השטח וכיוצא בזה.

לנו נראה שמידת הכניסה שלהם לקטעים השונים, בצורה כפי שקראתי לה - אנכית או אופקית - יתכן שקיבלו עליה החלטה מראש שאינה ידועה לנו, ואמרו שיקבלו הדרגתית את הכל; יתכן שמתחילים הם מאלף ובהתאם להתפתחות יעברו גם ל-ב', ג' או ד'. כאשר ההתפתחות יכולה להיות תלויה בהתפתחויות, בפעילות שלנו, ולפי זה תודרך מידת ההדרגתיות שלהם לכניסה לקטעים הללו, או למידת השטח שיקבלו עליהם את הגנתו. כל זה תלוי יהיה בשאלה כיצד תהיה פעילותנו וכיצד מפרשים הם את עמדתה של ארה"ב.

מה העובדות הקיימות בינתיים בשטח: א. ידוע בבטחון שהם הקימו 15 סוללות סאם 3 - 5 מהן באיזור אלכסנדריה, 10 באיזור קהיר. נוסף על אלה - סוללות נ"מ של 23 מ"מ, מתנייעים, תותח מתקדם ויעיל מאוד, כאשר הסוללות סאם 3 וסוללות נ"מ מופעלות על-ידי הרוסים.

איתרנו שתי רשתות קשר מופעלות בצורה עצמאית על-ידי הרוסים וכן הפעלת מטוסי יירוט על-ידי טייסים סובייטיים.

מאחר שאת עניין סאם 3 הסברתי ועמדנו עליו בעבר, אעבור עתה לסעיף האחרון, שיש בו חידוש בעל משמעות: מטוסי היירוט.

אני אומר שאיתרנו 15 סוללות של סאם 3, אבל אני מעריך שישנן בין 15 ל-29 כאלה, כי על סמך ידיעות שבידינו אנו מעריכים שישנם כאלה גם באיזור אסואן. את אלה איננו מחזיקים ביד כפי שמחזיקים אנו את אלה שבאיזור אלכסנדריה וקהיר. על כן אפשר לומר שיש בין 15 ל-20 כאלה.

ועתה, למטוסי היירוט: לפי נתחי הידיעות שבידינו, מאז יום א' ועד היום יש למעלה מ-20 טייסים רוסים המטיסים מטוסי מיג 21 ומתבססים על שני שדות תעופה: שדה התעופה שעמו בני סואף, שהוא מערבית לנילוס, דרומה לקהיר, במרחק 60-70 ק"מ מהעיר. וקצת צפונה ממנה - שדה תעופה קרוב יותר לקהיר, בשם קום-אושין.

למטוסים ולטייסים אלה הוקצתה גיזרת אחריות שאפשר לומר שהיא דרומה מהקו של קהיר, וסואן, דרומה מאותו קו ומזרחה, בערך עד הקו, כעשרים מייל מערבה מחוף מפרץ סואן (השר מ. דייין: זו השערה). עד עתה לא התקרבו מזרחה מקו זה.

שר הבטחון מ. דייין:

אבל אתה משער זאת, ולא שיש לך ידיעה על כך.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

זו הערכה על-פי ההתנהגות שלהם.

בגיזרה זו מתקרבים מזרחה עד כעשרים מייל מהחוף המערבי של מפרץ סואן. הגיזרה הזאת היא, למעשה, מכסה נתיב החדירה העיקרי של מטוסינו לאיזור מרחב קהיר. בכדי להגיע למרחב קהיר היה זה נתיב החדירה העיקרי שלנו, ואפשר לראות זאת כאן, במפה.

בינתיים לא נפגשנו בטייסים סובייטיים במשימות כאלה בגזרות אחרות, אם כי ידוע לנו על מספר ניכר של טייסים רוסים במקום נוסף - שדה התעופה בקרבת אלכסנדריה. אני מכיר זאת, כי יתכן שגם שם, באותו איזור, נערכו לפי סדר זה, אלא שלא הופענו שם ועל כן לא נפגשנו בהם. יתכן שגם שם ישנם טייסים, שזו משימתם.

בפעילות שלנו במקומות אחרים התרוממו מטוסים עם טייסים מול המטוסים שלנו, או שלא מולם, אך תמיד היו בהם טייסים מצרים.

הפעילות הראשונה שיכולים אנו לפרש אותה עתה, אחר הסתכלות אחרת, כפעילות יירוט, כי אז לא התייחסנו אליה כפעילות יירוט, אלא חשבנו שזו טיסה של אימונים, היתה בשבת, 11 באפריל. אך פעילות הרוסים היתה אז ללא קשר עם הפעילות שלנו. הם קיבלו, כנראה, פקודות ליירט מטוס, והתברר להם אחר כך שאינו ישראלי. אך בשבת האחרונה, ב-18 באפריל, מטוסים שלנו ערכו צילום בתוך מצרים, ואז הופנו מטוסים של מיג 21, עם טייסים סובייטיים, ליירוט המטוסים שלנו. וניתנו להם פקודות ברורות, שפירושן - יצירת מגע. הם קיבלו פקודות המוכיחות על פעולת יירוט: ניתנו להם כיווני יירוט, פקודה לדרוך את התותחים, להשליך את המיכלים הנתיקים וכו'.

הם לא הגיעו למגע עם מטוסים שלנו, ולבסוף - מי שהתכוון ליירוט, כמעט ונפגש במטוס ידידותי, והפסיקו את היירוט.

לאור ידיעה זו בשבת, ביום ראשון היינו עדיין בספקות שזא נדמה לנו הדבר. וזאת, למרות שלפי שנשמעו הדברים באויר, היה זה די משכנע. ביום ראשון, ב-19 באפריל, בזמן שמטוסינו תקפו מטרת לאורך תעלת סואץ בקרבת אבו סואר, כעשרים ק"מ מערבה ממנה, קיבלו מטוסים מבני-סואץ פקודה להתרומם ולפטרל באיזור שלהם. דבר זה חיצן את ההשערה שיש שם טייסים סובייטיים שיש להם משימת יירוט בגיזרה זו.

ב-22 באפריל, אתמול, נפגשנו פעמיים בטייסים סובייטיים. אמנם לא במפגש קרבי, אלא באויר, בשמיעה; בזמן שמטוסים שלנו התרוממו בסיני, היה חשש לגיחה של מטוסים מצריים, ופיטרלנו גם באיזור מפרץ סואץ ואז הזניקו הם מטוסים עם טייסים סובייטיים משדה התעופה בני-סואץ ומשדה התעופה קום-אושין. במידה ויכולה היתה להיות טעות ברגע הראשון (אם כי לא היתה טעות), הרי זה נמשך כשעה, ובינתיים עלו והחליפו את המטוסים הללו מטוסים אחרים - ועלתה רביעיה אחרת וכן זוג אחר, במקום הקודמים.

עתה, כאשר רדפנו אחרי זוג מטוסים מצרים שבאו לבצע צילום בשטח סיני, מטוסים שלנו רדפו אחרי המצרים ושוב התרוממו מטוסים עם טייסים סובייטיים משדה התעופה קום-אושין, כלומר לפי כל הידיעות שבידינו עלינו להגיע למסקנה שבגיזרה זו, ובכל המקרים האלה, לא הרחיקו המטוסים ללכת מעבר לקו שתארתי אותו: עשרים מייל מערבה מהקו המערבי של מפרץ סואץ.

מכל זאת עלינו להגיע למסקנה שבגיזרה הצפונית, בהתבסס על שני שדות התעופה, בין סואץ וקום-אושין, ישנם טייסים סובייטים הטסים במטוסי מיג 21 לפעולות יירוט; וזו גיזרת אחריות שהוטלה עליהם. ההגיון שבזה הוא שהיא חופפת נתיבי החדירה העיקריים שלנו למרחב קהיר.

עלי להזכיר שהיתה בידינו ידיעה, בתחילת מרץ או סוף פברואר, ממקור מהימן ביותר, אלא שהיתה פרובלמטית בפירושה, כי היתה מנוסחת כך שקשה היה לפרש אותה; אלא יכול היה להשתמע ממנה שלוש טייסות קרב סובייטיות צריכות להגיע למצרים.

יכול להיות שזה מתחבר עם מה שרואים אנו כאן. יתכן שיש לנו כאן שתיים מהטייסות, אולי שלוש, כי אין לנו עדין תמונה שלמה על שני שדות התעופה הללו, כאר המשימה שלהן היא משימת יירוט מובהקת, והגיזרה הזאת מוסברת בגלל החשיבות שיש לה בקשר לקהיר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

המטוסים מופיעים כמצריים?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

אני מניח שהמטוסים מופיעים עם סימנים מצריים, אך חשוב שהטייסים סובייטים ומדברים ביניהם רוסית. צריך לזכור שהטייסת הרוסית היושבת מאז אפריל 1968 בשדה התעופה קהיר מערב מאותרת ועובדת בשביל השייטת הרוסית בים התיכון, ועל-ידי טייסים סובייטים, עם סימנים מצריים. אגב, טייסת זו תוגברה בשבועות האחרונים במספר טופלובים 16, ובשני מטוסי בארייב, כדי לתגבר פעילות המודיעין הרוסי, אם לצורך מודיעין אמריקאי, ואם לצורך מודיעין כלפינו.

השר י. גלילי:

יש אינדיקציות גם על אלכסנדריה?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

לנו יש אינדיקציה על טייסים, אבל אנו יודעים שבשדה התעופה שזמו ג'נקליס ישנם גם טייסים מצריים. על כן, בעניין זה איננו יכולים לפסוק.

במקום הקודם שהזכרתי יכולים אנו לפסוק, וידוע לנו שיש שם טייסים סובייטיים בלבד.

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

אשלים את התמונה: כל מה שמסר ארל'ה, אלה הממצאים מ-11 בחודש. כאשר בשבת, כלומר ב-18 בחודש, קיבלנו בעצם את האנדיקציה הראשונה וחזרנו ובדקנו אחורה וגילינו שבפעם הראשונה היה זה ב-11 בחודש, איפה שהוא באיזור זה, שהתגלו בו מטוסים עם טייסים רוסים שקיבלו משימת יירוט.

יותר מעשי פעילות רוסית כזאת לא ידועים לנו. בתקופה זו, מ-11 בחודש, פעלנו, כמובן, לאורך התעלה, כולל המחפורות "טי", שנמצאות בעומקים עד 27 ק"מ. אף אחד מהמקרים האלה לא הביא לגילוי טייסים רוסים, ולא רק זאת, אלא גם לא למטוסים מצרים, שלא התקרבו להפריע לנו באיזור התעלה.

אתמול היינו עם זוג מטוסים בחלק המערבי של מפרץ סואץ, כולל מקום מסויים, גם מעל החוף. הטייסים הרוסיים הגיבו כל זמן שנשארו בתחום אותו האיזור שארל'ה תיאר אותו, כלומר על קו האורך, שאינו 20 מייל אלא קרוב ל-25 מייל מהחוף, כלומר: אתמול היה מצב בו זוג מטוסים שלנו טס בגובה בו ראו אותו. באותו הזמן הם העלו רביעיה שפיטרלה באויר, אבל לא נכנסו למגע עם מטוסינו, למרות שמטוסינו לא רק שהיו בחלק המערבי של המפרץ, כי לגיטימי להניח שמרכז המפרץ זה איזה קו שהוא, אלא המטוסים שלנו היו גם מעל היבשה.

כתוצאה מכל הפעילות הזאת שלהם, שהיא מוכרחה להיבדק גם על רקע הפעילות שלנו, התופעה כרגע היא כזאת, כפי שאנו רואים אותה, שהם קיבלו עליהם באופן מלא את ההגנה על שמי עומק מצרים, איזור קהיר ודרומה ממנו, שזה אינו נתיב חדירה היחיד שלנו לאיזור קהיר, אבל בתקופה האחרונה זה היה נתיב החדירה העיקרי שלנו.

לנו יש אפשרות נוספת להגיע לקהיר, כולל טיסה בקו פחות או יותר ישר. אבל רוב החדירות האחרונות שלנו היו בנתיבים כאלה.

באיזור זה רואים אנו שהרוסים קיבלו עליהם את ארבעת האלמנטים, שהם מרכיבים מערכת הגנה אווירית יעילה שפירושה טילים נגד מטוסים סאם³. את זאת מפעילים הרוסים; כמו כן - תותחים המגיעים על סוללות הטילים, וזאת מפעילים הרוסים גם כן. אלה תותחים חדשים שהביאום כשהם מאוישים על-ידי צוותות סובייטיים.

אלמנט שלישי: מטוסי היירוט, שתפקידם לטפל גם מחוץ למעגלים בהם הטילים יעילים. ואתן דוגמה: הטילים סביב קהיר בהחלט אינם מגיעים לאזורים היותר רחוקים ותפקידם של המטוסים, במידה שהטילים מותקפים או יוצאים מכלל פעולה, או אינם בכשרות, להוות אלמנט שתפקידו למנוע פעילות אווירית עויינת.

המרכיב הרביעי למען שליטה ולמערכה אנטי-מטוסית שלמה, זו כמובן הבקרה והשליטה, כלומר אותו גוף שהוא מתאם את עבודת הסוללות עם המטוסים ותותחי הנ"מ.

באיזור זה, בשבוע האחרון נוכחנו לדעת שהרוסים הם המפעילים את ארבעת האלמנטים הללו. כאן רואים אתם על המפה, צבועה בצבע החול - אותה טיסה שהודות לה גילינו את כל העניין.

בשבת עשינו טיסת צילום של זוג פנטומים שטסו וצילמו באיזור המסומן במפה - דרומית לשדה, בין שני השדות שהרוסים יושבים בהם. המטוסים שלנו התגלו, כך אנו מעריכים, כאשר חצו את הנילוס, השלימו את הטיסה וכאשר היו בדרך החוצה, אז התברר לנו שזעלים טייסים רוסים מהשדה בני-סואף; טייסים רוסים אלה החלו רודפים אחר מטוסי והמשיכו לרדוף אחריהם עד כ-10 ק"מ מהחוף. כלומר, ברדיפה הם לא נעצרו בקו הפטרול שלהם, המסומן כאן במפה. כאשר יש מגע או משימה, הרדיפה היתה עד קרוב לתעלה.

כמובן שהפנטומים לא היו מודאגים, כי אלה מטוסי מיג²¹, ולפנטום יש עודף מהירות גדול, ועוד כל מיני יתרונות על פני המיג. באופן עקרוני זה לא היה משנה הרבה אילו היו כאן טייסים מצרים במקום הרוסים, כי בכל מקרה מטוסי הצילום תפקידם לצלם ולהסתלק.

אני מעלה זאת כי זה המקרה היחיד בו הרוסים עברו מזרחה לקו שאנו משערים שהוא קו הפתרון שלהם. אך זה לא היה פטרול מונע, אלא תוך כדי רדיפה אחר מטוסים שלנו שחדרו די עמוק לשטח מצרים.

אשר להערכתנו - מה האפשרויות הטמונות כאן: באופן כללי יש בפני הרוסים שתי אפשרויות: 1. לקבל על עצמם אחריות כוללת להגנת אזורים עורפיים של מצרים. אנו יודעים על האיזור הדרומי, דרומית לקהיר, וייתכנו עוד אזורים, כאיזור אלכסנדריה, שאיננו יודעים במדויק, כי בשבוע זה לא היינו שם, ולא העמדנו זאת הפעם במבחן. על כל פנים, אפשרות אחת היא להישאר צמודים להבטחת אותם אזורים עליהם הציבו סוללות סאם3 והשלמת הצבת סאם3 עם האלמנטים האחרים הדרושים לקבלת אחריות מלאה על השמים. זו אפשרות בסיסית אחת.

אפשרות שניה היא שהרוסים נמצאים כבר בשלב זה של החלטה לקבל עליהם את האחריות על כל שמי מצרים, כולל עד התעלה. ושוב, סימנים בשטח - לעת עתה איננו מוצאים, ואין הוכחות להתפתחות זו.

בשבוע האחרון פעלנו גם לאורך התעלה ואיש לא התקרב ולא ראינו דבר בלתי רגיל. אבל, כמובן שקיימת האפשרות השניה, שהתופעות שאנו מכירים אותן כיום בשטח אינן עומדות בסתירה להתפתחות זו. כי יתכן שהם אומרים כך: קודם כל נקבל את האחריות על עורף מצרים ובשלב שני נעבור קדימה.

אלה הן שתי האפשרויות הבסיסיות, ששתיהן עדיין שייכות לתחום ההגנתי של שמי מצרים. אפשר לעשות את הפעילות הזאת מבלי לעבור את התעלה באופן עקרוני, אבל בין שתי אפשרויות אלה ישנו הבדל גדול. ההבדל בכך שהאפשרות הראשונה, כלומר ההצטמצמות להגנה על אזורים בעורף היא עדיין משאירה את חיל האוויר המצרי כאחראי על רוב שטחה של מצרים, כולל קו החזית. והיא לא מסבכת את הרוסים באפשרות של קרב אוויר, בו יופל מטוס שלהם בשטחנו. העובדה שהפסיקו את הרדיפה אחרי מטוסינו בכל זאת מהווה סימן כלשהו, כי תיאורטית יכלו לרדוף אחרינו הלאה מזה.

אלה שני ההבדלים הרציניים בעיני, בין האפשרות של קבלת אחריות לשטחים ערביים מסויימים ובין קבלת אחריות לכל שמי מצרים.

ושוב, קבלת אחריות לכל שמי מצרים פירושה שחיל האוויר המצרי מפסיק לשחק מבחינת הבעיות הטכניות של תיאום בין שפה רוסית וערבית, בין בקרים ערביים ורוסים... נראה לנו שעניין זה אינו יכול להסתדר, וזה מוכרח להיות ביד אחת, בשפה אחת ובשליטה מרכזית אחת.

הדבר מוסבר כך שבמידה ומתפתח קרב אווירי באיזור הסואץ ומופל מטוס רוסי, הוא מופל במצרים. אם הוא מתפתח באיזור התעלה, תוך כדי יירוט מטוסים, והם תוקפים את מטוסינו, אזי מרחב של עשרים עד שלושים ק"מ ימינה או שמאלה אי אפשר להקפיד על כך, תוך כדי הקרב, וגם לנו קרה לא אחת שקרב שהתחלנו בו באיזור זה נסתיים 30 ק"מ מעבר לתעלה, אם כי לא התכוונו לכך.

אלה שני הקווים העיקריים בין שתי האפשרויות, כאשר התופעות שראינו אותן לעתה עתה הן בהחלט יכולות להיות שלב לכל אחת מההתפתחויות.

תיאורטית, ברור שיכולה להיות גם אפשרות נוספת, שהרוסים יקבלו עליהם משימות תקיפה. לעת עתה אנו לא מצאנו שום אינדיקציות על כך, וההערכה שלנו, לפחות, היא שזה לא רק שלב אחר, אלא מדיניות אחרת, ולכן חושב אני שהרוסים, לפחות במצב הנוכחי של העניינים, את האפשרות השלישית הזאת לא יבצעו; אבל אם מדברים על אפשרות, כמובן שקיימת גם אפשרות כזאת.

קבלת אחריות על אזורים עורפיים ניתנת להעמקה על-ידי כמה טייסות או עשרות מטוסים; קבלת אחריות על כל מצרים - זאת אינה שאלה של שתיים-שלוש טייסות המונות עד חמישים מטוס, אלא כאן מדובר במאות מטוסים, וגם זה מהווה כמובן הבדל. אני רוצה לומר שאין להם מאות מטוסים, אבל בכל זאת זה הבדל שכדאי לזכור אותו.

המדיניות שאנו מציעים, או הפעילות שמציעים אנו לתקופה הקרובה של השבוע, או השבועיים הבאים, אומרת כך: להמשיך בתקיפות לאורך התעלה, כולל אותן מחפורות עד עומק 27 ק"מ, לא לתקוף מטרות בעומק, אבל לקיים פעילות צילום וסיור במקומות שונים כדי ללמוד יותר על הפעילות הרוסית באזורים אחרים.

את זאת מציעים אנו לתקופה הקרובה ממש, עד שיתבררו לנו יותר דברים ועד שנראה היכן הם ישנם ואינם, והיכן הם רצים ואינם רצים. וכמובן, גם אני מניח שבתקופה הזאת נחוש יותר מה קורה, לא רק באיזור, אלא בכלל, סביב נושא זה.

בתוך תקופה זו, כאשר נעמוד יותר על המצב אליו מתכוונים הרוסים ובו נמצאים הרוסים, תהיינה בפנינו באופן עקרוני מספר אופציות, שאחת מהן: להישאר ולתקוף באיזור התעלה בלבד ולשמור לעצמנו אפשרות תקיפה עמוקה כקלף בידנו, אם נראה שהם מנסים להתקדם מעבר לתעלה, עם סאם3 ועם מטוסים. האפשרות האחרת, כמובן, להמשיך ולתקוף מטרות בעומק ובמקומות שהרוסים יהיו בהם. מקומות כאלה ישנם לא מעט, לפי התמונה המצטיירת בפנינו לעת עתה.

אני מציע היום, במידה שנדון בדבר, שנעסוק בצד הקרוב יותר, כי אנו בעצמנו מרגישים שהנושא כולו הוא עדיין בסימניו הראשונים וחשוב לנו לחוש יותר וללמוד יותר ולהרגיש יותר את הדברים, וזאת נוכל להשיג על-ידי חדירות מודיעיניות, בלי לתקוף ולעת עתה בלי להעמיד בפניהם בעיה נוספת ואתגר נוסף.

השר י. גלילי:

החדירות העמוקות הן של הפנטומים?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

כן. גיחת צילום כזאת, גם כאשר הרוסים שם, אין בה סיכון גדול יותר מאשר במצב הקודם. זוג המטוסים טס בגובה נמוך, כאשר אז מתקשים מאוד ליירט אותו ולפנטום יש היתרון של המהירות על פני מטוסי המיג. לכן הנוכחות הרוסית אינה משנה כאן באופן עקרוני. עובדה היא שערכנו גיחה זו, אם כי לא ידענו על מציאות הרוסים שם.

השר י. ברזילי:

מה בנוגע לסוללות סאם3?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

איננו פונים לאיזור קהיר, בו יש סוללות אלה. אנו רוצים לבדוק מקומות אחרים, אם ישנם שם הרוסים ומה תגובתם, מבחינת הסיכון.

לא הייתי רוצה שבגלל נוכחות הרוסים תחשבו שגיחת צילום בנתונים אלה הינה דבר משמעותי שונה מבעבר.

בשבת ערכנו את הטיסות והם רדפו אחרי מטוסינו, בדיוק כדוגמת המצרים. אגב, הם עשו שגיאות שיכולות להחלט לעודד אותנו. ידענו על המראתם, וזאת מהר יותר מאשר יודעים היינו אילו טסים היו מצרים באותם מטוסים. אפשר לומר שהרוסים נמצאים שם בארץ זרה, והם זהירים מהמצרים, הנמצאים בביתם שלהם. יש להם כל מיני סידורי הזהדות שלהם, המופיעים בשטח הרבה לפני הופעתם במקרה של טיסת טייסים מצרים. על כל פנים, יש לנו כאן נסיון אחד של צילום, ממש בלוע הארי, בנוכחות הרוסית, ובכל אופן המטוסים שלנו לא היו שם בשום אופן באיזה מצב שהוא של סכנה.

בגלל מזג האויר האטו הפנטומים שלנו את מהירותם ולא טסו במהירות גדולה, אלא ב-450 קשר, שיחסית למטוסים אלה אינה גבוהה. לא רצינו לומר להם באויר שהטייסים הם רוסים, והדבר נעשה בשליטה מלאה של מטוסינו, ובשום מקרה לא היה מטוס שלנו במצב של סכנה איזושהי.

כל זאת, למרות שרדפו אחריהם שישה מטוסים שהוטסו על-ידי טייסים רוסיים. אני מתעכב על כך כדי לא ליצור רושם שבגיחות אלה של צילום, בחדירות המודיעיניות שמציע אני לבצע, ישנו סיכון גדול יותר משהיה בגיחות הרגילות שביצענו עד עתה. איני יכול לומר שאין בזה סיכון, אך זה מצב פחות או יותר רגיל, מה גם שאיננו בטוחים שהם מצויים במקומות אחרים, דרומית או צפונית מכאן.

השר מ. בגין :

האם משבת ועד היום כל הדברים האלה הופיעו בפני האמריקאים, ומה היתה תגובתם?

שר הדואר א. רימלט :

האם בהתאם להצעתך, בתקופה הקרובה של השבועיים הבאים, במידה שיתפתח מרדף, כלומר הם יבואו במטוסים מצריים ויתקיפו את קו הסואץ ויתפתח מרדף, האם יהיו הוראות למטוסינו להינתק כאשר יגיעו פחות או יותר לקו זה שאנו רואים אותו על המפה כקו פטרול רוסי?

הרמטכ"ל ח. בר-לב :

המטוסים המצרים עד היום באו מהשדות הצפוניים לקהיר, כאשר משימתם היתה תקיפה וחזרו לאותם שדות. זה נעשה כך גם בגלל בעיות דלק. על כן, המרדפים שלנו, במידה והיו, ולא היו לנו רבים במקרים כאלה, נערכו צפונית לגיזרה שמסומנת אצלנו כרוסית. קשה לי מאוד להניח שבאיזור שהמצרים פועלים בו, גם הרוסים יפעלו בתוכו, וזאת בגלל בעיות חשפה.

לעת עתה המצרים לא פועלים באיזור המסומן כאיזור פעילות רוסי, והוא כולו בידי הרוסים. אם המצרים יתקפו נרדוף אחריהם, לאור השיקולים שהינחו אותנו עד היום. גם עד היום לא רדפנו בכל מקרה ומקרה, כי כמובן שגם למצרים ישנם מטוסי יירוט מוכנים לפעולה. ורק לעתים רחוקות נוצר מצב בו שוקלים אנו שבסך הכל פועלים הגורמים לטובתנו.

האמת היא שעד היום רדפנו אולי שלוש או ארבע פעמים אחר התוקפים עד השדה. רק במקרה אחד היו לזה תוצאות, ובשאר המקרים רדפנו, אלא לא מצאנו אותם כי מטוסים מגובה נמוך ובמהירויות אלה, כאשר המכ"ם אינו רואה אותם - קשה מאוד לטייס הטס במהירות כזאת לגלותם בעין רגילה.

שר הדתות ז. ורהפטיג :

באותו שטח של הפרוטקטורט הרוסי, האם גם הנ"מ מופעל על-ידי הרוסים? האם זה מקיף את כל המערכת?

הרמטכ"ל ח. בר-לב :

כן.

שר התיירות מ. קול :

האם יש לפרש את האקטיביזציה של הארטילריה המצרית על התעלה, שתוגברה פעילותה בזמן האחרון וגרמה לנו קרבנות רבים יותר, לאור העובדה שהם סבורים שיש להם עתה הגנה אווירית גדולה יותר מצד הרוסים?

הרמטכ"ל ח. בר-לב :

אני חושב שיתכן ומוקדם מדי לומר זאת בצורה החלטית, אבל הרושם שלי, ואני מדבר על רושם בלבד, שהפעילות הארטילרית והאווירית המצרית, כולל הלילה, כאשר בא מטוס מפציץ לנחל-ים, אם כי לא פגע בישוב משום שביצענו שם כל מיני הטעיות והוא תקף הטעיה - התגברה, ללא ספק. אני חושב שהמצרים מרגישים היום קצת יותר בטוחים מכפי שהרגישו לפני שלושה חודשים. הם חושבים שקהיר בסדר עכשיו ואפשר להתחזף יותר בחזית.

אך זה רושם בלבד, כי התקופה קצרה יותר מדי בכדי להוות מדגם מייצב. אם יימשך הדבר חודש ימים, אפשר יהיה לומר שישנה קורלציה בין הופעת הרוסים והפעילות המצרית. לעת עתה, זה כמה ימים בלבד, וקשה להסיק מסקנה ברורה מכך. על כל פנים, כאשר מדובר על רושם - כזה הרושם שלי.

שר התיירות מ. קול :

האם יש בידינו איזה שמץ של ידיעה שהסורים ביקשו גם הם את אותו הדבר מהרוסים?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

אין לי ידיעות כאלה בינתיים.

שר החוץ א. אבן:

מובן מאליו שהפעילות המדינית סביב פרשה זו תתרכז בוושינגטון. כל הידיעות שבדינו, מיום שבת ואילך, נמצאות בידי המוסדות האמריקאים הנוגעים בדבר. התגובה היחידה שקיבלנו ממוסד מודיעין היא תגובה מאופקת מאוד, המדגישה את האופי המוגבל של סימני פעילות אלה.

אלה היו הידיעות מיום שבת ויום ב', שאמרו שאינדיקציות אלה אינן מספיקות כדי להסיק מסקנה מרחיקת לכת, כאילו ברית המועצות קיבלה מלוא האחריות למערך האנטי-אורי, אך יש משפט נפלא, שיתכן שזה לא השלב האחרון במהלך... מאז מספקים אנו את כל המידע שלנו, כפי שהוא מגיע אלינו.

מה נעשה בתחום המדיני מאז יום ב': אדגים כמה הערות להבנת הרקע לפעילות זו: א. ברור שזה שלב נוסף במעורבות הסובייטית. עד כמה שהעניין רציני, תעיד העובדה שלא היתה התערבות של טייסים סובייטים באיזור של קרבות בשום מקום מחוץ לתחום הקרוב של השפעת ברית המועצות; ב. השאלה מה תהיה התגובה האמריקאית אם יקרה מה שמתרחש, עלתה בשיחות עם סיסקו, אם כי לא ביוזמתו.

בשיחה שהוקדשה להסברת המדיניות האמריקאית, כאשר סיסקו התגדר בהסברה החמורה שכלל הנשיא באיגרת לקונגרס, לאמור שמעורבות סובייטית גוברת תעורר תגובה חמורה של ממשלת ארה"ב, כאשר שאלתי מה הפירוש התכליתי של הצהרה זו ומה יהיה אם יבוא שלב נוסף, אם תבוא הקפיצה מסאם 3 להפעלת טייסים סובייטיים, סיסקו אמר שאמנם הקפיצה הזאת היא קצרה מאוד, והסובייטים יתרשמו שהתגובה האמריקאית תהיה לתגבר את ישראל, כלומר לא ללכת לשום עימות אמריקאי ישיר.

ג. על-מנת שנדע על איזה רקע אנו מנהלים את הפעולה בארה"ב, עלינו להיזכר במה שדובר בישיבת הממשלה הקודמת, על היחס הכללי של ארה"ב לנושא זה. למרות הדברים הנמרצים שנאמרו על-ידי נייכסון בסוף ינואר, ושוב בפברואר, התגובה האמריקאית על כל הסלמה סובייטית היא לא להרתיע, אלא להירתע. קודם כל אומרים לנו שההתערבות הסובייטית באה כתגובה על חדירות שלנו והמגמה היא להטיל עלינו את האחריות; ב. להסביר עד כמה העם האמריקאי אינו שש להתערבות. יש שם רוחות של הסתייגות; אלה הם דברי רוג'רס.

אחר כך יש נטיה לומר שדברים אלה אינם נוראים כל כך, ובכלל אולי אפשר למנוע אותם על-ידי התאפקות ישראלית. בדרך כלל אלה התגובות שאנו טעמנו אותן כאשר מדובר היה בסאם 3.

נוסף על אספקת הידיעות ביקשנו את השגריר לקשור קשר דחוף, במישור המתאים, על-מנת להחליף דעות והערות על ההתפתחות הזאת. וכן, על-מנת לתבוע תביעה אחת ויחידה, לפי שעה, והתביעה היא שארה"ב תחיש את אספקת הציוד שביקשנו, ושל ציוד נוסף המתבקש עקב הידיעות החדשות הללו.

בהתייעצויות שלנו נדונה האפשרות שנבקש או נציע לארה"ב לכוון אזהרה במישור הגבוה לממשלת ברה"מ. אולם, מחקרים העלו שכל האזהרות מסוג זה, מימי ג'ונסון, מ-5 ביוני 1967 ואילך נעשו ביוזמה של ממשלת ארה"ב, לרבות האזהרות האחרונות של רוג'רס וסיסקו ודוברינין, עליהן מסר סיסקו לנו.

יש להניח שהם יחליטו כיצד ואיך לתרגם את הדברים שבאיגרת הנשיא לשפת מעשה.

אם כן, המגע המדיני הראשון בנושא זה יתקיים מחר, יום ו', ואז נשמע גם את הערכתם וגם את התגובה המוסמכת על התביעה שלנו.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

באיזו רמה יהיה

המגע?

שר החוץ א. אבן:

אני מציע לא לדון בעניין זה. על כן, היא מתקיימת רק מחר, ולא נסתייע הדבר עד כה. בהתייעצויות שהיו כאן עם סיסקו, העלה בפניו שר הבטחון את ההצעה שהוא הגיב עליה בחיוב, שלרגל כניסתנו לתחום חדש, למעשה, של שיקולים והערכות, עלינו לקיים מגע מתמיד על בעיות הלחימה. בתחום זה של פעילות סובייטית והרתעתה או תגובה עליה יש לארה"ב מומחיות מיוחדת. יש לארה"ב גם דרכי פעולה משלה. על כל פנים, אנו נמצאים עכשיו במצב בו לא נוכל למעשה להסתדר ולפלס את הדרך שלנו בלי קשר הדוק מאוד אתם. ביקשנו להעלות שוב את התביעה הזאת, על-ידי השגריר שלנו, ליצור מגע מתאים, כדי להחליף הערכות ותגובות על כל שלב במערך זה.

ישנה בעיה נוספת לגבי הפרסום: ממשלת ישראל תשים לב לעובדה שהמצרים והסובייטים לא אמרו מלה או חצי מלה על הפעלת טייסים סובייטיים. אנו זוכרים שכאשר כיוונו אלינו הזהרה על עניין פורט סעיד הם לא פירסמו את הדבר הזה. יתכן כי אין להם עניין בכך. יכול להיות שלמצרים אין עניין לפרסם זאת, כי זה סימן של חולשה, של הישענות על גורם זר; אולי לסובייטים אין עניין לעשות זאת, יכול להיות שהתערבות של גורם סובייטי יכולה להעיר את האמריקאים לפרסם זאת. אף על-פי כן, יש להניח שהדברים יגיעו לפחות לניחושם או אולי לידיעות בעתונים. אבל לנו אין שום עניין להיות הפותחים בזה. איני יודע, על כל פנים, מה נרויח מזה ואם תהיה אמינות לזה. אבל אני פתוח לדיון ברצון על מדיניותה של הממשלה בעניין זה.

קיימת אפשרות של אופי מוגבל, אם כי לפי שעה לכל שלב של התערבות סובייטית היה שלב שלאחריו. אבל גם לפי הערכת הרמטכ"ל ישנה אפשרות שזה יהיה דבר מוגבל, אם כי אני מציע שלא נהיה אופטימיים מדי לגבי האפשרות הזאת.

אני חושב שמסקנת הרמטכ"ל לגבי הפעילות הלחימתית היא ההגיונית, כלומר צמצום והגבלה, תוך מעקב ערני מאוד אחר המתרחש גם לעומק וגם ליד איזור הקרבות.

שר התיירות מ. קול:

היו הודעות בבגדד וברבת עמון. היתה הודעה במוסקבה, רומניה, ובדרך כלל אצל הרוסים דברים כאלה אינם קורים באופן מקרי. אולי תמלא באינפורמציה את הידוע לך על ההודעות הללו, ועל משהו יותר ממה שהיה בעתונות מרבית עמון ובגדד מצד אחד, וההכחות ממוסקבה מצד שני?

שר החוץ א. אבן:

זה, לדעתי, נושא אחר.

שר התיירות מ. קול:

אך זו מדיניות סובייטית.

שר החוץ א. אבן:

קראתי את ההודעה מרבית עמון, והייתי בטוח שתבוא הכחשה להודעה זו מטעם פשוט, כי אם תעבור ברה"מ לאידיאולוגיה חדשה - היא לא תבצע זאת על-ידי מזכיר שני שלה בשגרירות ברבת עמון, וקביעת אי זכות קיום לישראל - זו הכרעה בינלאומית גדולה מאוד. והיא היתה מתקבלת במוסקבה ולא ברבת עמון. יש להניח שבירת המועצות, כשאר המדינות, שגרירה המשרתים בארצות מסוימות נגרפים לזרם הרגשות הגועים באותה מדינה, ועל רקע זה האיש השתתף באיזו חניגה ערבית והתבטא כפי שהתבטא.

דבר זה קורה במיוחד במדינות ערב, כאשר הדיווח שם נמצא בידי השלטונות. ואמנם, באה הכחשה כזאת, כי הרי ברה"מ מנהלת את כל המגעים המדיניים שלה במסגרת מגעיה עם ארה"ב ובמסגרת הארבע או השתיים, כאשר יש קונפליקט שברית המועצות מזדהה בו עם הצד הערבי שבסכסוך בין המדינות. ידוע לנו שבכל הפניות של ברה"מ, עם מדינות ערב היא מדגישה גורם זה, וגם את הסתמכותה על החלטת מועה"ב משעינה היא על השקפה זו. על כן ההכחשה היתה צפויה ולדעתי היא טבעית ומוסמכת. אפשר לומר שהמדיניות הסובייטית היא כל כך עויינת, ולא אכפת כמעט שהיא תלך גם לזה.

אינני שותף להערכה זו. כל דבר גרוע, יש גם גרוע ממנו. עובדה היא שהיא לא הגיעה למצב הגרוע יותר לגבי האידאולוגיה שלה ואופי הסכסוך.

השר י. ברזילי:

אני מבין שאנו דנים היום על מה ששמענו בישיבה הקודמת והיום, וזה דיון משולב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש לנו תקנות, שעל כל שר לדבר לא יותר מעשר דקות.

השר י. ברזילי:

אשתדל: קודם כל, בכדי לא להפסיד את העיקר, אתחיל מהסוף.

לגבי המסקנה של הרמטכ"ל היום - אני מסכים לה, כלומר אם הבינותי היטב, אזי לגבי השבועיים הקרובים מוצע לתקוף את איזור התעלה כולל המחפרות "טי", כלומר קווי החיבור וההכנות של החפירות בצורת "טי", וביצוע טיסות צילום, במקום שם נחוץ לנו הדבר והכרחי לבטחוננו. לכל זה מסכים אני.

שר הבטחון מ. דיין:

למען הדיוק, היום צריך לערוך תקיפה של מכ"ם וזה אינו ליד התעלה בדיוק.

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

כאשר אומר אני "התעלה", פירושו שתוקפים אנו גם באופן שוטף לאורך קו החוף של מפרץ סואץ. הכוונה היא להמשך הפעילות "השטוחה", שלנו, בלי להיכנס למטרות בעומק מצרים.

אם מדייקים על קוצו של "י", אני אמרתי כך: התקופה הקרובה של שבוע או השבועיים הקרובים, והשר ברזילי אמר "השבועיים הקרובים", הקו הוא שיתכן שיקרה משהו, ואז נדון מחדש ונשקול לאור ההתפתחויות.

השר י. ברזילי:

ברור. לגבי נתונים חדשים - יש דיון ואפשרות חדשה. הפגישות עם נציגי הממשל האמריקאי מחייבות חילופי דעות בינינו, אם כי מקומו וכוחו של דיון כזה יפה גם בלי פגישות אלה, כי יש לנו מספיק סיבות לשאול עצמנו מדי פעם, מדי תקופה מסוימת, אם כי כל מה שעשינו טוב עשינו והמציאות המשתנה והמתפתחת מחייבת לבחון מעשים ויוזמות. אך יתכן שפגישה עם אנשי מדינה, שהתקשרנו עמה, הם משענת מרכזית לקיום משאבים לעמידה בטחונית או למעמדנו בזירה הבינלאומית, ומעוררת מחשבות נוספות. אני רוצה לומר, בראשית דברי, כי בוודאי

נתחשב בדעת האמריקאים מאוד, אבל לא נחיה ולא נפעל על-פי הדעה האמריקאית וניקח דוגמה דוקא מעניין ההפצצות לעומק.

גם הם הודו שדעתם בעניין זה לא היתה חד-משמעית. לא יהיה נכון לומר שהאמריקאים עודדו אותנו תמיד להפצצות בעומק, או שתמיד ריסנו אותנו בעניין זה. היו מקרים וזמנים שעודדו והיו זמנים בהם לא עודדו. על כל פנים, יש להם זכות להטיל עלינו את האשמת הסובייטיזציה של מצרים בגלל ההפצצות לעומק.

אמנם, האמריקאים לא חייבו אותה בסיטונות, אבל גם לא שללו אותה בסיטונות. בלי לחץ חיצוני החלטנו, על-ידי נסיון ושיקול עצמי, שלא נפעיל זאת על מטרות צבאיות עמוקות ולא נתקרב עוד לסביבתה הקרובה של קהיר. זה דבר אותו עשינו בעבר, ולא אכנס עתה בויכוח אם ההפצצות לעומק הגבילו את החדירה הסובייטית, או לאו. מספיקה לי העובדה שהפצצות אלה לא מנעו חדירת הסובייטים, על כל הסכנות שבה, ואנו עומדים מול התגברותה של החדירה עתה.

שר הבטחון מ. דיין:

אי אפשר לומר שזו היתה מטרת החדירה לעומק - למנוע את החדירה הסובייטית.

השר י. ברזילי:

בעתונות ובחלקי ציבור היתה הדעה כזאת. איננו יכולים לוותר על פעילות רצופה למניעת שיקום, מערך נגד מטוסי הקיים והכנסת מערך חדש נגד-מטוסי, אבל נראה לי שאנו מצוים על זהירות מיוחדת לגבי חדירה לעומק מצרים. על כן, אני רואה את ההחלטות לאותה התקופה הקצרה, עד לדיון מחודש, כדבר נכון.

זו היתה דעתי כאשר נשמעו כאילו דברי עידוד אמריקאים וכמובן שאין דעתי משתנה כאשר גם האמריקאים סבורים שהפצצות בעומק עלולות להגביר את המעורבות הסובייטית.

אני מבין שבעניין הפרסום, יש סכנה לגבי הפרסום בצורה לא נכונה, כלומר: עלינו להימנע מלהכניס את הציבור לבהלה.

שר החוץ א. אבן:

התוצאה החיצונית תהיה עצה עולמית לנו להתאפק ולוותר. כזו היא הטמפרטורה הבינלאומית עתה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בזאת לא צריך ללכת החוצה, כי גם זה ישנו בפנים...

השר י. ברזילי:

בכל זאת, נדמה לי שכאן מוכרחים אנו לחפש איזו דרך ביניים. זה דבר שהינו בכל זאת בלתי רגיל. נאמר כאן שזו הפעם הראשונה שהסובייטים מעלים מידת המעורבות במרחק כה גדול מארצם, ומעורבותם גוברת והולכת, ויתכן שלאמריקאים נוח לראות את הדברים בצורה מאופקת, מאותרת, כאשר אין הדבר מחייב אותם יתר על המידה מבחינת העימות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה מציע אתה בעניין זה?

השר י. ברזילי :

האם עניין ההסתרה של הדבר מצדנו הוא כל כך חד-משמעי? נדמה לי שזה אינו חד-משמעי. אני מבין את הצד של אי הפרסום, אך רואה בזה סכנה, כאשר יוצא העניין החוצה. צריך לראות, ליד שולחן זה, את שני צידי המטבע, בייחוד כאשר איני מאמין שהדבר לא יתפרסם. איני חושב שישראל צריכה רק היא בלבד להרים את קול הזעקה, כאשר העתונות העולמית תפרסם כבר ידיעות שונות בעניין זה. לכן, את העניין הזה מציע אני למחשבה כאן.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

מדוע אינך אומר דעתך?

השר י. ברזילי :

אני שוקל ידיעות בכיוון של פרסום.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

הבינותי.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אשאל אותך שאלה: מה התועלת שתהיה לנו בפרסום

זה?

השר י. ברזילי :

כאשר אנו מגייסים דעת קהל בעולם, שהנה קם הענק הסובייטי ועושה פעולות של ממש כדי להחניק את ישראל, חושבני שתגובת העולם יכולה להיות, כפי שאומרת את: תותירו; או שתגובת דעת הקהל העולמית תהיה שיש לעזור לנו יותר.

אם תגובת הקהל צריכה להיות שעלינו להרים ידיים ולהיכנע, זה בלאו הכי יכול להיות צפוי לנו. איני רוצה להניח שזו צריכה להיות דעת הקהל, כי אם זה צפוי לנו, אזי אם לא היום, הרי מחר יקרה הדבר.

צריך להיות ברור שזמן רב לא ניתן יהיה להחביא ידיעה כזאת, ומי שחושב כך נוקט הוא במדיניות של בת יענה. אם זה ייעשה על-ידינו או על-ידי אחרים, אם יום קודם או יום אחר כך - זה עניין לשיקול דעת. לכן, זה עניין לשיקול דעתנו, ואיננו יכולים להתעלם מצד זה של הבעיה, כי זה יהיה בלתי הגיוני.

אעבור עתה לנקודה המדינית: סיסקו לא הביא לנו בשורות גדולות ממזרים. הוא לא אמר שאם נהיה גמישים יותר, ייכנס נאצר למו"מ עם ישראל. אך הוא אמר דבר שנראה לי נכון, כי תדמיתנו הנוקשה מכבידה גם על מעמדנו וגם על ידידינו.

אני מסכים עם ראש הממשלה שאין לפגוע בקיומנו ובכוח עמידתנו כדי למצוא חן אפילו בעיני ידידינו ובעיני אלה שבהם תלויים אנו במידה רבה, אך נדמה לי שאנו מכבידים על עצמנו ללא סיבה וצורך. אני רוצה לדבר בפירוש על הטאבו שעמנו עלינו לגבי המונח "נסיגה".

ראש הממשלה אמרה בראיונות אחדים ערב פסח, כאילו אמרנו "נסיגה", כי אז היו שואלים אותנו מיד שתי שאלות: לאן ומתי. לשאלה "לאן" אנו משיבים: גבולות בטוחים ומוכרים שייקבעו בין שני הצדדים. לשאלה "מתי" אנו משיבים: עם היכון השלום, ולא קודם לכן.

איני יכול להבין מדוע הצהרת נכונות ל"נסיגה" לגבולות בטוחים ומוכרים, עם היכון השלום, מסובכת יותר מההכרזה על נכונותנו להתפשרות טריטוריאלית, ששמענו אותה אתמול ושלשום, ושהגבולות הבטוחים לא יהיו קווי שביתת הנשק, אבל גם לא קווי הפסקת האש.

מול נסיגה טוטלית שדוחים אנו אותה בפה מלא ובקול רם, נצהיר על נסיגה לגבולות בטוחים, בתנאי שלום; אם אמנם נשבענו שלא נוותר על אף שעל, מדוע נמנע מעצמנו את היתרון ההסברתי-תעמולתי ונחזק את ההשדנות שגם בתנאי שלום לא נהיה מסוגלים לסגת לשום מקום?

קראתי שיוסט ויארינג אמרו שיארינג מוכן לחדש שליחותו. הוא מוסיף ואומר: מצרים אינה רוצה בחידוש שליחות יארינג, משום שהיא עדיין מצפה לשלום כפוי על-ידי הארבע או השתיים.

ישראל, שאינה רוצה בפגישות הארבע והשתיים, מדוע אינה עוזרת לחידוש שליחות יארינג וחידוש שיחות הארבע או השתיים?

אני מציע להבהיר את רצוננו ולחזור למונח הנסיגה, שהיה קיים עד תאריך מסויים בתוך המינוח שלנו.

מדוע להקל על רוג'רס את המלאכה, כאשר אומר הוא בנאומו, שכל עוד הישראלים מפחדים להוציא מפיהם את המלה "נסיגה", מפחדים הערבים להוציא מפיהם את המלה "שלום"?

נראה אם הערבים יוציאו מפיהם את המלה "שלום" אחר שישראל תוציא מפיה את המלה "נסיגה לגבולות מוכרים" וכו'.

אני משוכנע שהרווח ההסברתי יהיה כולו שלנו, ומצטער אני על ששרים במפלגות אופוזיציוניות מפחדים מהמינוח הזה.

דבר אחרון: אני מצטער ששרים במפלגות הקואליציה משתדלים לטשטש את העובדה שישראל קיבלה לא רק את העקרונות, אלא החלטת מועצת הבטחון בדבר קיום הסכם לכינון שלום צודק ובר קיימא.

אני קורא את מה שהכריז שר החוץ בעצרת האו"ם: ב-1 במאי הוסמך השגריר תקוע למסור במועצת הבטחון כי ישראל מקבלת את החלטת נובמבר בדבר קידום הסכם לכינון שלום צודק ובר קיימא. על דעת שולחיו חזר וקבע נציג ישראל שהננו נכונים לבקש הסכם עם כל אחת ממדינות ערב על כל העניינים הכלולים בהחלטה, וכי אנו מקבלים את הצעתו של הד"ר יארינג להביא לידי מפגשים בין ישראל ובין שכנותיה, תחת חסותו ולמילוי שליחותו, במטרה להסדרת הסדר של שלום מקובל על הצדדים.

ב-29 במאי, לאחר עריכת דיון בישיבת ממשלת ישראל, מסרתי הודעה בכנסת, ובה הצעתי דרך לביצוע החלטת מועצת הבטחון באמצעות "מו"מ, הסכם, חתימה ויישוב התחייבויות חוזיות כפי שיותו על-ידי הצדדים".

איני יכול להבין, מדוע יש לטשטש עמדה זו?

שר המטרה ש. הלל:

הרי זה נאמר במפורש?

השר י. ברזילי:

אחר כך מטשטשים זאת. במקום לחשוף צביעות מצרית על ביצוע בלי מו"מ ולהבליט את קבלתנו את החלטות מועצת הבטחון, יש רתיעה מכל העניין הזה.

ישנו איזה פחד להודות שקיבלנו את החלטת מועצת הבטחון. הדבר בא לידי ביטוי אצל שרים בהופעותיהם ועל-ידי מפלגות שונות, ליד שולחן זה.

הבאתי רק שתי דוגמאות שאפשר לנקוט בהן לדעתי בנוסח נוקשה ומחשיד אותנו שברצוננו להתבסס בקיים בלי נכונות לויתורים סבירים, ואפשר לנקוט בנוסח מתון שאינו פוגע כחוט השערה בהישגינו ובמצבנו ובעמידתנו, בכל מקום, בהעדר שלום ועם זאת מפגין את נכונותנו לפשרה סבירה למען ותמורת שלום.

עד כמה שהבינו, עתה הוא הזמן מסיבות רבות - חיצוניות ופנימיות, שגם ידידינו, שבאמת דואגים לנו, סבורים שיש ערך להופעה שלנו, שלא רק נודיע שאנו רוצים בשלום, כי בזה אין ספק, אלא השימוש בסמנטיקה ובנוסחאות יכול היה לעזור לנו ברכישת דעת קהל, ולזה יש חשיבות בימים אלה.

שר התחבורה ע. ויצמן:

בקצרה אתייחס למה שנאמר כאן על-ידי הרמטכ"ל, ואסכם לעצמי מחשבותי ומעט מחשבותי.

בראש וראשונה - עובדות: עובדה היא שיש כוח רוסי במצרים. להתעלם מזה אין טעם, אם כי מודה אני בעצמי שלא ציפיתי בשלב זה לטייסות סובייטיות במצרים. חשבתי ששלב כזה עשוי להגיע, אבל לא חשבתי שיגיע כבר עתה. אך זו עובדה ראשונה, שקיימות טייסות רוסיות שם.

דבר שני: העובדה שאנחנו, גם כתוצאה מהדבר הזה וגם מהשפעות אחרות, פסקנו לתקוף מטרות מסוימות שקבענו לעצמנו.

עובדה נוספת היא שקבענו לעצמנו כרגע קו, שמתרכזים רק לאורך קו התעלה והמפרץ.

השאלה שאני שואל את עצמי וקשה לי לתת עליה את התשובה, היא האם זה אקט אחד שאין ממנו התפתחות? אני חושב שאנו חייבים להתייחס לשאלה זו לא כאל אקט אחד, אלא חייבים אנו להבין שאין שום סיבה הגיונית מדוע בסופו של דבר לא יקבלו הרוסים את כל ההגנה האוירית על מצרים.

יש הבדל גדול בכך, מה הכוח שצריך להחזיק לשם הגנה ולשם התקפה. הגנה יעילה על מצרים במטוסי יירוט יכולה להתבצע על-ידי 150 מטוסים, אך לא כדאי להיכנס לזה עתה.

אני יוצא מההנחה הראשונה, שחייבים להתייחס לזה כאל שלב והשלב הבא יהיה הגנה ענפה יותר של מצרים, ואולי עד התעלה, באמצעות סאם 3 ובאמצעות מטוסים.

הכניסה לקהיר יכולה להתבצע גם מהצפון, ולא רק מהקטע המסומן כאן, ואז מגינים הם גם על התעלה.

השאלה אם מוכנים אנו להיכנס למגע אתם, כן או לא. תשובתי היא - כן. השאלה מה הקו, היכן כאן האור האדום. הקו אינו מודיין, והוא תיאורטי, יחסית. קו אוירי יכול לנוע לשני הכיוונים במספר די גדול של קילומטרים. אני מקבל בשלב זה את הסיכום, גם על רקע זה, שאין לנו עדיין מודיעין מספיק, ועל רקע זה, שלחיל האוויר חסרים דברים טכניים מסוימים שעומדים אנו לקבלם, או שביקשנו ומוקוה אני שנקבלם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

תקווה זה דבר גדול!

שר התחבורה ע. ויצמן:

אשים זאת בצורה פוזיטיבית: כל זמן שלחיל האוויר אין אמצעים אלה ברשותו - אני מקבל שישנה בעיה רצינית - כיצד להיכנס לקרב זה. כל זמן שאין מודיעין ויש לנו מגבלות טכניות מסוימות, כי אז מקבל אני את מה שסוכם כרגע, שבשלב זה חייבים אנו להכות כפי שמכים. אבל אנו חייבים לסכם לעצמנו, שכאשר יהיו לנו אמצעים טכניים, אם יהיו, האם נצא למכות-נגד.

מה הקו, שבמידה והשטיח הרוסי יתחיל להיפתח - בו לא נוכל להמשיך ולהתקדם במדיניות של אי מגע אתם.

במידה שהמצב יישאר כפי שהינו היום, והם יישארו בקהיר ובאלכסנדריה, אפשר יהיה לומר - נוח, אם כי גם על כך אפשר להתווכח. אבל אם יתגלגל הדבר הלאה, ותהיה טייסת רוסית נוספת ליד התעלה ובמצרים - במזרח ובצפון, יהיה עלינו לסכם לעצמנו: א. כאשר ואם יהיו לנו האמצעים, וכאשר יתקדם מזרחה הכוח הרוסי, במרחק איקס, שעליו צריך לסכם, או תהיה לו הזדמנות מסוימת ויוכל לשבת פיסית מאוד מערבה אך להיכנס לקרב מזרחה - כי המטוס אינו מוכרח

להיות ממוכן פיסית ליד החזית; גדולתו של המטוס, שהוא יכול לשבת רחוק יותר מהאיזור של הקרבות, ועם זאת - להשתתף בהם. על כן, הקריטריון הוא אם המטוס משתתף בקרב קרוב לנקודה שעליה נחליט כאן. השאלה אם יש איזה מקום באמצע, בין התעלה והקו הזה, שבמידה שיגיעו אליו - נאמר: זאת לא.

לכן, אני קובע לעצמי ראשית את הדבר הבא: הרוסים ישנם; שנית, ישנה אצלנו נסיגה, או שינוי מתכניתנו, שסיכמנו אותה, ובאיזה צדק מסויים, בהתפתחות העניינים, ואין לנו סיכום כרגע של תכנית מה אנו נעשה. אנו יודעים מה איננו עושים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה לא נכון.

שר התחבורה ע. ויצמן:

מה שכן עושים לאורך התעלה, ולא עושים לעומק מצרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

פלוס הדברים שעושים לצרכי מודיעין וצילום. אתה יכול לא להחשיב זאת, אבל כך הדבר.

שר התחבורה ע. ויצמן:

אני מעריך מאוד מודיעין. אני מציע לשמוע, אם לא היום, הרי לאחר התגבשות חומר ומחשבה נוספת, מה הקו האדום ממנו ואליו איננו יכולים לקבל את המצב הקיים.

אני שואל מהו קו התעלה, ואם אין איזה שלב בין המצב הקיים ושליטה מוחלטת בתעלה, בו עלינו לפעול.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנסה להכניס את הויכוח הבטחוני למסגרת שהוצא ממנה, תוך כדי הדיון בישיבה זו.

איני חושבת שנפגשים אנו פעם בארבעה חודשים, ועד אז צריך להחליט על הכל. ישנה עתה סיטואציה חדשה, והדבר הובא זה עתה לידיעת הממשלה. הוצעה כאן תכנית פעולה לשבוע או שניים, וההנחה היא שבמשך הזמן הזה נדע יותר מכפי שיודעים אנו עתה.

כאשר נדע, נדע לפרש יותר ויהיה לנו פירוש מלא יותר, גם על מה שיודעים אנו היום. ואז תובא בפני הממשלה תכנית אחרת או דומה, יועלו הצעות ויהיה דיון, ועד אז נשאר הכל פתוח. אנו מדברים במסגרת העניין שהובא לדיון בפנינו עתה.

השר מ. בגין:

הידיעות שהובאו על-ידי הרמטכ"ל וראש אמ"ן הן רציניות. ודאי שאיש מאתנו לא יקל ראש בהערכתם. לא רק עם האמריקאים עלינו לדבר יום-יום, אלא עם עצמנו עלינו לדבר יום-יום על ההתפתחות החדשה. על כן, אבקש לא להתחשב בחול המועד וחגים ובלילות, וכאשר תהיינה ידיעות נוספות נתכנס ונדון על מה שעומדים אנו לעשות מול התפתחויות אלה.

גם טיסות מעבר לתותחי נ"מ המאויישים על-ידי הרוסים ובקרבת שדות התעופה, בהם שולטים כפי הנראה רוסים, גם אלה יכולות להביא לידי התנגשות אתם.

אנחנו יודעים שהפנטום יכול ליפול לפעמים גם מירי של מכונת יריה, וקרה לנו הדבר בעבר הירדן. ודאי שיכולים להפיל באש תותח נ"מ. יחד עם כל הבטחונות שיש לנו בקשר למהירות וכוח והטכנולוגיה הקשורה במטוס זה - הכל עלול להתרחש. וגם באויר עלולה להיות התנגשות. עלינו לקחת אפשרות כזאת בחשבון. אני חושב שלאור הנסיון שלנו היא ממשית. הלוואי וזה לא יקרה, אבל על כן עלינו להזדמן מיד עם קבלת ידיעות, כדי לדעת לאן פנינו מועדות.

הוא הדין ביחס לתשובות אמריקאיות. אנחנו חשובים מאוד כיום בשבילם. לדעתי אנו יכולים ביתר תוקף להסביר היום מה החזיון של טפשות של אנשים הנושאים באחריות גדולה מאוד, לא רק לעצמם, אלא לחלק של העולם, המתבטאת בטענה של "דפנסינג וור". גם מטוס יירוט הוא חלק של "דפנסינג וור", כאשר אינו יוצא להתקפה. עכשיו ברור שהמטרה כולה היא לאפשר לנאצר לתקוף אותנו, כפי שאמרנו בעקבות הידיעות הראשונות על סאם3.

לדעתי צריך לשקול אפשרות, בעיתוי המתאים, שעליו צריך להחליט, של התקפה על שדה או שדות תעופה מצריים.

בשעתו דיבר על כך שר התחבורה וגם אני שוחחתי על כך. היו נימוקים לאי קבלת ההצעה הזאת, אבל אני סובר שבזמן האחרון התקיפות המצריות על-ידי מטוסים גברו. איני עומד לומר שהן תגברנה, אבל ישנה אפשרות כזאת. על-פי השכל הישר אפשר להניח שכלל שיהיו יותר סוללות סאם3 בתוך מצרים ויותר תותחי נ"מ מאוישים על-ידי מצרים ומטוסי יירוט בתוך מצרים - יתחשק יותר לטייסות המצריות, על-פי פקודת נאצר, או שלא על-פי פקודתו, לתקוף אותנו, כי הוא חושש פחות מהתקפות נגד, שהם בבחינת הגנה, אלא שכן מתפתחים העניינים.

אם כך, הרי צריך לשקול אפשרות של השגדת מספר מטוסים מצריים. עם כל הכוח העומד לרשות ברית המועצות, אספקת מטוסים אינה בשבילה דבר פשוט. איני אומר שאינה יכולה לספק זאת, אבל בעיה לוגיסטית כזאת - גם בשבילה אין פתרון בן-יום בשבילה. עובדה היא שעם ריבוי התקפות האויר שלהם - מספר האבידות שלנו גדל והולך.

אעבור עתה לדיון המדיני, הכלל-יסודי, לאור הדו"חות שגזענו לפני שבוע ימים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

המשפט האחרון בדבריי לא הובן על-ידי: ריבוי תקיפות מצריות מהאויר מרבה את אבדותינו בסביבת התעלה?

השר מ. בגין:

כן. כל האסטרטגיה שלנו, ובצדק, מכוונת להמעטת אבדותינו. על כן הצעתי לשקול את האפשרות, כדי להמעיט באבדותינו, שנתקוף את הכלים שבגללם גדלות אבדותינו, כלומר את המטוסים המצרים, בהיותם על הקרקע.

בחלק השני של דברי אתחיל בעניין שאינו מדיני ואינו צבאי, ואף על-פי כן הוא משפיע על מדיניות ועל בטחון המדינה, והוא נקרא "מוראל". אני משוכנע שהמוראל של הרוב המכריע של העם גבוה, אבל אפשר לפגוע במוראל של ציבור. אין שום קושי לפגוע בגורם זה, שהוא אולי המכריע בכל עמידתנו במשך חודשים והשנים הבאות.

לא הייתי בארץ כאשר היתה הפגנה מסויימת והופץ סיפור שתכנו היה כזה: בכל יום שואלת ראש הממשלה את שר הבטחון: מה שלום המלחמה...

ראש הממשלה ג. מאיר:

את זאת לא ידעתי...

השר מ. בגין:

כאשר חוזר אני מחו"ל, אני קורא את כל העיתונים שיצאו בהעדר. יש בזה איזו פרברסיה. יש בזה אינו כזבנות. אנו יודעים מה השאלה הנשאלת בכל יום מפי שר הבטחון על-ידי ראש הממשלה וכל חברי הממשלה, אפילו כאשר

מכחישים: אם מחליטים לשלוח בחורים לדרך מסויימת, שואלים - האם חזרו? ואם ישנה פעולת אויב, שואלים - האם יש לנו אבידות? אבל לטעון, על-פי הפסוק הידוע בתנ"ך, שהשאלה היא "מה שלומה של המלחמה" - פירושו שאנו מאוד אוהבים את עצם המלחמה. לכן זה באמת נסיון לפגוע במוראל הציבור.

מר יורם שדה, שפירסם מאמר בעתון "הארץ" עשה דבר מיוחד: לא הספיק לו לומר שהינו בנו של יצחק שדה, אלא ניתנו גם שתי התמונות, של האחד ליד השני... נאמר שם שהזמנת גולדמן לקהיר היתה צעד שהיה בו סדק של תקווה ראשונה לשינוי המצב, ולא נותר לנו אלא לשער שהממשלה הזאת אינה רוצה בשינוי המצב הקיים.

השמעתם דבר כזה?! הקזת דם זו נוחה למישהו... כלומר, יש כאן חברים, וזה חלק על כל עשרים וארבעת השרים, וכאן - "את נפשי הצלתי" כבר לא יועיל... יושבים להם עשרים וארבעה אנשים סביב שולחן אחד, ונוח להם בהקזת דם קבועה זו... וכל זה כדי ליצור רושם כאילו עד מלחמת ששת הימים לא היתה הקזת דם, אלא היה שלום ובטחון... לא היו מתקפות והתקפות, ובמשך 18 שנה ישבנו בשקט, אלא מה: אחר כך פרצה מלחמת ששת הימים ועכשיו ישנם אנשים, כפי שמרבה ד"ר גולדמן לומר, שיש להם אומץ לב של מסדה. וזה חל על כל עשרים וארבעת השרים, לרבות שכני השר מימין (השר קול)... ומשפט זה הופיע הבוקר בעתון, אחר הופעתו של ד"ר גולדמן אתמול במועדון "צוותא".

ראש הממשלה ג. מאיר:

שמעתי ברדיו, והתברר לי, שפשוט שיקר בהודעתו שם אתמול, כאשר גילה דברים חדשים, שאמר לי, כאילו - דברים שלא היו ולא נבראו.

השר מ. בגין:

לדעתו הממשלה לא נוקטת ביוזמות וזו גבורה של לוחמת מצדה.

אני חוזר ואומר שבמוראל אפשר לפגוע. לשכנע חלק מהציבור שאנו רוצים בהקזת דם והולכים לקראת מצדה, ובכל יום שואלים: "מה שלום המלחמה" - הרי זה בהחלט פגיעה שניתן למנוע אותה.

על רקע זה אני רוצה לומר שזו סכנה חמורה מאוד, אם מכאן, מהממשלה תצא התורה, לפיה הרצון לשלום נבחן על-ידי נכונות לויתורים טריטוריאליים. כי אם זו היתה עמדת הממשלה או של חלק רב בתוכה, אזי תכנית אלון היא תכנית התפשטות והשתלטות. ותכנית מפ"מ, עם צירוף עזה ורמת הגולן ואיחוד ירושלים, ועם מה שהוא בשארם אל שייך ועם העמידה של הצבא, גם בחוזה שלום, על נהר הירדן - שתיהן תכניות של מזימות התפשטות.

ברור כי הרי נאצר אומר "לאו" מוחלט לתכניות אלה. ולא רק הוא, אלא גם חוסיין וחילו, אבל לא רק השליטים הערביים, אלא גם צרפת, גם סטיוארט, וג'ורג' בראון, בדיון האחרון בפרלמנט הבריטי, וגם רוג'רס.

ישנו משפט אחד במכתב, שהאמריקאים שלחו לשלוש המדינות האחרות, אתן הם מתייעצים במסיבת הארבע, ואבקש לשים לב למשפט זה:

"THE SECURE AND RECOGNIZED BOUNDARIES BETWEEN THEM SHOULD APPROXIMATE THE 1949 ARMISTICE DEMARCATION LINE".

הכוונה כאן בינינו ובין ירדן. הרי את הממשלה הזאת איני צריך לשכנע, כי ב-4 ביוני 1967 אמרנו כולנו שלא בא בחשבון עוד הדבר ואף על-פי כן שמים את הקו של גבול בטוח על המקום הזה "קרוב מאוד" (אפרוקסימטלי).

איך אמר גולדמן לטיטו, שאמר לו: איך נקרא המקום הזה - "קלקיליה"? - הוא בקושי ידע את שמו של המקום...

לכן אפשר לשים את התו "סקיור" על עוד קו ולפי זה להגיד את הדברים...

יש לנו איזה קונצנזוס ערבי כולל, בינלאומי כזה, ואתם הרי רוצים בשלום, ולכן מה לא עושים למען השלום? לכן, בבקשה, עם הנכונות לפתרון צריך להוכיח את הרצון לשלום, ואז - בבקשה: זו הסיבה שבגללה ריצ'רדסון אמר שיש שתי עמדות קיצוניות - של הערבים ושל הישראלים.

אך סיסקו לא אמר כאן מלה אחת על תכנית רוג'רס, שנשקול אותה מחדש. היא קיימת, ועל רקע זה לומר שזה המבחן?

יש בינינו חילוקי דעות ביחס לשלום אמת ושלום שראש הממשלה קראה לו שלום שקר, ואפשר לקרוא לו שלום אכזב.

אני משוכנע ואיני יחיד, ולא שרי גח"ל בלבד משוכנעים שעצם חלוקה מחדש של ארץ-ישראל המערבית קוברת את השלום. אבל איני אומר שאין דעות אחרות. יש דעות אחרות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איננו עוסקים היום בקביעת הדברים האלה.

השר מ. בגין:

אחרי הדו"חות האחרונים של ישיבת הממשלה, בזאת איננו עוסקים היום? סלחי לי מאוד, יש על כך חילוקי דעות. אבל מי שמנסה לומר שהרצון לשלום פירושו הכרזה על ויתורים טריטוריאליים - יגיע לשנת 1967, לפי ההגיון של ההתפתחות הנראית לעין, למען השלום.

כאן מתערבת המלה שהאמריקאים וגם עמיתי שר הבריאות חושב אותה למלה גואלת, והיא המלה "נסיגה".

במשך שנתיים וחצי לא קיבלה הממשלה את ההצעות השונות להשתמש בה, והיו מלות חליפין, ולא קיבלה אותן. באחד הימים הוצע לה לומר "רה-דיפלויימנט דה בונדריס".

השר ו. שם-טוב:

עובדה היא שהממשלה אמרה את המלה "נסיגה" ואחר

ביטלה אותה.

השר מ. בגין:

אתה יושב רחוק ממני ואיני שומע אותך היטב. לכן,

תן לי לומר את דברי.

יש כמובן משמעות לדחיות אלה. הצעות אלה הובאו בפני הממשלה, והיא לא קיבלה אותן. כאשר ד"ר יארינג שאל אותנו שאלה -

"DOES ISRAEL AGREE TO WITHDRAW ITS ARMED FORCES FROM TERRITORIES OCCUPIED BY IT IN THE RECENT CONFLICT?"

"WHEN PERMANENT SECURE AND RECOGNIZED BOUNDARIES ARE AGREED UPON, AND ESTABLISHED BETWEEN ISRAEL AND LEADERS OF THE NEIGHBOURING ARAB STATES, THE DISPOSITION OF FORCES WILL BE CARRIED OUT IN FULL ACCORDANCE WITH THE BOUNDARIES DETERMINED IN PEACE TREATIES".

המלה "WITHDRAWAL" לא נכנסה כאן.

אך נכון הדבר שההצעה המקורית היתה להשיב אחרת,

והיא: ...

לכל הדברים האלה יש משמעויות בקשר למלה "נסיגה", אבל אני רוצה לסמוך על תקדימים. אני רוצה לנסות לשכנע את החברים הדוגלים למען תיקון תדמיתנו, בשימוש במלה זו, מה פירושה לדעתם.

התנגדותי מהרגע הראשון למלה זו עוד היום אינה מחייבת אפילו הסבר. אבל לדיוס אין המלה "וויטדרול" קשורה לנוסח החלטת מועצת הבטחון. היא אינה עצמאית, אלא קשורה במלים הנלקחות מסעיף 242, שזו החלטת מועצת הבטחון, כפי שנוסחה.

מדוע אין להפריד בין שני אלה: כאשר הוא שלח את המכתב לשלוש המדינות, החליף את המלה "... למלה "רקוגניזד". הוא מגיע לכך שהנוסח יהיה: "סקיור אנד רקוכניזד באונדריס".

סיסקו אישר נוסח זה, ואמר שגם כאן, בשיחות, אי אפשר להשיג שלום על-ידי שינוי נוסח. פירוש הדבר שהמלה "וויטדרול" הנמצאת בהחלטת מועצת הבטחון מתקשרת לפריאמבל של ההחלטה הזאת, וזה הפירוש הארבע-מעצמתי להחלטת מועצת הבטחון. אם רוצים אנו להיכנס כאן ללחץ, צריך לומר זאת; אם רוצים אנו לעמוד על דעתנו - בבקשה. איננו יכולים לומר שנגיד את המלה "נסיגה" ונתקן תדמיתנו, ואז-אז בבקשה, יאמרו לכם: נתחיל מהמלה "רקוגניזד", כי את המלה "נסיגה" אמרתם כבר... אם כן, מה רוצים אתם?

מי שרוצה להמיט עלינו בימים אלה אסון - שיתן לגיטימציה לתכנית של שומן, של רוג'רס ושל סטיוארט, בבקשה להשתמש במלה נסיגה, שמתקשרת עם המלה "פריאמבל".

אני רוצה בקשר לבעיית "פריאמבל" והתשובות שניתנו על-ידי עמיתי שר החוץ בעתון "על המשמר" ולהביע תרעומת עמוקה באוזניו ובאוזני הממשלה על הביטויים הבאים:

"א. אבן: והדבר השלישי שעליו נעמוד - הוא מופנה כלפי פנים וכלפי חוץ - הוא האופי היהודי של מדינת ישראל.

גפן: זאת צריך לטעון כלפי נאצר?

א. אבן: כלפי נאצר - בהחלט כן. כל מגמת נאצר היא לחסל את האופי היהודי של המדינה על-ידי הצפתה בפליטים. בארץ לא תפסנו זאת במידה מספקת. מדברים על חיסול ישראל. זה מושג מאוד מורכב, ולא מושג חד-משמעי שישראל תחדל להתקיים. יש האפשרות הפשוטה הגסה - שיחסלו אותנו בכבשנים. אילו היה להם כוח, היו מעדיפים לחסלנו פיסית. אבל הם גם די מציאותיים לדעת שזה לא סביר, ולא נראה באופן. אנחנו לא כל כך שטוכ יובל. לכן אימצו את המושג שיהודים יתקיימו, אבל ישראל כיחידה תרבותית ריבונית נפרדת לא ערבית לא תהיה. הלאומיות הערבית אינה יכולה לשאת מוקד של עצמאות וריבונות מדינית ותרבותית. בתוך המדינה, במסגרת שהיא מוצפת ערבים, אפשר לסבול ישראל תהיה כעין ציבור המרונים בלבנון. אולי בראשיתו של מהלך נהווה כמעט רוב, אבל הערבים יציפו אותנו ביתרונם הדמוגרפי, וישראל היהודית לא תתקיים. התביעה הזו נפוצה ביותר. הדבר מופץ באסכולה האידיאולוגית של אנשי אל פתח, שעיקרה להעמיד פלשתינה גדולה אשר ישראל תהיה בטלה בתוכה. במתמטיקה יש מושג של פגישת הקצוות. האסכולה הערבית הזאת נפגשת בדרך עם שלמות הארץ אצלנו, עם כל אלה שכל כך מחשיבים את הגורם הטריטוריאלי ומפסידים את תחושת הדבר החשוב יותר של ההרכב האנושי."

עמיתי שר החוץ, לו השרים הנימנים על גח"ל היו באופוזיציה לממשלה ואתה משמיע את הדברים בכנסת, על סמך התקדים היום, היה היו"ר דורש ממך למחוק את הדברים מהפרוטוקול. היום אנחנו יושבים יחד בממשלה, ומשוואה

מתימטית כזאת בין נאצר ואל פתח והאנשים המאומנים של שלמות הארץ - זה נוסח הפולמוס של הליכוד הלאומי? אני לא רואה כך את הדברים האלה, בשם ששת החברים הנמנים על גח"ל, שמאמינים שאסור לחלק מחדש את ארץ-ישראל.

שר החוץ א. אבן:

אמרתי זאת חמש פעמים ואוסיף לומר את זאת!

השר מ. בגין:

אתה חושב שתוסיף לומר זאת, בזה תקל על האוירה

שנוצרה?

זה עלבון. אבל אם אתה מרים קולך, אני רוצה לומר שאלה דברי גסות! לא משווים אל פתח ליהודים!

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבקשת אותך עכשיו לא לדבר. מה קורה פה? אני מבקשת למחוק את הדבר הזה מהפרוטוקול.

השר מ. בגין:

איזה דבר למחוק?

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שאמרת עכשיו.

השר מ. בגין:

אני חושב שצריך למחוק את דבריו של שר החוץ.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא שמעתי מה שאמר שר החוץ.

השר מ. בגין:

שר החוץ הרים קולו, אני לא.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אפשר להתווכח, אבל יש איזה גבול שלא עוברים אותו ליד שולחן הממשלה. אף פעם לא שמעתי דבר כזה, אני יושבת בממשלה הרבה שנים, בהפסקה קצרה, לא שמעתי דבר כזה.

השר מ. בגין:

אני רוצה לשאול, גבירתי, אם אי פעם את שמעת - אני מכל מקום לא שמעתי זאת - שאנשים שיושבים בממשלה אסכולתם תושוו לאסכולת נאצר?

שר החוץ א. אבן:

זה שקר, זה לא נאמר!

השר מ. בגין:

מה זה שקר, שמדובר על משוואות מתימטיות שהקצוות

נפגשים?

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה הפירוש שלך.

השר מ. בגין :

קראתי את הציטטה בשלמותה.

ראש הממשלה ג. מאיר :

זה פירוש שלך, זה לא נאמר שם.

השר מ. בגין :

אני קראתי את הציטטה ואת אומרת שזה פירוש!

ראש הממשלה ג. מאיר :

אפשר להתנגד למה שנאמר, אבל מה שאתה אומר - זה פירוש.

השר מ. בגין :

אני יכול להמשיך בדברי? אי אפשר לומר שזה פירוש, הדברים נאמרו במפורש. "במתימטיקה יש מושג של פגישת הקצוות. האסכולה הערבית הזאת נפגשת בדרך עם שלמות הארץ אצלנו". איך אפשר לומר שזה פירוש?

לכל אחד מאתנו קורה שהוא אומר כי הוא מצטער על מה שאמר, אבל במקום לומר את זאת, אמר עמיתי שר החוץ שהוא ימשיך לומר את זאת. אתה רוצה להרעיל את האוירה.

שר החוץ א. אבן :

אני לא מתרשם!

השר מ. בגין :

אתה חושב שאני מתרשם מהקריאה שלך?

ראש הממשלה ג. מאיר :

אני מבקשת להפסיק בזה.

השר מ. בגין :

אני הבאתי דוקומנט. אני מתרעם עליו בכל לבי ונפשי נפגעתי בעמקי נפשי, זה לא רק השרים של גח"ל, יש עוד יהודים שמאמינים בשלמות הארץ. כך נחנך היום את הציבור למורל? על-ידי קצוות שמתאחדים? אני חושב שנאצר ואל פתח הם נאצים, אני לא רוצה לשמוע שיש ליהודים אסכולה שנפגשת עם תיאוריה נאצית. אפשר אולי עוד לקבל שבעידנא דריתחא אומרים את זאת, אבל שר החוץ אמר: אוסיף לומר את זאת. אם יוסיף לומר את זאת - העירותי על זאת בצדק.

על רקע זה אני רוצה להמשיך בבעיית המלה "נסיגה". כמובן שאפשר גם לעקוף את זאת ולומר מלים אחרות שהן דומות. אם יש רצון לזה - הלשון האנושית היא גמישה מאוד ואפשר לומר את זאת. אני מסתייג מנוסח זה אם זה מושמע בשם הממשלה. את הממשלה הזאת מחייבים קווי היסוד. האם המלים האלו מופיעות בקווי היסוד?

השר י. ברזילי :

האם אנחנו תוכים בכלל?

השר מ. בגין :

אקרא קווי היסוד: הממשלה תחתור בהתמדה להשגת שלום בר קיימא עם שכנותיה של ישראל. בחוזה השלום ייקבעו גבולות השלום מוסכמים ומוכרים וכו'.

בהתחלה היתה טענה, היות ואמרו "מוסכמים", הפירוש הוא שלא יהיו אלה הקיימים היום. אין שום יסוד לטענה זו להלכה. אם אומרים "מוסכמים", פירוש הדבר אם אין מצדנו הסכמה אנחנו עומדים במקומות שעומדים. אבל הדיון הפילוסופי זה לא המכריע. ואני רוצה לתת דוגמאות ממשיות.

נכון שסוכם פעם שמהירדן לא נסוגים מבחינה צבאית, עומדים על הירדן. היום אנחנו יודעים שאין הסכמה לכך לא מחוסיין ולא מנאצר. אף האמריקאים אמרו ביחס לתכנית אלון "טוטלי אן-אקצפטד", ואף על-פי כן אנחנו אומרים את זאת. ואנחנו רוצים חוזה שלום גם עם סוריה, אם כי הסיכום הוא שמרמת הגולן לא זזים, וכולם אומרים את זאת. הוא הדין משארם א-שייך, זה חלק מקו הפסקת האש, ורציפות טריטוריאלית. וכולנו עומדים על זאת, אם כי אין לכך הסכמה. יש שלוש הוכחות, משלושה קווים, על כולם הוחלט באופן חיובי, לא הוחלט באופן שלילי, שכולנו אומרים אף על-פי שאין הסכמה - כזה יהיה המצב. כאשר כתוב: הגבולות ייקבעו בחוזה שלום - נכון שזה ניתן לפירוש; והם צריכים להיות מוסכמים. יכול להיות שבבוא העת למו"מ על שלום אז ראובן יציע שינויים ושמעון יציע בלי שינויים, זה לגיטימי, באמת אפשר לפרש את זאת, על יסוד זה הקימונו את ממשלת הליכוד הלאומי. זה לא היה סוד שאנחנו שוללים לחלוטין חלוקה מחדש של מדינת ישראל. כתבנו נוסחה - לא נוסחה מלוית - שתאפשר הקמת ממשלת הליכוד הלאומי, על אף חילוקי הדעות. יש דברים המוסכמים על הממשלה, והם: הסדר - פירוש חוזה שלום; מו"מ - הוא מו"מ ישיר. ובאין חוזה שלום כתוב פה: ישראל תקיים במלואו את המצב כפי שנקבע בקו הפסקת האש. המצב של 4.6.67 לא יחזור עוד.

על כך אני יכול להוסיף עוד דבר מוסכם כאן, מתוך הסתייגות של חטיבת מפ"ם בתוך "המערך" - הגברת הקמתם של ישובים כפריים ועירוניים על אדמת המולדת.

אלה 5 דברים מוסכמים. בתוכם, מעבר להם, מעל להם יש חילוקי דעות, והם לגיטימיים. לכן אמרנו שהגבולות ייקבעו בחוזה שלום. אם משתמשים במלה על התפשרות טריטוריאלית - צריך להבין שזה עלול לכלול חלוקה מחדש של ארץ-ישראל. בשם הממשלה אי אפשר לומר את זאת, אלא אם כן רוצים להכריע בעניין - בבקשה להכריע.

החברים היושבים פה שמעו מפי פעמיים ושלוש פעמים, אם הממשלה תחליט, למשל, לקבל את תכנית אלון - פירושה חלוקה מחדש את ארץ-ישראל - אנחנו נעזוב את הממשלה ושלא יהיו טענות, כולם ידעו שזה לא היה איום אלא הגינות חברית. חברים שיושבים בממשלה צריכים לדעת מתי אנחנו צריכים לעזוב את הממשלה. אם צריך להחליט על זאת בעקבות מיתקפת ד"ר גולדמן - בבקשה להציע את זאת, להכריע וזה יהיה הוגן, וזה לא יפגע בקווי היסוד, וכידוע על קווי היסוד ישבנו ימים ולילות, שר המשפטים זוכר והשר גלילי זוכר וכולנו זוכרים, שקלנו כל מלה כדי לאפשר באמת הקמת ממשלת ליכוד לאומי.

אנחנו חייבים להסתייג לחלוטין ממלה זו. אם מישהו רוצה לשמור על דעתו ולפרש את זאת כך - זו זכותו; ואנחנו יכולים לפרש אחרת - זו זכותנו.

ההגדרה היא, בחוזה שלום ייקבעו הגבולות המוסכמים והבטוחים. ושום תוספת, כל תוספת, צריכה לבוא להכרעת השולחן הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איפה זה נאמר בשם הממשלה?

השר מ. בגין:

בשיחותיו עם סיסקו, כך מסר שר החוץ.

אני מסתייג מזה, אני חושב על-פי קווי היסוד אין סמכות לומר את זאת בשם הממשלה. הפירוש כאן הוא לגיטימי. אם מפ"ם מציגה על סמך זה את התכנית שלה לשלום - זה לגיטימי; באותה מידה הפירוש שלנו הוא לגיטימי. אם רוצים להכריע בין שני פירושים - בבקשה להצביע, לא להעמיד אותנו בפני עובדות. זו תכנית הממשלה שנתקבלה רק לפני 4 חודשים והיא מחייבת.

אני רוצה לומר שאנחנו נדרשים היום ליוזמות שלום, זאת הסיסמה. והממשלה כולה מותקפת שאיננה נוקטת ביוזמות שלום. עכשיו ברור, המרצע יצא מן השק. מהן יוזמות שלום? חוזה שלום. אומרים: למה חוזה שלום, למה ההתעקשות הזאת שלא תגיע להסדר? הערבים לעולם לא יחתמו על חוזה שלום. יתכן שיש מי שמוסיף, שאולי כל העניין של חוזה שלום איננו אלא מבחינת אליבי, היות ויודעים שהערבים לא יחתמו על חוזה שלום - נעמוד על כך.

מה יכול להיות יותר אנושי, יותר מקובל, מאשר להגיד חוזה שלום! וקיימת יוזמת ממשלות לוותר על חוזה שלום, על מו"מ ישיר, מה אתם מתעקשים על מו"מ ישיר? מה חשוב מי ייסע - העיקר שיהיה מגע, עם הגרמנים, והצרפתים עם הגרמנים - אויבים בנפש לאורך ההיסטוריה נפגשו וניהלו מו"מ. אבל כאשר זה מגיע ליהודים - אז חוזה שלום זו עיקשות ומו"מ ישיר זה דבר שבכלל מעבר לדמיונו של האדם. אנחנו צריכים להיכנס להלכי רוח כאלה? אנחנו צריכים לומר שיש לנו יוזמת שלום מתמדת. אנחנו רוצים לדבר על חוזה שלום. ובחוזה שלום ייקבעו הגבולות - זה נכון, והממשלה תחליט כפי שתחליט. אנחנו רוצים מו"מ ישיר לשם זה, כדי שאנחנו כביכול נקל על עצמנו? אנחנו צריכים להרוס יסודות שאנחנו הקימונו אותם?

אני רוצה לומר משהו ביחס לאמריקה. לדעתי בויכוח הזה שיש בינינו ובין אמריקה, שהוא חמור ולא צריך להתעלם ממנו, והוא נמשך, בכל זאת לפי שעה אין שום סימנים למרה שחורה מבחינת תוספת ציוד. ואני רוצה לומר מדוע אני חושב כך, זה לא בעלמא. ואני חושב שאנחנו לא צריכים להתבייש לומר את זאת לעצמנו וגם לאחרים, ישנה בעיה של מה שאפשר לקרוא איזה שהוא שיווי משקל בין הכוחות העולמיים, לא בינינו ובין הערבים, אלא בין העולם הקומוניסטי ובין העולם החופשי. אולי לפעמים אנחנו בעצמנו איננו מוסרים לעצמנו דו"ח, באיזו מידה העם הקטן הזה, כמו שאומרים באמריקה, מסייע לעולם החופשי לשמור על אותה מידה של שיווי משקל.

נניח תעלת סואץ, השגריר שאל את סיסקו במפורש: אתם רוצים שניסוג מתעלת סואץ? הוא אמר: לא. וזה לא מקרה. מספיק להסתכל במפה.

שמעתי הערכה של פרשן צבאי בריטי על הצי הסובייטי בים התיכון, הוא סיפר כמה אניות יש להם בים התיכון, ולא יכול היה לא להכניס משפט: אבל העובדה שתעלת סואץ סגורה מונעת מהצי הסובייטי לעבור לימים דרומה ומזרחה ולהיכנס למפרץ הפרסי וכדומה. זה באמת החישוב. ואני חושב שעלינו בהסברה עכשיו לצאת בהודעה כזאת.

זה לא נכון שיש "רזיסטנס" ערבי, יש "רזיסטנס" של ישראל. מה זה הרזיסטנס הערבי? האם זה החל מ-11 ביוני 1967? האם במשך 18 שנים לא היתה מלחמת דמים?

אני באחד הימים אביא את המספרים הבדוקים, ביקשתי אותם, היום אני יכול לומר רק על-פי הנחה, כדי לקיים את ישראל בישראל המערבית שילמנו עד 1967 ב-9,000 אבידות בנפש, 9,000 הרוגים. האם זה משהו?

אגב, כשלא היתה מדינה ושלטון הבריטים בארץ, לא היתה אותה המידה של התנגשות ערבית. בפסח 1920 בירושלים ניסו לשחוט אותנו. מבחינה אנושית אנחנו אנשי רזיסטנס, כי אנחנו מתנגדים לתופעה של קומבינציה אפלה בדור זה של הפן-ערביסם, שהוא באותה מידה ריאקציוני כמו הפן-גרמניסם או הפן-סליבסם, הנתמך על-ידי הקומוניסם, אותו המשטר שיכול להגיד שהציונים שיתפו פעולה עם הנאצים בבאבי יאר, משטר אפל, ריאקציוני, ואנחנו עושים באמת רזיסטנס נגד זה.

זה חשוב מאוד להגיד לעולם הנאור. ולא בשביל העיניים היפות שלנו נתנו לנו פנטומים, ואם יתנו לנו תוספת, זה גם כן לא יהיה בגלל העיניים היפות שלנו. כך צריך להסביר את הדברים בשיחות לציבור.

אני מציע שהממשלה תפעל לפי קווי היסוד המחייבים אותה, גם בהסברת פנים וגם בהסברה בחוץ. אין שום סיבה למרה שחורה מבחינת דעת הקהל העולמי. הייתי בשתי האמריקות לפני זמן קצר, לא שמעתי הוכחה לגינוי לנו בעולם, להיפך - בשיחות מצאתי הערצה גדולה לנו.

אבל יש תנודות. צריך לעמוד נגד הנסיונות האלה לפגוע במורל העם על-ידי הסברה מתאימה, לשמור על התכנית שלנו, כפי שקיבלנו אותה. אני חושב שגם על המשבר הזה שפרץ בחודש האחרון יש כל הסיכויים להתגבר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בהתחלה רציתי לדעת, אתה מציע איזה דבר אופרטיבי קונקרטי בעניינים הבטחוניים?

השר מ. בגין:

הצעתו שתשקל התכנית לפגוע בשדות התעופה המצריים, כדי להשמיד מספר גדול ככל האפשר של מטוסים מצריים. לשקול אמרתי, לא אמרתי עתה.

השר י. גלילי:

הצעה לסדר. אנחנו בלי עין רעה 24 חברי ממשלה, לעת עתה נרשמו לרשות הדיבור רק אחדים, לא כולם שמרו על התקנון של 10 דקות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לעת עתה דיברו רק שלושה חברים.

השר י. גלילי:

אני מציע להחליט עכשיו בנושא הבטחוני הספציפי שהובא על-ידי שר הבטחון והרמטכ"ל וראש אמ"ן וחברים אחרים. ונוכל להמשיך בויכוח הזה לאחר מכן, כי אין קשר מהותי בין שני הסעיפים האלה.

אני מציע עכשיו להעמיד להצבעה את ההצעות שהעלה שר הבטחון, והן ערוכות בכתב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שאין דרך אחרת מאשר לקבל את הצעתו של גלילי. ועכשיו אתן רשות הדיבור רק לאלה שיש להם הערות לחלק הבטחוני.

שר הבטחון מ. דיין:

לפני ההצבעה אני ארצה עוד להוסיף.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לעניין הבטחוני - שתי הערות:

(א) נדמה לי כי בשעתו לעניין ההפצצות שלנו בעומק מצרים היו שתי מטרות: מטרה אחת - להגן על עמידתנו בתעלה, מטרה זו קיימת ועומדת גם כיום, בין אם זה יסבך אותנו פעם עם הרוסים, או לא; ומטרה שניה היתה להביא את המצרים לרצון לעשות שלום אתנו, לזרוע שם מבוכה, להחליש מעמדו של נאצר, להביא אותם לכך שירצו לעשות שלום. נדמה לי שעל מטרה זו אין אנחנו יכולים לחלום עכשיו.

השר י. גלילי:

האם הוגדרה כך מטרה זו? לעולם לא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא הוגדרה, אבל אלו היו שתי המטרות.

שר הבטחון מ. דיין:

בפירוש - לא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אביא עשרות נאומים, לרבות נאום של שר הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

לא. אולי תראה לי נאום כזה! כאשר מצטטים מישהו

- צריך לדייק.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה קורה היום? מה היתה המטרה השניה?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

המטרה השניה היתה להחליש את מצרים, להביא שם קצת מבוכה, כדי להביא את מצרים לידי כך שתרוצה לדבר אתנו על שלום. זו היתה מטרה שניה, מרחיקת לכת יותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ברור שעל זאת לא היתה החלטה, זה בפירוש.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

המטרה השניה היום לא בהישג ידינו. נשתנה המצב. ברגע שהרוסים נכנסו לשם בצורה מצומצמת פחות או יותר, המטרה השניה איננה בהישג ידנו. לעומת זאת, צריך לשמור רק על המטרה הראשונה. כדי לשמור על המטרה הראשונה, אין הכרח - נדמה לי - בכל אופן אין אפשרות ללכת לעומק. אם אין אפשרות כיום ללכת לעומק, הייתי שואל אם אין צורך גם לוותר על צילום, בכל אופן מגובה נמוך, צילומים, סיורים באותם המקומות שנמצאות סוללות סא3, ובאותם המקומות שהם מפטרלים באויר?

שמעתי פעם שיש הבדל, שצילום מגובה רב לא נותן לנו דיוק. מה בכלל צילום זה נותן לנו, אם לא הולכים לעומק להפצצות? תהיה ידיעה לא כל כך מדויקת מה שנעשה באותו העומק המוגן על-ידי הסובייטים. אבל אני חושב שעד כמה שאפשר למנוע התנגשות, בכל אופן בשלב זה - כדאי.

לכן, אותה התכנית של הרמטכ"ל בשבועיים הללו, הייתי אומר שבועיים להסתפק בפעולות בתעלה - 30-40 מייל לעומק התעלה, לא ללכת גם לא בצילומים ולא בסיורים בגובה נמוך, לא ללכת לאותו חלק של החסות הרוסית.

(ב) הערה שניה - לגבי הידיעה או האינפורמציה כלפי חוץ, על כך שישנם שם טייסים סובייטיים - האם צריך לפרסם זאת, או ליזום פרסום וכו'? נדמה לי שאנחנו צריכים להימנע מפרסום. אם זה יצא - שיצא ממקור אחר. וזה נדמה לי בגלל שתי סיבות:

ראשית, העניין הזה הוא עדיין בממדים כאלה שלא כדאי לנו להתגרות ולהביא ליותר מזה. יבוא הזמן שיתפרסם, עלינו יהיה לצאת בצעקה גדולה מאוד, כי באמת מה שהסובייטים עושים עכשיו - זו אמריקניזציה של המדיניות שלהם כלפי המזרח התיכון, הם הולכים בעקבות האמריקאים, מה שהאמריקאים עשו בויטנאם - הם עושים פה. עד עכשיו הרוסים טענו שהם לא הולכים למדינות וחוקות, הם הלכו למדינות הקרובות לגבול שלהם. עכשיו הם עושים בדיוק אותו הדבר מה שהאמריקאים עשו. היות ויש לנו מאבק על דעת הקהל האמריקאית, על דעת הציבור - זה מוכיח שרוסיה הולכת באותו כיוון. כל אלה שצועקים נגד צבא אמריקאי בויטנאם ובעד הוצאת חיילים אמריקאיים מויטנאם - הנה אתם רואים מה שהרוסים עושים פה כלפי המצרים. אולי כך אפשר לרכוש דעת קהל באמריקה. אבל זה מוטב שלא יבוא מאתנו, כאשר הממדים עוד צנועים. כאשר זה יצא מאתנו - יאמרו שזו שוב עלילה יהודית.

היות והממדים הם צנועים ויכולה להיות הודעה מוקדמת שלא יכולה להביא לידי כך שיגידו שזו עלייה יהודית וכל האפקט של הידיעה הזאת יילך לאיבוד - מוטב לנו לחכות. זה לא סוד שיחזיק מעמד זמן רב, מוטב שתפרסם הידיעה הזאת לא מצדנו, אלא מצד אחר, אז נוכל לפתח את ההסברה הגדולה בעניין זה.

שר הדואר א. רימלט:

אני רוצה להבהיר לעצמי את ההצעה של הרמטכ"ל.

הבינויות שהצעת מדיניות ההפצות במשך שבוע שבועיים, יש לה גם תפקיד הפעם מחוץ למפגיע ב-T או טילים, גם בחינה של לבחון ולבדוק המידה וההיקף של ההתערבות הרוסית. אני הבינויות גם כן, שקביעת המדיניות הבטחונית הסופית תיעשה לאחר הבדיקה והבחינה הזאת.

יכול גם להיות אלמנט נוסף, באיזו מידה המעורבות הרוסית תשפיע על חימום הקו, בהגברת מלחמת ההתשה.

כלומר, ההצעה היתה תקופה מסויימת לבדיקה

וניסוי?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

נכון.

שר הדואר א. רימלט:

אם הבינויות נכון - אז אני בעד זה.

שר התיירות מ. קול:

ראשית כל אני בעד ההצעה שהביא הרמטכ"ל.

אני נגד ההצעה של חשר בגין, שיכולה להביא רק לאסקלציה. אני תמה, בזמן שמציעים לצמצם את הפעילות שלנו בקו התעלה, מעלה חשר בגין את ההצעה של שר התחבורה מהימים ההם, כשהוא הציע אותה כאלטרנטיבה לפיצוץ תחנות הכוח. זה דבר שהיה כך בימים ההם, אבל לא בזמן הזה. אני מתנגד בתוקף להצעה של חשר בגין, כי היא בניגוד לכל הגיון למה שהציע הרמטכ"ל אם רוצים להימנע מעימות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה היתה הצעת חשר בגין? הצעתו היתה לשקול.

שר התיירות מ. קול:

אז אני שוקל ואומר שאני נגד.

שר הבטחון מ. דיין:

חשר בגין הציע שהמטה ישקול.

שר התיירות מ. קול:

שר הבטחון, מותר לייעץ למטה איך הוא צריך

לשקול?

המטה הביא כאן כמה הצעות שלא נתקבלו ויש שנתקבלו ולא בוצעו. ואנחנו יושבים פה על-מנת להחליף דברים.

ואשר לפרסום - אני נגד פרסום עכשיו, זה לא יועיל לנו ולא יעזור לנו אם אנחנו רוצים לשותפות מצדם בעניין זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו לא מדברים על הפרסום.

שר התיירות מ. קול:

עכשיו אני מדבר על הנושא בלבד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הרמטכ"ל וראש אמ"ן וקצינים לא מעוניינים לשבת פה כדי לעזור לנו בענייני כסף, פרסום או לא פרסום. הם צריכים לדעת אם התכנית של הרמטכ"ל מתקבלת או לא מתקבלת.

שר התיירות מ. קול:

אמרתי כי אני תומך בתכנית הזאת. הצעת הפרסום - כי אנחנו צריכים יותר לדעת מה שנעשה שם והצילום בא כדי שנדע יותר.

אני רשום גם לויכוח המדיני, נרשמתי אחרי השר בגין, זה בא רק כדי לשמור על כל הזכויות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הרשימה בידי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מכיוון שלא מדברים כרגע על שאלת הפרסום, יש לי רק שאלה אחת לשר הבטחון ולרמטכ"ל - התכנית הזאת שלכם היא טובה ואני תומך בה, אם היא עונה על השאלות, אם הם נשארים במסגרת הציוור היפה הזה. אבל מהי כוונת שר הבטחון, במקרה שהרוסים יתקדמו לקראת התעלה או יעברו את התעלה? גם אז הצעותיהם הן שהם אסורים במגע? על זאת אני מבקש תשובה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הם יענו, אבל פורמלית שהם אסורים במגע - זה לא נאמר.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להסביר את הגישה להצעה הנוכחית, ולא לומר מלה אחת אודות ההפצצות בעומק, לא מטרתן בעבר, אלא כבסיס למדיניות הנוכחית שלנו. מה שהיה לי לומר על אי הדיוק של שר הדתות בציטוט דברי, אמרתי בקריאת ביניים ולא אחזור על זאת.

אבל למצרים היתה מדיניות, והם לדעתי עלולים לחזור עליה - לחדש את המלחמה. ולפני שנה, בחודש מרץ הודיעו, הודיע נאצר כי הצליח להשמיד 60% מהעמדות שלנו; הודיע על ביטול הפסקת האש; הורה לעבור ולתקוף. והוא קבע שלושה שלבים למלחמה:

(1) עמידה איתנה עד לאותה תקופה;

(2) שלב שני, שנקרא בלשונו הגנה מונעת והבטחת התעלה; אחר כך זה נקרא מלחמת התשה, במגמה להגיע לשלב שלישי, והוא:

(3) שלב השחרור.

אדוני שר הדתות, תואיל בטובך להבין שמצרים רוצה לכבוש בחזרה את השטחים. במרץ שנה שעברה נאצר היה במצב רוח והכרה שיוכל לעבור להתקפה ואז הוא הודיע על ביטול הפסקת האש, על גמר השלב של עמידה איתנה וכניסה לשלב הרתעה. אני יכול להניח כי זה נעשה בהתייעצות עם הסובייטים - זו רק הערכה. זה שהוא ביטל את הפסקת האש וחידש את המלחמה - זאת לא המצאנו. לקח לנו חודש וחצי עד שהכנסנו את המטוס הראשון לתעלה. חשבנו אולי יכולים לעבור על זאת, אבל ראינו שהוא עלול להצליח.

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

לקח לנו 4 חודשים.

שר הבטחון מ. דיין:

בסוף יולי הכנסנו את המטוס הראשון, 4 חודשים. בתחילת ינואר עשינו פעם ראשונה תקיפה עמוקה. היום זה כבר חודשיים. אני מעריך שבמקום קול ענות יש קול חולשה במצרים, הם אינם צועקים שהצליחו להרוס את העמדות הישראליות, אלא אומרים: אנו צריכים שהרוסים יגנו עלינו. אני לא מגן על הצלחה זו שבאו סובייטים למצרים. אבל שזו שינתה מהקצה לקצה את ההרגשה המצרית שהם יכולים לחדש את המלחמה או לא, זו אך ורק תוצאה של הפעילות שלנו, שהשמדנו סא2 והכנסנו את חיל האוויר, ונאצר ראה שהעמדות שלנו לא פוצצו, אלא העמדות שלו פוצצו.

אתה יכול לעבור על כל נאומי - ואתה חייב לעשות זאת - ותראה אם אמרתי משהו אחר מאשר לשבש את ההיערכות המצרית לקראת חידוש המלחמה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם אני הייתי בדעה זו.

שר הבטחון מ. דיין:

לא מעניין אותי אם היית בדעה זו, אלא שאני כשר הבטחון לא חשבתי על נפילת מצרים. אם תקרא, תראה כי יתכן שאמרתי שפעולות אלו יביאו אולי לחיזוקו של נאצר. אבל לשבש את הארגון שלהם והיכולת שלהם לחידוש המלחמה - זאת השגנו, ובהקשר זה, כי המצרים רוצים לחזק את המלחמה באו לסובייטים, היות והסובייטים לא רוצים בחידוש הפסקת האש - הם עוזרים להם לחזק את מצרים.

לדעתי זה חשוב מאוד, זה העניין שאנחנו עוסקים בו, כלומר: איך נפעל תלוי בשאלה מה הצד השני רוצה, במה הוא מתקדם ואיך אנחנו יכולים לבלום אותו ברצונו לחדש את המלחמה ולכבוש את ארץ-ישראל. כמובן שיכולה להיות לזה השפעה גם על החזית המזרחית וגם על ערביי ישראל, אילו היו שם הצלחות.

אני מחשיב מאוד שני דברים:

אחד - שאנחנו, ככל האפשר, לא נגיע לעימות עם הסובייטים, לא נהרוג רוסים, לא נגיע למצב שהם יפילו מטוסים שלנו. אני מחשיב מאוד מאוד שנעשה המקסימום הפרבנטיבי האפשרי כדי להימנע מזה. אני אראה בזה אולי יום חמור, רע מאוד אם יהיה שבוי רוסי פה שיפול על אדמת ישראל, טייס רוסי שיפול על אדמתנו, אפילו על ישראל הקטנה, רק זה חסר לנו. יש לעשות המקסימום האופרטיבי להימנע מכך להרוג רוסים או להיכנס אתם במלחמה.

שנית - לא פחות מכך אני בעד זה שנעשה המקסימום להימנע מעימות פוליטי עם האמריקאים במדיניות הלחימה שלנו, הקשורה עם הרוסים, בגיזרה המצרית. אינני מדבר על ירדן ואינני מדבר על לבנון. לעשות את המקסימום להימנע מחילוקי דעות יסודיים עם ארצות הברית בעניין מדיניות הלחימה שלנו בגיזרה המצרית, כאשר יש שם מעורבות סובייטית, את זאת אני מאוד מחשיב.

אני מחשיב מאוד את שני הדברים האלה שאני רואה אותם כקווי יסוד בעניין זה.

ואשר לשאלתו של שר המשפטים, וזאת כוללת ההצעה

שלנו:

אם מטוסים סובייטיים ייכנסו לטווח זה, שבו אנחנו רוצים שהממשלה תאשר את הפעילות שלנו, אם יהיה מגע - אז אנחנו נירה בהם ונשתדל להפיל אותם. אם הרוסים יבואו במגמה ליירט אותנו - דברים שאנחנו חושבים שהיו במקרים קודמים, ויווצר מגע - אנחנו נירה במטוסים רוסים מהקרע ובאוויר, אם

ינסו להפריע להפציץ את ה-T לאורך התעלה; או הדבר שעומדים לעשות היום - אם המכ"ם של זעפרנה להוציא מפעולה. אם יופיע מטוס סובייטי, או 4-6 מטוסים סובייטיים מול המטוסים שלנו, יהיה קרב אויר, רוסים לא רוסים - אנחנו נירה בהם.

שר התיירות מ. קול:

זה לא חל על עניין הצילום?

שר הבטחון מ. דיין:

המשימה של צילום היא לצלם, להתחמק מקרב. במקרה שמטוסי צילום הם כך מוקפים שמוכרחים להציל אותם - מדי פעם נכנסים מטוסי קרב לחפות עליהם. הם לא באים לעשות קרב, מגמתם היא להתחמק מכל מגע, אפילו כדי ויתור על הצילום. אם הוא לא יכול לצלם - הוא מסתלק, אין לו שם יעד קרבי, זה לא המקום ולא הנשק לכך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הצעת, אולי לוותר על צילום.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מתנגד לה. והנימוק העיקרי לכך הוא שאנחנו נמצאים, לדעתי, עכשיו בשלב של גישוש בינינו ובין הסובייטים. אולי - אני מקווה - שנגיע למצב שהם יקבעו לעצמם תחומים, מבלי להיכנס לקרבות על התעלה ואנחנו נחשב את דרכנו כך שנוכל להיות בלי להתנגש אתם. אנחנו צריכים לנהל מדיניות לחימה שנימצא במצב שנוכל להחזיק בקווי הפסקת האש, כלומר - יכולת קרבית אופרטיבית להחזיק בקווי הפסקת האש, לדוגמה - לא לאפשר עריכת או הצבת טילי סא3 בטווח שיכולה להיות רלבנטיות והשפעה על התעלה, לא לתת את זאת, כי לא נוכל אחר כך להחזיק את קווי הפסקת האש, לא לוותר על יכולת אופרטיבית שלנו להחזיק בקווי הפסקת האש.

אנחנו נמצאים עכשיו בשלב של גישושים, לא נוכל לנהל את המלחמה לטווח ארוך בלי לדעת מה שנעשה בעומק מה שאנו קוראים, לא זה שאנחנו מדברים על תקיפה של 30 ק"מ; אם משהו אומר ש-30 ק"מ זה עומק - זו בדיחה. טיסת צילום זו שאז רדפו אחרינו הסובייטים היתה כדי לראות, לפי הידיעות שהיו לנו, שהיו שם אימונים לקראת צליחת התעלה, ורצינו לראות אם יש שם אמצעי גישור ויחידות שמתאמנות שם. אינני חושב שהמטסה הכללית יכול לומר, מבחינת צילום מה שמתרחש בטווח צילום, ובוודאי במצב מלחמה הוא חייב לדעת.

לדעתי, מהיום הראשון - והיום הראשון זה היום הזה - איננו צריכים לוותר על זאת, לעשות את החיוני, הדרוש המינימלי, אבל להגיע לדו-קיום כזה שמטוסים שלנו מתקרבים ומצלמים, לא דברים פרובוקטיביים, לא על קהיר, לא "בומים", לא דבר שמראה שאנחנו יכולים להגיע לשם, אבל גם לא איסור.

אני מעריך שהסובייטים יודעים היטב על החדירות הקודמות שלנו לצילום, זה יהיה משגה אם יראו שמהיום, כשהם מופיעים באויר - ישראל לא עושה מה שעשתה קודם באותם 30 ק"מ. זאת אסור לנו לעשות, זאת מלחמה, ואסור שהם יאמרו: מספיק אם הרמנו 4 מטוסים והילדים עם הפנטומים לא נכנסים יותר לצלם.

ביחס לעמדה האמריקאית, אני רוצה לומר שאני שמחתי מאוד על ההזדמנות שהיתה פה להיפגש עם סיסקו, כי הצלחנו להחדיר לו, ולו כקוצו של יוד שלנו. ואמר, מה לדעתי העמדה האמריקאית, איך היו רוצים לראות אותנו נלחמים בתעלה. אין פירוש הדבר שכל מה שאנחנו נחליט זה יתקבל מבחינתם. בשלב זה חשוב לנו לדעת, בהקשר לעניין הסובייטי, שהם היו רוצים שאנחנו נחזיק בתעלה, לא ניסוג משם, לא לסגת במצב זה מהתעלה.

ושנית - ופה אני מצטט את סיסקו, דברים שאמר ביוזמתו - והיות ואתם עם של שניים וחצי מיליון נפש, מלחמה אי אפשר לעשות רק באופן פסיבי, תעשו גם תקיפות, לא רק אל תתנו להציב סא3, אחרת אתה נקלע למצב שאתה רק מתגונן. הוא לא אמר חדירות לעומק, אבל אמר: תעשו לא רק פעולות הגנתיות. בהחלט להפציץ, לא לתת להקים עמדות סא3 מערבית לתעלה. אך לנקודה מאין להתחיל את העמדה שמגנה, אמר - זה עסק שלכם, אתם תחליטו.

אני מוכן לומר שלא היה רוצה, לא רק ההגדרות הפסיביות או האקטיביות ללחימתיות, אלה מעבר לזה, לא היה רוצה לראות מבחינתם פעילות מלחמתית שלנו. כלומר, הדברים המובטחים הם: החזקת התעלה ואי הצבת סא3 ודה-פרשר ככל האפשר בכלל לא תקיפות בעומק, ככל האפשר מינימום של אופרטיביות.

שלישית, אני חושב שהמטרה האמריקאית - אני חושב כי הוא אמר זאת - המיידית היא להביא לחידוש הפסקת האש בקווים האלה. הוא ציטט את הנשיא, זאת אנחנו היינו רוצים, לזאת המצרים אינם מסכימים. אני לא חושב שזו מטרה שהם יכולים להשיג כרגע, אבל כמטרה מוגדרת - חידוש הפסקת האש בקווים האלה.

כמובן שאין זהות גמורה בינינו ובין האמריקאים, אבל גישה זו של האמריקאים נותנת בסיס רחב של הידברות אתם, איזה נשק לקבל, איזו מדיניות מלחמה לנהל כדי להחזיק את הקווים שלנו. זה נותן לנו מרחב מחיה לחימתי מספיק כדי שנוכל לדבר אתם כמדינה שתומכת במדיניות הלחימה שלנו כאן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אלו הן ההערות שרציתי לומר.

מי בעד ההצעות כפי שהובאו על-ידי הרמטכ"ל? - רוב.

מי נגד - אין.

ההצעות שהועלו על-ידי הרמטכ"ל נתקבלו.

מ ח ל י ט י ם: לקבל את הצעת שר הבטחון והרמטכ"ל על הפעילות בגיזרה המצרית בתקופה הקרובה.

עד להחלטה חדשה תיערך הפעילות הבאה:

א. להמשיך בתקיפות אויר לאור קו הפסקת האש (התעלה ומפרץ סואץ); כולל המחפורות הרלבנטיות לתעלה, הנמצאות כ-30 ק"מ ממנה.

ב. לא לתקוף מטרות בעומק מצרים.

ג. לקיים - במידת הצורך - טיסות צילום וסיור גם לעומק.

ד. לדון מחדש במדיניותנו האופרטיבית בגיזרה המצרית כעבור שבועיים.

530. שאלות מדיניות

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו אני מודיעה שאפסיק את הדוברים אחרי עשרה רגעים.

שר החוץ א. אבן:

אני מבקש רשות הדיבור לפני השר קול, כדי למחות נגד הפירוש שהניח אחד מעמיתי לדברים שפרסמתי או פורסמו בעתון "על המשמר", אשר כוונתם ברורה.

לפי דעתי, מי שגורס מדינה עם אחד וחצי מיליון ערבים, משחק, שלא מדעת, בידיהם של אלה הרוצים לדלל את אופיה היהודי של מדינת ישראל. זאת המשמעות היחידה הסבירה האפשרית והיחידה לדברים שנאמרו שם. אני מתריע נגד הסכנה, שאני חושב שהיא חמורה, אני חושב שאותם החברים שאינם מתייחסים לבעיה הדמוגרפית באותה החומרה כפי שצתייחסים לעניין הבטחוני, נתפשים שלא מדעת למלכודת. וזה הפירוש היחידי לדברים שאמרתי. וראיה, ש-4 ימים הדברים עומדים,

אלפי אנשים קראו את זאת ולא עלה על דעת אחד לייחס לדברים פירוש כזה כפי שייחס השר בגין. אותו העתון לא היה מסביר את הדברים האלה אילו היו חושבים שקבוצת יהודים מסויימת משתפת פעולה עם יריבינו.

השר מ. בגין:

לא אמרתי שמשתפים פעולה.

שר התיירות מ. קול:

ראשית כל אני רוצה לומר לגבי הפרסום - אני נגד הפרסום הזה עכשיו, כי הוא יעורר פאניקה פה, הוא יכול לפגוע בעליה והוא לא נחוץ לנו.

אני מציע בעניין זה קשרים עם ארצות הברית והתייעצות איך לנהוג בעניין זה. זה עניין רציני. זה ממילא לא יישאר סוד. אם אנחנו רוצים פעילות מצד ארצות הברית, אז יכול להיות טוב שדברים לא יבואו מיד לידי פרסום. אני מציע שיקול משותף בעניין זה, איך לנהוג במצב החדש הזה שנוצר.

לגבי העניינים שהיו בויכוח, שהוזכרו בישיבות האחרונות, אנחנו מאוחדים פה, על-ידי השולחן, בכמה דברים מאוד בסיסיים, וטוב שאנחנו מאוחדים בכך - אנחנו מאוחדים שכל זמן שאין שלום לא זזים משום מקום, כל עוד שאנחנו לא רואים שלום אמיתי ולא הסדר איזשהו, איננו מקבלים לחזור לגבולות ה-4.6. אנחנו חושבים שנחוצים לנו גבולות בטחון שלא נקבעו על ידינו מהם. יש לנו רק החלטה לגבי שארם א-שייך, אבל במשך כל הזמן, מאז מלחמת ששת הימים, ברור לכל העולם, לדעתי, ואמרנו את זאת באו"ם, בהזדמנויות שונות את גבירתי אמרת זאת, רוב השרים אמרו זאת, שישראל מוכנה לפשרה למען שלום. בשעתו, כשהיה הויכוח בממשלה בעניין הניסוח, כששר החוץ היה באו"ם, שר המשפטים הציע ניסוח שנגיד כי אנחנו מוכנים לסגת לגבולות שיוסכמו בזמן שלום, ואין שום הבדל בין המושג הזה וכל מה שאת הסכרת בזמן האחרון בנקודה זו לא שיכנע אותי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה הדדי.

שר התיירות מ. קול:

לתוכן. זו סמנטיקה, זה לא משנה דבר. את אומרת שיש סכנה שישאלו אותנו להיכן ניסוג - נגיד שניסוג לגבולות שיוסכם עליהם בחוזה שלום, לא ניסוג לגבולות יוני 1967, לא ניסוג לגבולות שנאצר רוצה. אנחנו רוצים שלום, אנחנו רוצים שלום אמיתי, בשלום נקבעים גבולות שמשם נסוגים צבאות. כל הקדושה של סמנטיקה לא נראית לי.

השר י. גלילי:

רק קדושת המלה נסיגה?

שר התיירות מ. קול:

אנחנו רוצים שותפות הדוקה עם האמריקאים. שר הבטחון אמר כמה פעמים שלנו נחוצה הידברות עם האמריקאים. טוב שהיו פה שיחות, הבינותי שהשיחות היו ברוח די טובה. אם יש דברים גדולים שאני לא יכול לקבל אותם, כמו תכנית רוג'רס - על זאת אני צריך לעמוד. אבל בעניין של סמנטיקה - אני מוכן ללכת לקראתם. אם רוצים שותפות עם מישור, אני צריך לשתפות הזאת גם כן להביא משהו, לתת לשותפות הזאת, להבנה הזאת, גם אימג' של ישראל, אני חושב שזה לא הרבה, שום דבר לא מקריבים על כך ושום סכנה אין בכך. אני לא אומר שמוכרחים לקבל מינוח "נסיגה" או "פשרה טריטוריאלית".

ישנו ליד שולחן זה - וידוע הדבר הזה - שהרוב המכריע מוכן לפשרה טריטוריאלית, ולא מדובר באיזה מקום. השר בגין יכול לפרש שזה בסיני ולא בארץ-ישראל המערבית, בגדה המערבית. אני אומר - גם בגדה המערבית, אבל בניסוח הכללי זה לא מפורש.

בשעתו נשאל שר הבטחון ליד שולחן הממשלה הקודמת, למה הוא התכוון כשאמר בארצות הברית שהוא מוכן לוותר על הרבה למען השלום. והוא נתן פירוש - שהתכוון לסיני.

אני רק אומר שאנו פה, הרוב הגדול, רוצה מדינה יהודית עם רוב יהודי, והוא מוכן לפשרה. אבל נאצר לא רוצה. אז אני עכשיו לא צריך לדאוג לנאצר, אבל אני צריך לדאוג לשותפות הזאת שהיא רוצה שתעזור לי, שתעמוד יחד איתי, כי אני רוצה שתדאג גם לי. אי אפשר שממשלת ישראל בעניין זה לא מוכנה להקשיב למה שאומרים לה ידידים, ולא רק סיסקו, עם סיסקו יש דברים שבהם מסכימים אתו או לא מסכימים, אז לא מסכימים לרוג'רס; אבל יש לנו ידידים רבים בעולם שחדלים להבין לנו. אני לא מוכן לוותר לידידים על דברים שהם בנפשנו, אבל אני רוצה שיאמינו לי. ואני אומר שיש ערעור של אמון.

לפי דעתי אנחנו נמצאים בסיטואציה חדשה. השר בגין ידידי, האמריקאים אינם רוצים בתסבוכת עם הרוסים. אני משוכנע כמון, שאנחנו פה מגינים על עמדות של העולם החופשי כולו. אבל האמריקאים הולכים ל"דיסאנג'יג'מנט" לכל מיני מקומות, וראית מה נעשה בדרום-מזרח אסיה, הם לא רוצים להסתבך. מה שנגיד גם במערב אירופה וגם בארצות הברית - יגידו לנו: תהיו יותר זהירים, יציעו לנו פשרות וויתורים שעל יד שולחן זה לא יהיה אף אחד שיסכים לזה, כי אנחנו יודעים כי בנפשנו הדבר הזה. אבל אל נחשוב כי כל מה שאנחנו חושבים שהוא צודק ב-100% הוא גם צודק בעיני אחרים.

אני חושב שחשובה לנו העמידה המשותפת והמלוכדת של שולחן זה, אבל חשוב גם האימג' של ישראל, הדמות של ישראל.

את שאלת את סיסקו, בצדק, אם הם מאמינים לנו שאנחנו רוצים שלום, ואז הוא ענה על כך בחיוב, ואת ציטטת מה שהוא אמר. יש רבים שמתחילים לחשוד בנו. בעיקר שאני רוצה לגייס דעת קהל. יכול להיות שידלוף מה שקורה עכשיו במזרח התיכון ונצטרך לגייס את העולם המערבי כולו להבין שיש כאן סכנות חדשות לישראל, ואני רוצה שיעמדו אתנו ויבינו שאנחנו צודקים, שאנחנו רוצים שלום ואנחנו מוכנים לפשרה בעד שלום, גם בגדה, גם בסיני, בלי לוותר על גבולות אסטרטגיים שנחוצים להגנתנו. אני מקווה כי במה שחשך פרס התחיל לעסוק, בקשר לפליטים - יזוז. אני מדבר מבחינת האימג' של ישראל. חשוב איך אנחנו נופיע, איך אנחנו ניאבק מהי ישראל של היום, מה היא רוצה, ישראל שתוכל להתקיים, שיהיו לה גבולות שתוכל להגן עליהם, וידידים שיעמדו אתה יחד להגן על המדינה, שתוכל לעמוד במצבים חמורים, ומי יודע אם לא יהיו מצבים חמורים. אני מציע שלא נחריף בינינו את הויכוח.

אני אמרתי לפני שנתיים, אחרי מלחמת ששת הימים: אחד וחצי מיליון ערבים בתוך מדינת ישראל זו פצצה, זה יפוצץ את המדינה מבפנים, זו סכנה גדולה של מדינת ישראל. שמעתי את זאת משרים רבים.

אני רוצה מקסימום של בטחון, גבולות של בטחון ומינימום של ערבים, כי אינני מאמין שנוכל להבטיח את מדינת ישראל עם הרבה ערבים. אין ברירה, השלום איננו מתדפק על דלתנו, ואז נעמוד ונגן על עצמנו, אולי יהיו עוד מצבים חמורים מאוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

נשאר לך עוד זמן להציע את הצעותיך.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע שלא נפרסם מה שנאמר פה;

שנית, אני מציע שממשלת ישראל תמצא הזדמנות בזמן הקרוב, בצורה מתאימה, לאו דווקא בישיבה זו, תהיה הזדמנות כאשר הכנסת תחדש את ישיבותיה, בראשית ישיבת הכנסת יהיה דיון מדיני ואת תמסרי בדיון זה הודעה על המשמעויות, על דרכה ושאיפותיה של ישראל, את מסרת הודעות כאלה, יש מקום לחשבון נפש, ובהודעה זו ייאמר על מה ישראל מוכרחה להגן ועל זה שישראל נאבקת על שלום, ושישראל מוכנה למען השלום הזה לפשרה עם שכניה, לפשרה של כבוד, פשרה שתתן לנו ולהם דו-קיום.

לגבי העולם המערבי, לגבי ארצות הברית, אני מציע שנגיע אתם לידי פורמולה למקסימום של הידברות בזמן זה, גם בעניינים בטחוניים וגם בעניינים מדיניים, שתימצא דרך כיצד לומר דבר זה. אם את לא רוצה להשתמש במלה נסיגה - תמצאי מלת פשרה הוגנת, אני סומך עלייך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא אמרתי ולא אומר דבר שלא יוחלט עליו. אני יכולה להגיד מהי דעתי, אבל לא שאני אמצא את הדרך - הדרך למה? תציע הצעה, אתה רוצה שממשלת ישראל תקבל החלטה שהולכת לפשרות - צריך להגיד איזה פשרות ואיפה פשרות, ואל תגיד לי שאני אמצא.

אני גם כן בעד הידברות, אבל אם אתה רוצה שנגיד נסיגה, אם אתה רוצה שנגיד פשרה - אתה צריך לנסח את זאת ולהגיד את זאת בצורה ברורה, כדי שזה יעמוד להצבעה. זה לא עניין של ניסוח.

כאשר אני אדבר, אני אתן לך פרוגרמה לשיתוף פעולה עם ידידים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

היות ולדיון שהתחלנו בישיבה הקודמת - לא לצד הבטחוני, כי אם לצד המדיני - נדמה לי שמתחייבת פעולת הממשלה לשפר תדמיתנו כתדמית, שאנחנו רוצים לעשות כל מה שאפשר כדי להשיג שלום, יש לזה כמה סיבות:

סיבה ראשונה, לא רק בארץ גם בחו"ל, ולא רק יהודים אלא גם אולי יותר מזה גויים, שואלים את השאלה הפשוטה: מה יהיה הסוף? רק אלוהים זה מושג של אין סוף, לכל תופעה אנושית צריך לראות את הסוף, לחזות, אפילו אשליה של סוף זה גם כן מרגיע.

מורגשת עייפות בציבור, ואין כל תמה לכך, לאחר שלוש שנות מלחמה, ונאומי של נשיא המדינה בקבלת הפנים לכבוד ראש הממשלה, נאום מלא התרגשות - יוכיח. ואף כי עייפות לפי דין ישראל זו עבירה, ומפרשים זאת: עייף ויגע לא ירא אלוהים, אבל זו תכונה מקובלת עייפות.

היו לנו גם כמה כשלונות. מובן שיכולים להיות גם כשלונות. אני חושב שפרשת גולדמן זו אחת מאלה שהביאו לעיוות תדמיתנו בעיני העולם והעם, ולכן עלינו לעשות איזו פעולה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אפשר עוד להחזיר אותו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא האמנתי בשליחות שלו לפני כן, על אחת כמה וכמה עכשיו.

בתנאי מלחמתנו, שהיא לא מלחמה אורטודוקסית, לא על גבולות כי אם על עצם קיומנו, אין הרבה מלחמות כאלו, יש ערך רב יותר מאשר בכל מלחמה אחרת, מה שקוראים "פסיכולוג'יק וור". המלחמה הפסיכולוגית נקבעת בהרבה על-ידי תדמיתנו בעיני העולם.

ומכאן אני בא להצעה שאין בה חידוש. היות וצריך לחפש הזדמנות איך להביא לתודעת העם ולתודעת העולם שאנחנו נלחמים למען השלום ואנחנו רוצים מאוד את השלום, נדמה לי שההזדמנות הנאותה לכך, שבעוד כמה שבועות ימלאו 3 שנים ליום מלחמת ששת הימים, לקראת שלוש השנים הללו, כדאי שהממשלה תקבל סטייטמנט של מדיניות שלום, שנצא אתו לעם ולעולם כולו, שבו תתגבש עמדתה של הממשלה, לא לגבולות, כי זו לא הבעיה העומדת לפנינו, אלא הבעיה של רעיון השלום. לתת סיכום למצב של שלוש השנים הללו. כי נדמה לי שאין הרבה מדיניות, שהן מבחינה מדינית - שאנחנו קוראים להם משוחררים, אחרים קוראים לזה כבושים, שכל כך הרבה שטחים יחזיק, כאילו מחכה מחר לטלפון לשלום. אמנם נעשה סיכום, נדמה לי שנעשו כל

כך הרבה דברים בשטחים לטובת תושבי השטחים, ויש לזה ערך רב, ובכל זאת איננו רצויים על תושבי השטחים. אפילו אם מדברים אצלנו שאנו שומרים על השטחים כאילו על פקדון, לא שומר חנם, שומר בשכר, כאילו אנחנו אחראים על כל זה. ותמהתי לשמוע אתמול ברדיו את שר התיירות שהודיע על זה שאסור להביא תיירים לשכם, אסור לעבור דרך שכם, ומדוע הם ירדו?

שר התיירות מ. קול:

אמרתי, כי הנהג לא צריך היה להעמיד את האוטובוס

שם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לפי דעתי, אם זה נחוץ - צריך להגיד את זאת

לאגד.

שר התיירות מ. קול:

אמרתי זאת לאגד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ברדיו?

שר התיירות מ. קול:

דיברתי עם מנהל אגד והוא אמר שאני צודק.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ממה ששמעתי, כאילו חטא חטאנו שם שהבאנו אותם

לשכם.

המדיניות של גשרים פתוחים, המטבע הירדני כהלך חוקי, בתי ספר פתוחים, תעסוקה כמעט מלאה - הרבה יותר טוב מאשר היה בימי הירדנים. צריך בסטייטמנט כזה לתת תשובה ל"אמנסטי". אני מצטער שלא נתנו להם להיכנס, כי המצב הרבה יותר טוב.

שר המשטרה ש. הלל:

הם נכנסו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הועדה של האו"ם היתה.

במינשר זה צריכים אנו עוד פעם ועוד פעם להדגיש שאיננו יכולים להחליף הפסקת אש בשביתת נשק, אלא רק בשלום. ומינשר זה צריך להיות מכוון הן למערב והן למזרח. צריכה להיות גם פניה לערבים במינשר זה. לקראת מינשר זה צריך לשחרר כמה מאות עצורים שיושבים זמן רב, כדי לתת לזה ביטוי שאנחנו פונים בקריאה לשלום.

אני נגד שינוי מינוח. לעצם הדבר אין בזה הבדל גדול. אבל ברגע שקיים מינוח, ואם באים לשנות אותו - בעצם השינוי רואים הבדל, ואני נגד זה.

אבל לעצם העניין, אני חושב שצריך לצאת בקריאה

גדולה ולתת לזה פרסום גדול.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כמה הערות:

ביחס לפרסום על הרוסים - אני חושב שבין השיקולים הגדולים שצריך להביא בחשבון על דבר כזה - צריך לחשוב גם על היהודים שיושבים שם. לא יתכן שדבר כזה הם יקבלו דרך ניו-יורק הרולד טריביון או ניו-יורק טיימס, שיצא כעבור כמה ימים, וזה לא יישאר סוד גם בלאו הכי. ישנם יהודים שהם היו פטריוטים גדולים, שאתה יכולת להיכוות באש הפטריוטיות שלהם, שפתאום הפכו עורם וחזרו לתיקונם והם טוענים יום יום שלא מספקים לעולם את האמת. האם זה המצב הקיים? זה מצב שיש בו חומרה רבה ואנחנו חייבים לספר את זאת לעם, שישמע את זאת מפנינו ולא מפי אחרים. אני יודע עד כמה שזה מסוכן שמישהו ילחץ עלינו: תתפשרו כדי לשכך את כעס הרוסים - זאת ממילא אומרים, זה לא בגלל הפרסום. אני בעד זה שנעשה פרסום.

אני בעד זה שנעשה פרסום.

הזכיר כבר השר קול את יחסי, כשעלתה לראשונה השאלה אם להשתמש במונח "נסיגה". אני מבין דבר פשוט ביותר, אמרתי את זאת ונשארתי באותה דעה, שאם אתה אומר אנחנו תובעים גבולות מוסכמים ובטוחים, אחרת הם לא יהיו מוסכמים, פירושו של דבר לאחר שקבענו את הגבולות, ומסתבר שהגבולות הם מצד זה ולא מהצד ההוא - אז תהיה נסיגה של הצבא שלנו לגבולות המוסכמים. והייתי נגד אקרויטיקה של חיפוש מלים וראש הממשלה המנוח לוי אשכול היתה לו התנגדות נוראית למלה זו - "נסיגה". אני אינני חושב, שנניח אם יקבלו את דעתי היום, צריך כבר מחר להשתמש במונח זה, בוודאי צריך להיות טקט, לחפש הזדמנות לשימוש במלה הזאת, שזה לא יצלצל כ"הליכה לקנוסה". אבל פה בבית זה, ליד שולחן זה, צריך פעם לתמיד להחליט שאין איסור על המלה הזאת. אני בעד זה שצריך להחליט על כך. אינני יודע אם צריך להחליט על זאת היום או בישיבה הבאה, גם לדעתי לא צריך ממחר להתחיל להשתמש בזה.

והערה אחרונה לדברי השר בגין.

אתה ידידי, מתחיל להכניס מינהג לא טוב בזה שאתה מצטט לנו את קווי היסוד. השקעתי קצת עבודה בקווי היסוד האלה יחד אתך ויחד עם עוד חברים. אבל זה מסוג אותם הדברים "הלואי זאל מען דאס ניט דארפן" (הלואי ולא יזדקקו לזה). אנחנו איננו קראים, ואם אנחנו נראה שצריך לשנות משהו בקווי היסוד - אז לא נשב בחושך כמו הקראים ביום השבת, אלא נדליק אור. אם מישהו יקבע שדבר זה מחייב אותנו ללכת לכנסת - נלך לכנסת.

כדי לחזור לנקודה הקודמת רק עוד מלה אחת - וזאת אני אומר לשר קול: כל נשתמש בביטוי לא מכובד, לא מדיני ולא אמיתי שנקרא פשרה. אני חושב שאנחנו צריכים להגיע - וגם בעניין זה הבעתי דעתי בממשלה לא פעם - למקסימום של בטחון ומינימום של ערבים, ולדבר הזה יש ביטוי בשטח. מיד אחרי מלחמת ששת הימים היתה לי שיחה עם אחד השרים היושבים אתנו - אז הוא לא היה שר - הכוונה לשר התחבורה; אמרתי לו: אני בעד סיני, אני נגד הגדה המערבית. מדוע כל כך סיני מוצאת חן בעיני? כי אין שם ערבים. זה לא מתוך פשרה אני אינני רוצה את שכרם וטובתם, לא רק מפני שאני רוצה לעשות טובה לחוסיין ולהתפשר אתו. פשרה זה אומר: אני עושה דבר שאני מתנגד לו, אבל אני נכנע לדרישת הצד כנגד. זה לא מכובד, לא מוסיף שום דבר. הרבה יותר פשוט לומר שבבוא היום נקבע ונעמוד בתוקף שיהיו גבולות מוסכמים והצבא שלנו ייסוג לגבולות האלה.

שר הדואר א. רימלט:

אני מבין שאפשר להעיר הערות על מה שנאמר בישיבה

הקודמת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בהחלט.

שר הדואר א. רימלט:

האם הנסיעה של מר סיסקו באה בכדי למשש את הדופק על התועלת ועל ההשפעה של הכרזת הנשיא, שידחה מתן מטוסים לישראל, ואז הוא בוודאי נוכח לדעת שאם הכוונה היתה להעמיק קצת בפתח בארצות ערב, בגלל ההכרזה של הנשיא ואחר כך ביקורו של סיסקו - זה היה כשלון, זה לא השיג מטרה. אין זאת אומרת שלאחר הביקור של סיסקו, שארצות הברית תחת לתת פומבי מחודש לתמיכה במדינת ישראל, יכול להיות להיפך, לאור מה שראה לא רק במצרים, גם בסעודיה, ביטול הביקור בעבר הירדן - שארצות הברית תגדיל אי מתן או תרחיב אי מתן פומבי להזדהות עם עמדות מדיניות של ישראל. המעורבות הרוסית החדשה בוודאי תתרום למבוכה מסוימת ועיכול העובדה בווינגטון, כי יש פחד עצום מפני כל קו שיכול להביא לעימות.

אבל המעורבות הרוסית יכולה אולי להביא לקצת מתוך שבילנו - שמבחינת מתן הנשק זה יזרו את התהליך, כי ההצעה המקורית שאנחנו נקבל נשק במנות קטנות - היו בה הרבה סיכונים זה בא לא רק כדי לא לעורר רושם בעולם על הספק העיקרי, בוודאי היתה כוונה שבמנות קטנות של נשק יכולים להשיג ויתורים מישראל שרצויים לארצות הברית, קצת להוציא את הנשמה לפני כל החלטה על כל נושא. יתכן שהטייסים הרוסיים והמעורבות שלא היתה כדוגמתה יקלו על דבר זה שהממשל האמריקאי ייענה לו ביתר מהירות, בלי התנאי של מנות קטנות, אם כי בלי פומביות.

אבל ההתערבות הרוסית תהיה לה בוודאי תוצאה נוספות. אל נשלה את עצמנו, וצריך לדעת, הקו לאורך הסואץ יתחמם. כי מהי המטרה של הטייסים הרוסיים? האם רק להפגין נוכחות? המטרה שלהם היא להקל על מצרים לחדש את מלחמת ההתשה בכדי לפגוע בנו, לרכך את ישראל. זה כמובן ידרוש גם מהמטה וגם מאתנו הרבה מחשבה, מפני שאיש לא יודע מה יהיה היקף ההתערבות הרוסית, באיזו מידה הם יפרשו על השטח, אם המגמה היא לאפשר להפציץ את המעוזים שלנו, לעשות פשיטות כפי שהיו במרץ 1969 עד יולי, אוגוסט, ספטמבר.

משום כך הבינו את הצעת שר הבטחון והרמטכ"ל שצריך לבדוק את הדברים, כי איש לא יכול לדעת מה יתפתח, כי יכול להיות גורם חדש שמחר-מחרתיים יתחמם עוד פעם קו הסואץ, קשה לדעת באיזו מידה נוכל להימנע מעימות עם טייסים סובייטיים, שבוודאי טסים במדים מצריים, אינני מתאר לי אחרת, לא רק במטוסים מצריים. גם הם מביאים בחשבון שמישהו יופל בשטח שלנו. שמענו רק על דיבור רוסי, לא קיבלנו צילום מלא באיזה מדים מופיעים הטייסים הסובייטיים.

אנחנו דיברנו על תדמית, חשובה התדמית בעיני ידידים, אם כי אני חושב שרוב הידידים, אם הם ידידי אמת, משוכנעים שאנחנו רוצים בשלום. אבל חשובה לי יותר התדמית שלנו בקרב העם, כי לצערי תופעת גולדמן משמשת מוקד להרבה הרהורים, להרבה תבוסות, להרבה חוסר בטחון בצדקתנו. וזה הדבר החמור שנצטרך להקדיש תשומת לב בממשלה כפורום. כי סוף כל סוף אסור לשכוח שאף אחד בממשלת ישראל לא רצה במלחמת ששת הימים ולא היתה מפלגה שלא היתה מוכנה בחודש מאי 1967 לעשות הכל למען מנוע מלחמה, והאם מהיום שנגמרה מלחמת ששת הימים לא רצינו בשלום? אי הרצון וסירוב לשלום זה בא בגרדציה בלתי פוסקת מצד הערבים.

יש סכנה שחלק, אמנם קטן, אבל הוא הקולני, הוא הפעיל, של הנוער יחדל להאמין בעובדה פשוטה - בצדקת דרכנו.

כעת באים חברים המפתחים פילוסופיה של מגיה של מלה. יש בתורות נסתרות מגיה של מלה. וזו המלה נסיגה. זה מפלג קל למצב רציני, מפלג רגשי. מה הוא פותר. האם אמר נאצר למישהו: אני אשב עם מדינת ישראל, עם נציגיה של מדינת ישראל על בעיית השלום, אם אני אשמע מלה זו הקוסמת, הגורלית.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין מגי גם בצד הפוך.

שר הדואר א. רימלט:

הערבים את רוג'רס לא מקבלים, אין כאן ליד שולחן זה אולי מי שמוכן לקבל את תכנית רוג'רס, אז את תכנית רוג'רס לא מקבלים, דוחים אותה בשתי ידיים, הערבים והרוסיים, ואם אנחנו נגד את המלה הקוסמת מלאת הכישוף והמגיה - "נסיגה", יהיה שינוי טוטאלי גם אצל הערבים ואולי גם בעולם?

מי שרוצה אולי לשמוע את המלה הזאת - זה לא נאצר, זו אולי ארצות הברית. כי אם נאמר מלה זו - נפתחת הדרך ללחוך עלינו על קבלת תכנית רוג'רס.

דיבר שר המשפטים על האור הגדול. האם אתה מציע שנדליק את האור כעת במצב זה? (השר י.ש. שפירא: אמרתי את ההיפך!), לא קלטתי נכון, אני מבקש סליחתך.

אני מציע שנחדל להיות דבקים במגיות, שהן תחליף רע מאוד גם למדיניות וגם לשיקול דעת.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אני חושב כי מה ששמענו הבוקר, אם יש מסקנה פוליטית מזה - שזה מרחיק עוד יותר כל אפשרות של הסדר אולי למרחק הרב ביותר שהיה אי פעם, זה מעמיד אותנו וגם את ידידינו במצב חדש.

קודם כל לגבינו. אני לא חושב שהיום צריך לצאת במסע חדש בעניין השלום. קודם כל בעולם זה יתפרש כחולשה ישראלית מוצהרת.

דבר שני, הייתי מאוד מודאג אילו כתוצאה מהעובדה שישנם טייסים סובייטיים במצרים - המסקנה הפנימית יהיה פירוד השולחן הזה.

אין ספק, מה שקרה מבליט עובדת הבודדות שלנו בעולם, זה לא קל להיות בודד בעולם, אם כתוצאה מבידוד זה, בגלל רושם ליצור תדמית בפנים או רצון ליצור תדמית בחוץ, נתחיל להתחרות היום מי יותר בעד שלום, והעתונות תמשיך את הויכוח - זו תהיה אחת התוצאות הפוליטיות השליליות ביותר של חדירת הסובייטים למזרח התיכון. אני חושב שהחדירה הסובייטית הרחיקה כל פשרה, הרחיקה אפילו פשרה של מועצת הבטחון, אם היתה כזו. אנחנו צריכים באופן ריאלי לראות את הדברים.

יחד עם זאת, אני רוצה להוסיף ולומר שהמסקנה היא שצריך לעמוד לבד, ואנחנו מסוגלים לעמוד לבד, וצריך להגיד את זאת לעם. אני תומך בדעת השר שפירא, שבין כה העניין יוודע, ואם אנחנו נודיע את זאת - יכולים להודיע את זאת בליווי אפקט פוליטי; ואם זה יודלף - לדעתי אנחנו מפסידים איזו עמדת הסברה.

מה המסקנות אשר לדעתי יש לנו כתוצאה מעובדה חדשה זו או שצריכה להיות? אני שואל, מה אנחנו רוצים היום מארצות הברית? אני רואה מה ארצות הברית רוצה מאתנו. בעת האחרונה היא רצתה שני דברים: היא רצתה שנסכים להפסקת אש דה-פקטו, אם הרוסים בעצם הסכימו לזה - הסכימו שלא יציבו סא3 בתעלה ואנחנו לא נתקוף סא3 מחוץ לתעלה.

שר החוץ א. אבן:

זו לא הפסקת אש, זו הגבלת לחימה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

הסכמנו לזה דה-פקטו, אני תומך בזה, אני לא אומר את זאת כביקורת.

ביקשו מאתנו שנגיד את המלה נסיגה, לא מפני שזה יקדם את יחסינו עם מצרים, אלא יקדם את יחסינו עם דעת הקהל, עם אמריקה.

זה היה נכון עד הבוקר. מהבוקר אין צורך לקדם יותר יחסינו עם דעת הקהל באמריקה. אם יש משהו שצריך לקדם את דעת הקהל באמריקה - זה נעשה, כי היום יבינו שישראל לא עומדת מול מצרים, אלא מול קואליציה רוסית-מצרית. מה שחסר היום בדעת הקהל באמריקה זו לא פשרה ישראלית, אלא תשובה אמריקאית, תקיפות אמריקאית מסויימת. לדעתי מה שעומד היום על הפרק זה לא כל כך קומיטמנט אמריקאי כלפי ישראל, אלא אמינות של אמריקה במזרח התיכון.

ואני שואל את עצמי, מה אנחנו צריכים לבקש היום מאמריקה, מה צריכות להיות התשובות שלנו לבקשה של האמריקאים. על אחת אמרנו פחות או יותר - הן - זו מסקנה צבאית מתבקשת; הדבר השני איננו יותר בר תוקף. עכשיו השאלה, מה ישראל צריכה לבקש מאמריקה, במצב שנוצר? אני כאן מינימליסט. אני לא מאמין שאם אמריקה תתן עוד אזהרה בטלפון למוסקבה, במישור הגבוה - שהעניינים ישתנו מאליהם; אינני מאמין מצד שני שאמריקה תשלח פרסונל, מול הפרסונל הרוסי; לכן אזהרה זו זה יותר לצאת ידי חובה כלפינו, כלפי הרוסים, אולי כלפי עצמם, בלי לשנות את המצב.

דרך אגב, יש אמירה לא רעה באמריקה, שאומרת כי ויטנאם נעשתה חשובה לאמריקה כאשר אמריקה שלחה לשם צבא. אותו הדבר גם מצרים ורוסיה, צריך להבין את הדבר.

לדעתי אנחנו צריכים להגיד לאמריקאים, במצב שנוצר: חברים, ידידים, הדבר הזה מעמיק את הסכסוך לזמן ארוך. אסור לבקש, לדעתי, חיילים אמריקאים, צי אמריקאי, כיסוי אמריקאי, זו תהיה שגיאה פסיכולוגית. מה שכן צריך לבקש מארצות הברית, זו אספקת נשק ללא כסף. אתם חיילים לא יכולים לשלוח מול החיילים הסובייטיים; אתם לא יכולים לתת תשובה אפקטיבית למעורבות של ברית המועצות שהעמיקה, היחידים שצריכים לשאת בנטל הזה זו מדינת ישראל; מדינת ישראל מסוגלת לשאת בנטל בתנאים הנוכחיים רק אם נקבל מספיק נשק, וחינם.

אני מציע לעשות דרמטיזציה מקסימלית. צריך להראות לעם שלנו שלא נבהלים, והמסקנה העיקרית היא לבקש יותר נשק, בלי כסף, וגם להגיד לנשיא ולמקורביו שהשקט שהיה על נאומו של רוג'רס בעניין הנשק לא יימשך, כי חל שינוי יסודי במצב.

הדבר השלישי, אני מסכים להערכתו של שר הבטחון שצריך להימנע מעימות צבאי עם הרוסים. אני כן סבור שמותר להיכנס לעימות פוליטי עם הרוסים במזרח התיכון, ואנחנו חייבים לעשות את זאת גם בשביל להחזיק בעמדות שלנו בארצות הברית, וגם לגופו של דבר. לדעתי ישראל צריכה או לרמוז, או להגיד - אני לא מציע את זאת כתנאי - למעשה אין סיכוי להסדר במזרח התיכון כל עוד לא יסולקו הכוחות הזרים מהמזרח התיכון. זו נוסחה סובייטית, והיום הם עם הנוסחה הזאת נמצאים על אדמת מצרים.

קרה דבר שנוצר סכסוך במזרח התיכון בין הפלשתינאים ובין ישראל. התמונה של גוליית ודוד נעלמה, צריך לחזור ולהסביר אותה בפנים ובחוץ.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הם באים כמשחררים!

השר לקליטת העליה ש. פרס:

גם האמריקאים מופיעים כמשחררים בויטנאם.

צריך לצאת בתעמולה בלתי רגילה בעניין זה, ישראל צריכה להתייבב בראש המערכה הזאת, להגיד שיש פה אימפריה צבאית שנכנסה למצרים ששם לאל כל סיכוי להסדר, שתנאי להסדר זה סילוק הכוחות הזרים מעל אדמות המזרח התיכון. צריך להמשיך בתיאור של הפיכת מצרים לארץ חסות סובייטית.

אני אומר, מה שקרה הוא דבר חמור; אני מאמין שיכולים לעמוד בו. מאוד חשוב, חברי ממשלה חשובים - אני אומר זאת לכל הצדדים - לא עכשיו הזמן לחפש את ויכוח הסרק, לדעתי, על גבולות כאלה או גבולות אחרים, לא זה עומד על הפרק.

יש לנו שני ויכוחים: ויכוח אחד עם ה"פתח", שרוצה לגזול מאתנו את הריבונות, ממילא גם את החיים; ויכוח שני עם הסובייטים, שרוצים שנחזור לגבולות ה-5.6. אלה שני הויכוחים. היות ויש מצב קשה, ומה שיש סביב השולחן מופיע למחרת היום בעתונות - גולדמן יקבל תנופה עצומה אם פתאום יתברר שגם הממשלה מפולגת, ששר אחד תוקף את רעהו במצב זה. נשאיר את הויכוחים הבלתי רלבנטיים ברגע זה לעת אחרת. יש להבליט גם קור רוח וגם העובדה שאנחנו מאוחדים.

יש לפנות לאמריקאים ולבקש מהם מה שהם צריכים לעשות כדי שאנו נוכל לעמוד - ולדעתי זה נשק בלי כסף, ועל זאת לעמוד בתוקף. ואם נעמוד בזה ונצליח - נוכל גם לנהל מערכה ממושכת וליצור את הרקע התעמולתי והפסיכולוגי והפוליטי הדרוש, על ידי מתן דרמטיזציה הראויה לשמה של החזירה הסובייטית למצרים.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

רק הערה בקשר לפרסום. אינני מאמין שמה שעמנו הבוקר שזה הצעד האחרון, אני מניח שההיסטוריה חוזרת ויהיו צעדים נוספים - אני בדעה שיש להתחשב אולי רק בשיקולים מודיעיניים מתי לפרסם, אבל אני בדעה שיש צורך לפרסם. אינני חושש לתוצאה - ואמר זאת שר המשפטים - על ההשפעה בארץ. ואני מסכים לשר פרס, כי מבחינת התדמית שלנו בעולם זה לא יהיה לרעתנו, כי אם להיפך.

אני בעד זה שאחרי בחינת העיתוי יש צורך לפרסם ולהסביר את הדברים.

השר ו. שם-טוב:

אני אסתכן לבזבז דקה אחת מזמני כדי להעיר הערה לגבי הצהרות שרים, ללא קשר עם הראיון, המצויין לדעתי, של שר החוץ ב"על המשמור". כאשר קראתי אותו לא העליתי פירוש שונה לכתוב. אם מדובר על הצהרות שרים - לי יותר קל, כי אני שוקל אלף פעם לפני שאני אומר מלה. אם ישנו פה שר התחבורה, אני רוצה לומר לו שהיו הצהרות שגם לנו היה קשה מאוד לשמוע, שהן נאמרות גם בשמו. הצהרה אחת, שלא הוכחשה, שאני רוצה להפנות את תשומת לבנו, אם שר בממשלת ישראל אומר שאנחנו מעדיפים מיליון ערבים בכיס מאשר מיליון ערבים בגב, אליבא דאלה שיספחו את כל השטחים עם כל הערבים - איזו מדינה זו תהיה עם מיליון ערבים בכיס? איך אומרים את זאת לסטודנטים שמוחים דווקא על זאת?

שר התחבורה ע. ויצמן:

אולי אני צריך לשנות את ההומור שלי, אבל הפרינציפ נשאר פרינציפ!

השר ו. שם-טוב:

יש לזה משמעות בארץ יותר מאשר בחו"ל; ויותר לגבי הדור הצעיר, כפי שהוא מתאר לו את המדינה.

האינפורמציה שקיבלנו הבוקר קצת מקשה עלינו דיון זה, מסביב עניין יחסי ישראל-ארצות הברית, אם כי דווקא לאור ההתפתחות הזאת חשוב לדון מחדש כיצד ארצות הברית וידידינו רואים אותנו.

השאלה שאני רוצה לשאול, היא בעקבות ביקורו של סיסקו, מה שידענו לפני הביקור ומה שעמנו כעת, האם מתבקשת מזה מסקנה לפעולה נוספת? אני רוצה לנסות לענות. שאלתם אותו: מה אתה מביא ממצרים? התשובה היתה: מאומה. אי אמון בישראל ובארצות הברית; סירוב לחזור להפסקת האש; סירוב להפסיק את מלחמת ההתשה; החזרת כל הפליטים; אין כל סיכוי, אמר סיסקו, שנאצר יגלה איזו מתינות, הוא לא מקבל את תכנית רוג'רס, השלום רחוק מאוד. כאילו אמר לנו סיסקו: אל תפחדו, שום דבר לא ייצא מזה. לאור העובדות האלו, שהן חמורות כשלעצמן, אני חושב שהבעיה הזאת של תדמית של ישראל בעיני ידידיה היא רצינית מאוד. ואני מבקש את השר בגין לא לטבול את המלה תדמית בים של אירופה.

השר מ. בגין:

לא היתה אירופה בדברי.

השר ו. שם-טוב:

כולנו מחשיבים את העניין הזה. עובדה, רבותי, אם זה נכון או לא נכון, מוצדק או לא מוצדק, שידידים אומרים לנו שתדמיתנו השתנתה לרעה. סיסקו אמר: ליד אקטיביזם צבאי שלכם חסר אקטיביזם מדיני, חסרות יוזמות שלום.

שר המשטרה ש. הלל:

זאת גם אמרו ב-1966, לפני מלחמת ששת הימים.

השר א. דולצין:

תציע איזה דבר קונקרטי ליוזמת השלום.

השר ו. שם-טוב:

אין לי. גם אציע משהו. כאשר חוזר שר מחו"ל, אומר: הייתי בארצות אלו ואלו, רואים את ישראל בסדר. לא שמעתי כל כך ביקורת. אני מבין שהעמדה היסודית שלנו לא לזוז בלי שלום - מובנת. אבל אי אפשר להתעלם מכך שחלה אירוזיה של ישראל בארצות ידידותיות באירופה, וגם בדעת הקהל בארצות הברית רואים את ישראל לא כפי שראו אותה ב-1967.

השר מ. בגין:

אני רוצה לומר לך, ללא קשר עם מדיניות, קרה אסון, נהרגו ילדים, זה באמת משפיע, זו עובדה.

השר ו. שם-טוב:

רואים את ישראל כאנרטית ביוזמת השלום. ויש להתייחס למשפט של סיסקו, שאמר ששום מהלך, אפילו נשיא ארצות הברית ירצה לעשות אותו, של התערבות אמריקאית נוספת כנה, מתוך סכנה שיבוא עימות, שום מהלך כזה לא יתקבל על דעת הקהל בארצות הברית, אלא אם דעת הקהל שם תהיה משוכנעת שנעשו כל הצעדים למימוש השלום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

את החלק האחרון הוא לא אמר.

השר ו. שם-טוב:

רשמתי זאת מדברי שר החוץ: שום מהלך של עימות או סכנה של עימות לא יתקבל על העם האמריקאי, אם לא יהיה משוכנע שנעשה הכל.

שר החוץ א. אבן:

זה היה רוג'רס, לא סיסקו.

השר ו. שם-טוב:

הדבר הזה דרוש לנו ללא סיסקו וללא רוג'רס, אלא כלפי פנים. יש חוגים מסויימים, אפשר לומר רחבים יותר או פחות, שמתייחסים בחשד, בלתי מוצדק, שממשלת ישראל מעוניינת בהמשך הסטטוס קוו, מתוך מחשבה שהסטטוס קוו ישאיר את השטחים; ולהיפך, אם תבואנה יוזמות שלום - שתמורתן נצטרך לשלם הרבה, ואז השלום לא כדאי.

אני נחרדתי ממכתבו של בנו של יצחק שדה, ממכתב תלמידי השמיניות בירושלים שנשלח לראש הממשלה, נדהמתי. העובדות האלו צריכות לומר לנו משהו. אם זו התוצאה של החלטתנו לגבי גולדמן שהכל היה תכסיס, אבל יש היום צעירים בבתי ספר תיכוניים - וזה לא מצפן - שיכולים לומר שיש להם ספק אם ישראל רוצה לזוז מהסטטוס קוו, ואז צריך לעשות משהו. ב-1967 לא יכול היה להיות צעיר בצה"ל או בבית ספר תיכון, או הבן של יצחק שדה, לא יכול היה להיות מכתב כזה לראש הממשלה. אז לא רק בחוץ השתנתה תדמיתנו, אלא בתוך הציבור הישראלי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מדוע אתה מתחיל ממחנכים? תתחיל מזה שידי פרופסורים לא רועדות כאשר מתיישבים ומוציאים דיבה על ישראל החוצה. מה אתה רוצה מהחניכים?

השר ו. שם-טוב:

גם העובדה שמחנכים כותבים את זאת. מחנכים לא היו כותבים כך ביוני 1967.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מכירה לכל הפחות פרופסור אחד שיש לי הרבה מאוד דרך ארץ בפניו, יש לי ספק אם הוא אי פעם הלך בהפגנה נגד הבריטים, הוא תמיד היה ותרן כלפי הערבים, ותרן כלפי הבריטים, אבל ממשלה יהודית - זה כלום.

השר ו. שם-טוב:

זה נכון. אני רוצה שנראה את התופעות בציבור כפי שהן מתחילות להתגלות. אם נראה את התמונה בכללותה - נצטרך להגיע למסקנה של דיבור חדש. כי מתחיל להיות יאוש בדור הצעיר מסיכוי של שלום, וזה מחליש את הבטחון. זה שאנחנו אומרים לפעמים כי השלום הוא רחוק מאוד - זה מתחיל להביא ליאוש מהשלום, ומי שמיואש מהשלום - הוא איננו נלחם טוב.

האמת היא שהשלום יכול להיות קרוב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה צריכים לעשות כדי שיהיה קרוב?

השר ו. שם-טוב:

אני מגיע לזה. המסקנה שלי היא שממשלת ישראל חייבת ליזום כמה צעדים לשיפור תדמיתה, ליוזמת השלום שלה. הד"ר בגין ציטט פה החלטה, החלטת הממשלה שנדמה לי שנתקבלה פה אחד, אושרה על-ידי רוב גדול בכנסת - זאת ההחלטה שעליה מבוססת הממשלה - אני מתכוון להחלטה מ-1.11.67, שאמרה שישאל חותרת לשלום. וכל עוד אין שלום - אנחנו עומדים בקווים שאנחנו עומדים בהם.

רבותי, ההחלטה הזאת יש לה שני חלקים שהם אחד: החלק האחד האומר חתירה אקטיבית לשלום; והחלק השני האומר: עמידה איתנה.

הוכחנו שהעמידה היא איתנה. מתחיל להיות ספק אם חותרים אקטיבית לשלום. אם זה מוצדק או לא מוצדק, אבל מתחיל להיות דבר כזה.

פה נאמרו כמה דברים כדי שנוכיח שחתירה לא רק נעשית, אלא גם נראית על-ידי כולם. מה צריך לעשות? ממשלת ישראל עשתה בחודשים האחרונים שלושה צעדים חיוביים, אני ראיתי בהם פתיחה חיובית בכיוון הרצוי:

צעד ראשון - הצהרת ראש הממשלה בכנסת בעניין הפסקת האש. אנחנו אמרנו שאנו רוצים בהפסקת אש והם לא רוצים.

צעד שני - הצהרות שר החוץ שלנו באירופה בעניין הפליטים, דברים שנתקבלו יפה, לא יצאנו ניזוקים מזה.

צעד שלישי - הצהרה של תקוע באו"ם, שאנחנו מעוניינים בחידוש שליחותו של ד"ר יארינג.

לא צריך להוכיח פה שאנחנו המדינה היחידה, ושהערבים אומרים שהם לא רוצים, והרוסים לא רוצים ומעוניינים בחידוש שליחותו של יארינג. כל הצרות של ה-4 ושל ה-2 - זו תוצאה מכיוון של שליחות יארינג, ובכל זאת אמרנו שמוכנים לחידוש שליחותו.

אני רוצה לשאול את כבוד ראש הממשלה, אם אנחנו רוצים בחידוש השליחות של יארינג, לצאת מהקפאון - צריך לאפשר ליארינג להתחיל בשליחותו מהשלב שבו נסתיים.

נתבקשנו להודיע שישראל תהיה מוכנה לסגת לגבולות מוסכמים ובטוחים; תמורת זאת נאצר התבקש להודיע שהוא מוכן לשלום עם ישראל. מנקודה זו צריך להתחיל.

אני לא רוצה להציע שום דבר שממשלת ישראל כבר לא אמרה אותו. אמרנו שאנחנו לא מקבלים את החלטת מועצת הבטחון. כדי לקדם את המו"מ לשלום אנחנו מוכנים לויתורים - בואו נאמר את זאת בפה מלא, עם הפירוש שלנו. אמרנו פעם נסיגה.

שמעון פרס אמר בצדק שצריך לעשות מהמעורבות הסובייטית איזה דבר דרמטי, לומר על הוצאת הכוחות הזרים מהאיזור, ואתה מוכן לסגת לגבולות בטוחים ומוסכמים:

(א) לפי החלטת מועצת הבטחון;

(ב) נסיגה זו הפכה להיות מלת מפתח עבור חלק מהציבור הישראלי ועבור ידידים שלנו בחו"ל, רוג'רס וסיסקו, שאתה רוצה מהם יותר, כדי שהם יוכלו לעמוד כלפי דעת הקהל שלהם. הסירוב של ממשלת ישראל לומר את המלה הזו הוא שמחשיד.

יתכן שבלקסיקון של גח"ל זו מלה אסורה, וזה לגיטימי; אני חושב שבלקסיקון של ממשלת ישראל המלה הזאת לא יכולה להיות אסורה, כי אנחנו אומרים שאנחנו נחזור לגבולות מוסכמים ובטוחים.

(ג) יש עניין המו"מ הישיר. אני חושב שזו תביעה צודקת, מתקדמת ביותר, זכותנו לדרוש מו"מ ישיר. כבר נתנו כמה פעמים פירוש מה זה, היה המנוח אשכול שאמר בכנסת שזה נוסח רודוס; ראש הממשלה אמרה מה זה נוסח רודוס. נאצר טוען, לא בצדק, שזה רק מו"מ עקיף.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מי מאתנו אמר שנוסח רודוס רק מו"מ ישיר?

השר ו. שם-טוב:

אני רוצה שנאמר, אני רואה זאת באופן חיובי. אני עומד על כך שישראל צריכה לומר שאנחנו מוכנים למו"מ נוסח רודוס - זה אומר בהתחלה מו"מ עקיף בהשתתפות צד שלישי; בשלב האחרון - מו"מ ישיר.

אלה שלושת הדברים שצריך לומר.

את שואלת מה יוזמות השלום שאנחנו צריכים לנקוט בהם - הצהרות מסוג זה. אנחנו מתקיפים צבאית יום-יום, נתקיף גם מדינית יום-יום.

נלכד מחדש את העם ונוציא את תולעת החשדות
החודרת לדור השני.

וצריך לומר את זאת לעם, למצרים, לעולם בכל דרך
אפשרית, אחרת אנחנו יוצרים תדמית שלילית של מדינה שלא צודקת בתביעותיה.

שר החוץ א. אבן:

אני חושב כי הבעיה הדחופה ביותר היא בעיית
המורל הציבורי כאן. אני משתמש במונח שהשמיע השר ברזילי בפתיחת הויכוח, שהוא
עבר כחוט השני בויכוח כולו.

לפני שנדבר על עמדתנו בחוץ, עלינו להבהיר
שעמדתנו הנוכחית היא מוצקת. הצגתה מסולפת בפנים. ואילו נאלצתי להעיר מי
המדינות המסלפות דמותנו - מחוץ לתחומן של המדינות העוינות - הסוביטית והערביות
- הייתי היום חייב לומר - ישראל. הליבוי המופלג הזה של ביקורת, שנקודת המוצא
לה היא קודם כל הגדרה בלתי מדויקת, קודם כל לצלם את המדיניות שלנו צילום לא
מדויק, כפי שאיננו, ואחר כך למתוח ביקורת על צילום מסולף. תופעה זו באה
לביטוי בולט במאמרים של גודלמן, אבל לא רק בזה.

קודם כל עלינו לא להיפרד מההיסטוריה, לספר מה
המדיניות שלנו. הציבור קורא בעתון כי ישראל דחתה את הצעות רוג'רס, שישאל דחתה
לחלוטין את כל החלטות האו"ם מראשית ההיסטוריה עד היום, ישראל דחתה מושג של
שלום לפי המתכונת של יפן-רוסיה - וזה ממש לעג לרש. זה חוזה שלום בשוני אחד,
שהצד המנצח החזיק שטח, זה חוזה שלום שאמר, כאשר ייקבע גורל השטח - ייקבע גורל
השלום. אנחנו אמרנו שאנו רוצים קשרים דיפלומטיים ויחסי ידידות ומסחר. אומרים
כי לא הצענו שום הצעה ביחס למקומות הקדושים, לא הצענו שום הצעה בעניין
הפלתיים. ישנה פה השחרת פנים פנימית שמשקפת בחוץ. התחביב הגדול כעת בחו"ל הוא
איננו למתוח עלינו ביקורת מבחוץ, אלא לשאוב מבפנים את הביקורת ולהציג את דעת
המבקרים הישראליים ב"ניו וויק" וב"קומנטרי" ואחרים.

אילו מישהו היה אומר ב-1967 שניכנס לשנה
הרביעית לאחר המלחמה, כאשר מהקווים לא נעקרנו, ואין לחץ עלינו לזוז מהם לפני
השלום; ובמשך שלוש השנים האלו עלו כ-160 אלף עולים; היה גידול בתוצר הלאומי
והתרחבות המפה הכלכלית ואפילו הדיפלומטית - האם היינו יכולים להעלות זאת על
הדעת? צריך להעלות עניין זה, מה היה בשלוש השנים הללו, כיצד ההחשבה למעשה
סוקלה. זה תפקיד ראשון.

כל העניין של גולדמן הדליק משהו שהיה קיים
בצורה מעומעמת גם לפני כן.

לגבי ההצעות לתיקון הדימוי, התדמית. הראיתי
לכמה חברים קטעים ששאבתי מספרו של פרופ' מורגנטאו, את הקטע הזה לקחתי כשהיה גל
בכיוון אחר, שאנחנו עושים יותר מדי, כביכול, בשביל השלום, מחזיקים מעמד כאילו
היה שלום (שר החוץ קורא קטעים מהספר). אולי נצטרך לחיות בעובדה זו, שיש תמיד
מתח בין הצרכים הללו.

אף על-פי כן, לגבי ההצעות המפורשות: עובדה
היסטורית - אינני חושב שהיה שימוש במלה "נסיגה" שלא משקפת את עמדתנו.
ב-22.11.67, אחרי קבלת החלטת מועצת הבטחון, אמרתי כי הפירוש המוסמך שהשיגו
יוזמי ההחלטה למלה "וויטרול", כי הנסיגה לדעתנו מותנית בשני תנאים: כינון
שלום וקביעת גבולות מוסכמים ובטוחים - זה הפירוש שהם הניחו.

מאידך, במהלך המגעים והדיונים, למעשה נתנו
לגורמים רבים יסוד להאמין כי במו"מ על שלום נהיה מוכנים לויתורים
טריטוריאליים. אמרנו: הגבול פתוח למו"מ והסכמה, גבול סופי טרם נקבע.

קודם כל נתפכח מזה. מאמץ זה הוא לא דבר שיכול
להיעשות על-ידי איש אחד או שניים. אלה שדואגים למדיניות שלנו בחוץ - שולחן זה
- עליו לטפל בעניין הזה. אני מוכן לתרום את חלקי.

ישנו קיטוב משונה של הציבור האקדמי בארץ, שהולך
רק לקיצוניות, אם לכיוון אחד או שני. אני בטוח שישנו זרם מרכזי שאפשר לגייס
אותו.

אינני חושב שנוכל לעשות הרבה בחוץ אם לא נתגבר על הגל בפנים. קודם כל עלינו להשתחרר מכל נחיתות לגבי מדיניות השלום שלנו, כאילו אנחנו תמיד אומרים לאו. אני יכול למנות לפחות עשר יוזמות שנענינו להן או יזמנו אותן, והצד השני אמר - לא; דברים, שאילו הצד שכנגד היה הצד המציע אותם - כל אחד היה רואה בהם נקודת אחיזה. רצוי שנשנן לנו מה שעשינו. בה כולנו יכולים להיות מלוכדים, שהצענו את זה וקיבלנו את זה ונענינו לזה - והתשובה של הצד השני היתה: לאו.

אנחנו נתונים במלחמת התשה. למושג התשה פנים רבות - התשה צבאית, התשה כלכלית, התשה מדינית, שאנחנו מבודדים ומנותקים מהריקמה הבינלאומית; התשה חברתית, שיתוק של כל חיינו. הפרדוקס הוא שעמדנו נגד כל ההתשות הללו. ישנה התשה פסיכולוגית, הנובעת מקוצר רוח ועבודה קשה אשר הביאה להתמוטטות של סבלנות, משום מה זה קרה, בלי שום מאורע מיוחד שגרם לכך. שהרי כרתנו ברית זה עם זה ועם העם לפני שלוש שנים שנוכל - אם יהיה צורך בכך - נוכל להיות גם במצב הנוכחי עד לכינון השלום, ותהיה זו תקופה ארוכה או קצרה. משום מה יש ראשית כפירה במושג זה שאפשר לסבול את המצב הקיים.

הכנסת קיבלה החלטה האומרת לקיים את כל עמדותינו ליד קווי הפסקת האש, עד לכינון השלום;

בהחלטה אחת מדובר על החלפת קווי הפסקת האש בגבולות מוסכמים ובטוחים, במסגרת של שלום.

אני חושב שאפשר לומר שרוב השרים התנבאו בצורה ברורה שהכוונה רק לשלום, ולא היו עומדים על קיום קווי הפסקת האש. שר אחד דיבר על ויתור על שטחים רבים. ראש הממשלה המנוח לא אהב את המלה "נסיגה", אבל אמר שאינו מחייב שטחים מאוכלסים ערבים בתחום מדינת ישראל.

תכנית אלון שרטטה מפה שיש בה שינויים טריטוריאליים מופלגים. ראש הממשלה אמרה שאינה גורסת את המושג "אף שעל אדמה". אפשר, לדעתי, לעשות משאל עם ולהוכיח שהגורם הזה קיים, אבל הגענו לפרדוקס; יש קונצנזוס למעשה, אבל לא להלכה. איני מתבייש כאשר מישחו אמר שאולי יש סיבות ישראליות-לאומיות או פנימיות. אני חושב שנמשלה צריכה להביא בחשבון גם צרכי ליכודה ולא רק הופעתה. היא חייבת להביא את שני אלה לנקודת איזון.

הדיון בשאלת הנסיגה נתעורר בספטמבר 1968. היתה הצעה של אחת מהנציגויות שלנו, לומר: ניסוג לגבולות בטוחים ומוסכמים, במסגרת של הסכם. סוכם שצריך לברר אם זה נחוץ מבחינת הכורח המדיני; באוקטובר 1968 - כאשר עמדתי לדבר על הדברים האלה, היו כמה ניסוחים, לא רק ניסוח של "וויטרול".

הבעיה אינה כאן המלה בלבד, כאשר יש דרכים שונות להביע אותו הרעיון. הממשלה החליטה על המושג הזה "הערכות".

למחרת, מניו-זילנד ועד צ'ילה, מצפון הארץ ועד דרומה הפירוש היה "ישראל מוכנה לנסיגה חלקית", לאיזה גבול שטרם נקבע, אם כי לא לזה שהיה.

אפשר לשאול: מה הועילו חכמים בתקנתם? - יש עשרות כותרות הנותנות פירוש זה למושג זה של החלפת הפסקת אש בגבולות שם ב"הערכות בהתאם". ואז, למעשה, למדיניות זו יש מבחינת התוצאות, כאילו אמרנו "נסיגה" בלי שאמרנו זאת.

ההצעה האמריקאית עתה אינה אומרת שאם נגיד מלה מסוימת נקרב את השלום. הם אומרים, במלוא גילוי הלב: "לא תקרבו את השלום; הערבים ידחו זאת. שום דבר, פרט לנסיגה טוטאלית לא יספק אותם".

אני התרשמתי, על כל פנים, ודעתי היא שאין הכרח שהמלה הכרחית כאן, אבל הם אומרים: תמצאו דרך להבליט את עקרונות השלום, לרבות המושג הזה של התפשטות טריטוריאלית, או אפשרות של ויתורים טריטוריאליים.

סיסקו אמר שמגווח לעמוד על מלה. אם החליט על עקרון - הרי פתוחים בפנינו כל מיני מילונים...

כיצד להבהיר שמכונים אנו להתפשטות טריטוריאלית או לויתורים טריטוריאליים - זאת ניתן לעשות במונחים כאלה או אחרים.

לגבי השאלה מה לעשות, אני חושב שדיון זה אינו דיון בעתו, כלומר: לרגל מה ששמענו הבוקר, טוב היה יותר שיתקיים הדיון בעוד שלושה-ארבעה ימים, כאשר נדע את כל מערבולת הדברים שנודעו לנו הבוקר. וזאת, אף על-פי שאיני מעלה על דעתי שההתפתחות החדשה תשחרר אותנו מהחומר הזה. אני חושש שהפרסום הבלתי נמנע יביא להתבהלות עולמית, ולפעולת לחץ, שנתאפק מבחינת הלחימה ואיזו מועקה, שוב - לגבי העדר השלום.

איני מציע שאחר שהיה כאן סיקסו ותבע נסיגה, שכעבור שבוע נגיד זאת ולא כל שכן בנסיבות אלה.
שר התיירות מ. קול:

איש אינו מציע זאת.

שר החוץ א. אבן:

אבל כאשר אנו קמים מדיון כזה עם אמריקה ועם אחרים, הם אומרים: לפעמים ישנה אפשרות מוסכמת מתאימה להעלות תפיסה מפורשת של עקרונות השלום, כלומר: לגבי דבר זה, על מהות השלום, על מהות הקשרים, על מהות היחסים ביחס לבעיית הפליטים וכיבושים וכו'.

היה מקרה אחד, שבדקנו את התוצאות בדעת הקהל והתפיסה שלנו, האינטגרלית, של עניין השלום, נתקבלה בהתלהבות בעולם כולו.

אלא מה - שום הישג כזה אינו קיים ועומד מעבר לתחום מוגבל של זמן.

אני חושב שתהיה אפשרות, אם כי אינני רוצה לומר מתי, אבל יש לחפש יותר אפשרות כזאת, לחזור על תרגיל זה. אולי על-ידי גוף אחר, אולי על-ידי ניסוח אחר. במקום להתווכח אם זה משכנע או לאו, אני מוכן להציע בכתב מה צריך להיאמר על-מנת שאותה אדרת תופיע מחדש. כאשר אמר השר שם-טוב שעניין הפליטים נתקבל בהתלהבות, בגין אמר שעל זאת החלטנו לפני שנתיים. זה נכון, אבל אל נתבייש מלשנן דברים ולחזור עליהם.

יש בחזרה דבר מסויים, ויריבינו לא מפסיקים מלחזור על פזמונים. לדעתי הבעיה אינה לומר משפט אחד על נסיגה, אלא להציע את עקרונות השלום של ישראל ולשלב בזה את המושג שיש לנו יכולת התפשרות, גם בצד הטריטוריאלי, אלא יחד עם זאת - כל שאר סעיפי השלום.

זה צריך להיות חגיגי ומחייב. זה יכול להיות בהופעה בכנסת. הופעה בינלאומית אינה אפשרית בזמן הקרוב, אבל צריך להיות ברור שזה לא התבטאות ככל ההתבטאויות, אלא של הממשלה כולה, שהיא בעד השלום.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אנו יושבים עתה ברציפות, עד גמר הדיון?

ראש הממשלה ג. מאיר:

ישנה עוד רשימה של כמה שרים שביקשו רשות הדיבור.

חברים יקרים, אלה שדיברו כבר, אני מציעה שיתישבו ותהיה להם סבלנות לשמוע את אלה שאינם נרשמים מהראשונים.

שר התיירות מ. קול:

אך כדאי שנקבע כבר עתה המשך הויכוח בישיבה הבאה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איני מוכנה לוותר, אך אם יחליטו - יחליטו. העובדה ששמענו את עצמי לסוף הדיון אינה צריכה להיות בעוכרי.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע שבישיבה הבאה של הממשלה נמשיך בדיון, ועתה נפסיק את הישיבה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ישנה הצעה להפסיק עתה את הישיבה: מי בעד הפסקת הישיבה?

בעד הפסקת הישיבה - השר קול.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

הצעד הסובייטי הנוסף שנעשה עתה, מחייב הערכת מצב חדשה. לא ניתן לעשות זאת על רגל אחת. אני רוצה לחזור ולציין שלפני חודש ימים הבעתי תקווה מסויימת בקשר להצבת סאם³. והייתי סבור שכדאי היה להגיע כבר אז לעימות ולהימנע על-ידי כך מהעימותים החמורים יותר. אך ודאי נגיע לכך תוך הערכת המצב, לאור הצעד השני שעשו הרוסים.

אתיחס עתה לנקודת הפרסום: אין ספק שהדבר יצא החוצה, וזוהי הערכת כולנו. אני סבור שלא עלינו לפרסם זאת. זה יתפרסם ודאי בארה"ב ומקור הפרסום יהיה גם במצרים; עובדה היא שהדברים ידועים גם שם, וחשוב מה תהיה הסברתנו, כאשר יתפרסמו הדברים, כאשר ייצאו שלא מצדנו.

נדמה לי שכדאי לומר אז שהעמדה שלנו היא שנתכונן גם למקרה זה; לא נבקש התערבות ולא עזרה של חיילים, או גורם כלשהו מהחוץ, אלא נבקש נשק.

אני חושב שזו צריכה להיות העמדה הכפולה שלנו: בכוחותינו אנו ובנשק שיינתן לנו.

אני מציע שלא תהיה גם התבטאות מדינית כלשהי, מאף גורם חיצוני. אם תבוא - תבוא. בקשה זו תחליש רק את עמדתנו והיא יכולה להכות בתביעתנו לנשק.

למעשה לא נתחדש דבר בשטח השיחות עם סיסקו, ומה שבא לידי ביטוי כאן קשור בשתי נקודות: השגת השלום וחתירה מתמדת ואפקטיבית-דינמית לשלום ונסיגה. אני רוצה להביע ספק, האם החזרות הללו שלנו, חדשים לבקרים, שחרית וערבית - על דברים השלום - עוזרות הן לנו או לאו.

אמרתי בכנסת, לפני שנתיים, אילו הייתי נער צעיר כיום - הייתי שואל את עצמי שאלה פשוטה: אם אומרים באוזני בחורה שלוש פעמים: אני אוהב אותך, אני אוהב אותך, אני אוהב אותך - היא מוכרחה להתחיל להטיל ספק בכך...

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא היית אף פעם בחורה.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אני לא הייתי חוזר באוזניה על כך שלוש פעמים, כי זה דבר המחשיד את האומר אותו בדרך זו.

היתה לי פגישה עם עורך עתון ליברלי בבלגיה, והוא שאל אותי: מדוע אומרים אתם יום יום - שלום-שלום-שלום. זה מתחיל להטיל פקפוק בכוונותיכם. על כן, נדמה לי שהדבר קצת מסוכן. ומה עוד: אין לנו כל

פורמולה של בקשת שלום, אילו הצגנו זאת והיה סיכוי לקבל את הדבר.

כל העולם יודע שישאל רוצה בשלום. אם נחזור על כך - לא נשכנע איש, במידה ולא הצלחנו עד עתה לשכנע בזה מישור. אגב, סיקרו לא לחץ בכיוון הנסיגה. הסכנה שהדרישה והתביעה באה מבפנים.

לדעתי, כל בעיית העמידה שלנו כלפי חוץ נגזרת מהאמיתות המושמעות מבפנים.

ברצוני להתייחס לסכנה זו, שמתחילה להיות רצינית מדי בימינו אלה.

אגב, השימוש במונח זה, עם הטענה שהוא ירבה ידידים - מטיל אני ספק בכך. היו ידידים שהיו נשורים ידידינו גם כאשר היינו נשחטים. אני מוותר על ידידות כזאת. אני מוותר על הידידות של מאי 1967. אני רוצה בזה בשום פנים ואופן. אני מוותר על כך ומבכר את המצב בו תדמיתנו לא כל כך ורודה, כביכול, על פני תדמיות ורודות שהיו לנו בימים ההם...

אגב, יש ידידים הטוענים את ההיפך מזה, והוא אמר דברים ברורים: עמדו היכן שעומדים אתם ואל תזוזו מלימטר אחד, ובזה גמר. הוא בעל נסיון מדיני; הוא לא נולד אתמול בחיים המדיניים.

בא גוי אחר, מקוסטה ריקה, שאינו מראשי מדינות העולם, ואומר שכל אלה המעורבים כאן ישירות מייצגים לנו שנעמוד ואל נזוז מעמדותינו.

אלה שיש להם אינטרס כאן מייצגים לנו זאת, לא מאהבת מרדכי, אלא מתוך האינטרסים שלהם.

הבעיה היא אם עולה הדבר בקנה אחד עם האינטרס שלנו. מכאן יש לבחון את הבעיה מאספקט זה. אילו התחלנו משתמשים במושג "נסיגה" מבחינתם שלהם - לא היינו משיגים דבר. אין דרך אחרת מקדמת דנא ועד עצם היום הזה. כאשר מתחילה נסיגה, אין נעצרים במהלכה. אילו התחלנו להשתמש במונח "נסיגה" כבר היום, זה היה מראה על שינוי, והדבר היה מתבטא גם לגבי מו"מ ישיר וחתימת חוזה שלום, ולגבי מו"מ ישיר נדמה לי שנסיה טכסית יכולה להיות גם אסטרטגית. כוונתי בזה לרודוס: לא הייתי מאושר כאשר הזכירו זאת. לדעתי לא הקל עניין רודוס על מצבנו כלל וכלל. כל מי ששונא אותנו - שונא אותנו ומי שרואה בקיומנו היציב והחזק אינטרס לעצמו - עניין רודוס - בשימוש כזה או אחר - לא ישנה עבורו דבר. אך מי שרוצה לומר לנו שנשתמש במונח "נסיגה" - חייב לדעת מראש שזה מגיע לתכנית ד"ר גולדמן, ואין מנוס מזה. יתחילו לפרש כי זו הנסיגה הנוחה ביותר שעלולה להתקבל על דעת ידידינו. וזה אמור לגבי ד"ר גולדמן, ולעומתו - רוג'רס, שהוא ממש מחסידי אומות העולם. זה אחד הדברים החמורים שקרו לנו. והשאלה היא האם רוצים אנו להגיע לד"ר גולדמן בעניין זה. בדרך זו אין מנוס מלהגיע לכך.

הלחץ היום הוא יהודי. סביב שולחן זה היה דיון על יוזמות שלנו לגבי הפסקת אש שתהיה חד-צדדית מצדנו בעניין זה, בליווי הודעה מתאימה. אוי לנו אם היינו מגיעים לכך, כי אז היה נאצר משקם את סאמ2 שלו לאורך כל התעלה. ברוך השם, הדבר הזה לא יצא אל הפועל.

הוא הדין לגבי הנסיגה. הבעיה היא כיצד לבלום את הארוזיה מבפנים, ולא מבחוץ, וגולדמן מהווה גורם עיקרי בנדון. כנראה שמדובר בקבוצה קטנה, כאן וגם בארה"ב, קבוצה קטנה מאוד המוצאת דרך לעתונות, בדרך הצעקנית של מעשיה ודיבוריה. היא מגיעה לרדיו ופועלת באוניברסיטאות. כל היתר הינם אדישים, ואנו עומדים בפני בעיה זו, כאשר בידינו המפתח אליה. הרדיו והטלוויזיה מלאים בשמאל ישראלי חדש ואני חושב שבידינו לבלום זאת, כי מדובר כאן בנשק חמור מאוד.

בסיכום רוצה אני לומר כך: יש ערך בימינו אלה להסברה, ואני רואה בזה ערך רציני מאוד. אחזור על רקע החדירה הסובייטית, זו או אחרת, אם תיוודע ברבים או לאו: בארה"ב ובאירופה כולה חייבים אנו להמחיש בארבע-חמש נקודות מה הסכנה הקונקרטית של העמקת החדירה הסובייטית הנה.

מדובר כאן באירופה הדרומית, הים התיכון, המפרץ הפרסי, לטקיה, וזה נסיון של חדירה מחדש לקונטיננט האפריקני, בו הפסידה רוסיה את המערכה בקונגו, בסופו של דבר. אלה דברים קונקרטיים, שצריך להמחיש אותם והאינטרס המשותף ייעשה ברור יותר והידיעה תהיה כנה יותר, כי תהיה מושתתת על אינטרסים ולא על הרגשות.

שר המשטרה ש. הלל:

מאחר שעלינו לחיות עם התופעה של נוכחות אקטיבית של הרוסים באיזור, עלינו לנסות לראות כיצד נוכל להקטין את מידת ההיפגעות שלנו, הצבאית והמדינית, וכיצד נוכל להפיק אותה מידת התועלת שאפשר להפיק מזה.

העובדה קיימת ועלינו לחיות אתה ולהתאים עצמנו אליה.

עובדה נוספת, שנראית כיום מקובלת על דעת כולנו, שהעניין התפרסם כבר. השאלה שנותרה, היא אם חייבים אנו ליטול יוזמה ולהגיש את הפרסום ביוזמתנו, בצורה מתוכננת, תוך הדגשת נקודות שנרצה להדגישן, או נשאר יוזמת הפרסום למקור אחר, שאין ספק שבמוקדם או במאוחר יפרסם זאת.

נאמר על-ידי שר המשפטים, ואני תמים דעים אתו, שיוזמת הפרסום, אם לא תבוא מאתנו, גם זה ייזקף לחובתנו, כי למעשה כאשר היו ידועים דברים מאוד קשים - הסתרנו את העניין מהציבור... אני חושב שדבר זה נכון וביקורת זו תישמע ללא ספק. אני חושב שנוכח גם לומר שיוזמת הפרסום, אם תבוא על-ידי גורם אחר - תביא לכך שיצאו לחשב את חומרת העניין, בצורה כזאת שהעניין יוצג כך שהוכנסו מטוסים כדי להגן על אזורים מסויימים. ואז נאמר אנו: אין המדובר באזורים אלה בלבד, כי הם מגיעים גם מעבר להם.

אם נשאר את הדבר ליוזמת גורם אחר - הוא ינסה להמעיט את משקל העניין ולהגדירו כדבר הגנתי, ואז נצטרך לבוא עם מילואים שלנו, ולהציג את כל העניין בכל חומרתו. על כן, אני סבור שלא נצא נשכרים אם יוזמת הפרסום תבוא מצד אחר ולא מאתנו.

בדרך זו יכולה להישמע אוטומטית גם הטענה: ובכן, על ישראל להתקפל ולהתאפק וכו'. לכן, מכל בחינה שהיא, עלינו לתכנן היטב עניין פרסום הדבר. אני מציע שייאמר לאמריקאים שאנו מתכוונים לפרסם זאת. ראש הממשלה יטול לידיה באלה הימים ממש, הזדמנות להציג את העניין בצורה מתאימה. אני חושב שיכולה להיות לזה השלכה חיובית, אם ייעשה הדבר כך. הוזכרו שטחים מסויימים בחו"ל, כגון גורם השמאל החדש ועוד. אם ישנם ביניהם אנשים הגונים, ואולי ישנם כאלה גם בעולם המערבי, ונציג זאת בצורה נכונה, יתכן והדבר יתקבל כראוי.

בהזדמנות זו צריך להזכיר, על כן, כאשר יושבים אנו כולנו סביב שולחן זה, את כל התופעות שרק כיום יכולים אנו להבין משמעותן: הדיבורים הרבים בסוף השנה החולפת על מתקנים אמריקאים הנמצאים בסביבת ישראל - כל העניין הגיע לבשלותו או ביטוי בשטח אחר. אך התכנון וההכנה של דעת הקהל והאווירה נעשו ללא ספק חודשים רבים קודם לכן. איני יכול שלא לראות אותו פרסום שנעשה בזמנו כהכשרה לעניין זה. כמו כן, עניין הפסקת האש.

זה באשר לעניין פרסום הפעילות האקטיבית של הרוסים כאן. אני מציע, גבירתי ראש הממשלה, שאנו נכין הודעה שתפנה אל כל הגורמים שרוצים אנו לפנות אליהם, והדברים יהיו קשורים עם הנסיון הכללי מצד הרוסים לקיים כאן מתח של מלחמה. הם היו היוזמים של המלחמה והמנסים לקיים את המתח שלה בקביעות.

אני משוכנע שיוזמה מצדנו תתקבל גם בציבור הישראלי בצורה אחראית יותר ותתן לנו אפשרות להסביר את העניין בעולם הרחב בצורה נכונה ונבונה.

העניין השני הוא עניין הטרימינולוגיה של הנושא "נסיגה", המקבלת ממדים מוגזמים. אחלק דברי לשניים, לפני שאומר המלצתי: אני סקפטי לגבי שינויים שיבואו בתדמיתנו בחו"ל על-ידי שימוש במלה זו או אחרת. אני חושב שאנו תולים בזה הרבה יותר מדי תקוות. במידה שהשתמשנו בדברים כאלה, היה בזה הפסד, או אומר כך: רווח בגרוש והפסד בלירה... עם זאת, מציע אני לנו לצאת מהדיבוק הזה, שאם ניווכח שברגע שיאמר שייקבעו הגבולות ויהיה שלום, אזי במקום שנגיד שניסוג לאותו קו, חושבני שמידת האנרגיה ששמים אנו בויכוחינו הפנימיים על עניין זה אינה שווה בערך ההגדרה ואני סקפטי לגבי התועלת שתצמח לנו מזה כלפי חוץ. אני בטוח שזה יביא לנו גאולה ואפילו לא הקלה... אבל יחד עם זאת, אני חושב שזה יכול להיות דבר נכון, ואני יכול לומר שהעמידה על טרימינולוגיה היא לפחות אי רציונלית. זה יכול להגן על כל עמדה שנוקטים אנו בה, כעמדה לוגית ורציונלית מתחילתה ועד סופה. אני יכול להסביר מדוע עקשנות זו על מלה זו, בלי להזדקק לאלמנטים אי-רציונליים.

דבר נכון לגבי כל המערך שלנו כלפי פנים וחוץ, שכאשר מדובר במערך ההסברתי, אני נזקק כאן לסמנטיקה אי-רציונלית.

לבסוף: אני חושב שגם אלה שחמכו בהגדרה זו וגם אלה שהתנגדו לה לפני שנתיים, צריכים להביא בחשבון שדברים רבים השתנו מאז. כיום אנו עומדים כבר לא בבעיית פתרון הסכסוך בינינו וחוסיין, ומה תהיה מידת הנסיגה במו"מ בינינו וחוסיין, אלא אולי בתחילת סכסוך בינלאומי חמור ממדרגה ראשונה. ודומני שהמשך ההתפתחות של הויכוח שלנו על הגדרה זו כיום, היא במקרה הטוב ביותר בחינת אנכרוניזם פוליטי.

כדי להקל עלינו את הנטל המיותר, אני מציע שבאחת ההזדמנויות הקרובות תהיה לראש הממשלה, היא תאמר את המלה "או פן-סממי"... ואז נראה אם ייפתחו שערי השמים, ושערי הסברתנו בחו"ל...

לגבי הבעיות בבית ובחוץ: לא פעם שומעים אנו שמצב הסברתנו בחו"ל טוב או אינו טוב. זה דבר משתנה, עולה ויורד חליפות, עם או בלי קשר בשימוש במלים אלה או אחרות.

אני מקבל את ההערכה, שהמערכה הכבדה ביותר שעומדים אנו בה עתה, היא מבפנים והיא נגרמת על-ידינו אנו במידה גדולה מאוד, על-ידי חוסר זהירות, וכאן ומכאן ונסיון לנצל מציאויות פוליטיות חולפות, על-ידי כך שלא גזרנו עלינו, מבחינה זו, אותה מידת אחריות ציבורית המתחייבת ממצב זה של מלחמה. זו מציאות שאנו חיים בה ואפשר רק להצטער עליה. אני חושב שעלינו לתת את הדעת עכשיו על החזית הפנימית שלנו. יתכן שאותה קללת בלעם של כניסתם האקטיבית של הרוסים לאיזור, בסופו של דבר תביא ברכה מחודשת, שכל העם יראה מחדש את מקור הסכנה האמיתית.

שר הסעד י. בורג:

מה ששמענו הבוקר הינו שלב באסקלציה, כאשר מספקי נשק הפכו הרוסים להיות ספקי חיילים. יתכן שהם לא יהיו באיזור של מפקדה והמצב יישאר סטטי תקופה מסוימת. עם זאת, יתכן שזה חלק מאסטרטגיה הרבה יותר רחבה, שבסופה רוצים לפתוח שוב, בכוח, את התעלה. יתכן שהכוונה היא גם להעביר את חוסיין מהמחנה המערבי, שם הוא עדיין מחזיק מעמד איכשהו, למחנה המזרחי.

על כל פנים, אני חושב שברגע זה, לאור מה ששמענו הבוקר, ניטיב לעשות אם נחכה מספר ימים, כדי לקבל ידיעות מפורטות יותר.

אם הבינותי נכון את דברי שר החוץ, הוא אמר בדבריו הבוקר בפעם הראשונה, שבעניין זה של הפרסום וצורתו הוא רוצה לעבוד בתיאום עם ארה"ב. אם זו הפורמולה, אני חושב שהיא נכונה.

דרושים לנו מספר ימים לעיבוד אינפורמציה ואבלואציה של אינפורמציה. תחת האימפקט של אינפורמציה זו - להחליט על כל הדברים הללו - נראה לי דבר מוטעה, כי לא צריך להוסיף שגיאה טקטית בעיתוי העניין. אני מעדיף בעניין זה לחכות בשביל האבלואציה ולפעול בתיאום עם ארה"ב.

בפנינו כאן תפקיד כפול: להם צריכים אנו להראות מכסימום של דרמטיזציה, אך כלפי פנים - אל נעשה פאניקה. העובדות תהיינה ידועות לציבור, אבל הדבר תלוי בכך, כיצד מציגים אנו אותן. כאן איננו עורכים מגבית, וישנם חיילים הרוצים לדעת בשביל מה חיים ולוחמים הם ומספיק להם מה שידוע להם. לכן, הייתי מעדיף "טו פליי איט דאון", ולא יותר מדי וזהו זה.

אני סבור שבצירוף התיזות ולאור הידיעות שקיבלנו הבוקר, יהיה זה פאטלי לומר פתאום שמדברים אנו על נסיגה, כאשר ידוע לנו שישנן טייסות המוטטות על-ידי טייסים רוסים מעל אדמת מצרים. אם נעשה כן - מיד יוסיפו שתי טייסות רוסיות למצרים, ואז יבוא הכל על מקומו בשלום... את זאת אומר אני לאור הדברים שהשמיע כאן השר שם-טוב היום.

מונח לפני העתון "טיים" מאפריל, 27 בו. שם ישנה דוגמה של הצגת דברים: סיסקו דרש מישראל להיות יותר "פלקסיבל", ואתן דוגמה: נוכל להשתמש בביטוי "וויטרול". העניין כולו הינו מחלוקת בתוכנו. אני חושב שהויכוח וה"טיימינג" של עניין זה הינו חמור ורציני יותר מכל עצם העניין.

שר התיירות מ. קול:

לא המציאו זאת היום, אלא בהזדמנות, ביום העצמאות, או בפתיחת הכנסת ייאמר הדבר.

שר הסעד י. בורג:

אילו יכולתי לתרגם זאת לטרמין של אקוסטיקה על משקל "בית זכוכית", אזי אין דבר אקוסטי יותר מאשר הישיבות הסגורות שמנהלים אנו בצורה זו או אחרת...

השר י. גלילי:

אם יהיה הד לדבריך, אני רוצה לצרף את תמיכת בהם.

שר הסעד י. בורג:

לא רק הביטוי והשימוש במלה עצמה - יש שהוא מסוכן ויש שאינו מסוכן, אלא יש מלים שמותר או אסור לשנותן. ה"טיימינג" מסוכן כאן לא רק בגלל הרוסים. כיום יש בעולם קצת "גולדמניזם". ברצוני לומר לחברים ממפ"ם: פלפן הינו חבר שלכם ודבריו פורסמו בפאריס. איני גורס כך ואני סבור שיש כמה צרות הנובעות מהצהרותיהם של שרים. לפעמים מוצאים אנו את עצמנו במירוץ של פרסום, אך העניין אינו בריא, לכל הדעות.

לכן, בימים אלה, בייחוד אחר שבחוגים מסויימים אין זה מקרי והיתה הפגנה ברחוב בן מימון בירושלים, כאשר עניין גולדמן מכה הדים, וכל התורות הללו פורחות ברחוב, עם חצי שמאל או שמאל חדש או דבר דומה; לאור מציאות זו חושבני שדרושה לנו הרגעה פנימית ולחברים סביב שולחן זה ישנה אחריות מסויימת ועליהם לנהוג בהתאם לה.

השר א.ל. דולצ'ין:

אני בעד פרסום הידיעה הזאת על השתתפות הרוסים בטיסות מעל מצרים. אני חושב שיתכן שנאצר לא יהיה מעוניין כל כך בפרסום זה. זה אינו עוזר ליוקרתו; יתכן שזה עוזר לו להשקיט את הרוחות בארצו, אך יתכן שאינו מעוניין כל כך שהדבר יתפרסם וישנם עוד ערבים בעולם, מלבד נאצר.

אני חושב שגם בנוסף למה שנאמר כאן - רצוי מאוד לפרסם זאת, והעיקר - מסכים אני עם שר המשפטים, שלקהל שלנו צריך קודם כל לומר את האמת, כי בזה כוחנו. אני חושב שעמנו יכול לקבל ידע, עם כל החומרה שבו, אבל הדברים צריכים להיעשות תוך אחריות.

איני חושש שזה יוריד את המורל. אני מסכים שצריך לעשות דרמטיזציה פוליטית מזה, ואני שואל את עצמי, אם כי ישנם מומחים גדולים ממני, האם לשאול את ארה"ב אם כדאי לפרסם ואם התשובה תהיה חיובית, לעת עתה - את כל זאת צריך לשקול.

מצד אחד ברור שצריך לומר להם מה שיודעים אנו: השאלה היא אם עלינו לשאול אותם באופן הברור ביותר אם לפרסם זאת.

מכיוון שאני בעד פרסום, אני מסכים עם אלה שאמרו את הדברים כאן בכיוון זה.

אומר כמה מלים יוצאות דופן: אנו מדברים על מדיניות של שלום. הבה נאמר את האמת: אין לנו מדיניות של שלום, כי אין לנו למי להציע שלום. יש לנו מדיניות של קיומנו, ואין לנו מדיניות אחרת.

יתכן שכדאי להסביר זאת במלים הפשוטות ביותר: אין לנו מדיניות של שלום, כי אין איש הרוצה לעשות אתנו שלום. האויבים לא רוצים לעשות אתנו שלום והם הקונטרפט שלנו לשלום. עם הידידים שלנו יש לנו שלום, והשאלה - למי מתכוונים אנו במדיניות של שלום? למה? אנו רוצים בשלום עם מצרים, סוריה וירדן. אם כך, הבה נגיד את הדבר הפשוט ביותר ואל נסתבך בעניין.

יתכן וזה יעזור להסברה שלנו ולדמותנו בעולם? רבותי, לנו אין מדיניות של שלום, אלא של קיום. וזה הכל.

אני בטוח שאילו כל ההצהרות בעניין גבולות, שארם א-שייח ועוד - היינו דנים עליהם כיום, ולא אחר מלחמת ששת הימים, כי אז חוששני שמא לא היינו מגיעים למסקנות כפי שהגענו. דבר אחד ברור: כאשר לא ישבתי בממשלה, הייתי קורא עתון ויכולתי לומר מה תכנית השלום של כל מפלגה בארץ הזאת, ומה תכניתו של כל שר בנדון. כל אחד אמר את אשר היה על לבו. גם גולדמן יצא עם תכנית של שלום, שלדעתי פירושה חיסול המדינה.

האם קם מישור בעולם ואמר שהוא מקבל את תכנית השלום של ברזילי, יערי, או אבא אבן?

יש תכניות שלום של אנשים רבים: האם קם מישור לומר שהוא מקבל את תכנית השלום של גולדמן? הדבר הגרוע ביותר שקורה, הוא שמאליים אנו את עצמנו, וזה חמור, כי אנו מרמים עצמנו ומחדירים זאת לעומק, ללב האומה. אתן דוגמה: דיברתי עם פרופ' דה-פריז, וקטור האוניברסיטה תל-אביב. גולדמן הופיע שם והיו נוכחים מאתיים וכמה סטודנטים. מהם הצביעו 116 בעדו ו-86 נגדו, ו-16 לא הצביעו כלל. שאלתי את פרופ' דה-פריז: אמור לי, מבין 12 אלף סטודנטים שישנם באוניברסיטת תל-אביב, מי היא אותה קבוצה של 116 איש? השיב לי: אלה הם האקטיביסטים. כולם אנשי מאו. אלה הם אותם שבאו לפגישה עם גולדמן. לכן, זה משקף או אינו משקף את הלך הרוח באוניברסיטת תל-אביב?

אני אומר: רבותי, קרה משהו בתוך העם שלנו, וזה נכון. אני מודאג מהדבר הזה, המתרחש בתוך העם היהודי כולו. צריך להסביר את העניין ורק על רקע זה: זה מאבק על קיומנו. אין לנו מדיניות של שלום ואל נתבייש לומר זאת בפני העולם, בפני עם ועדה, יהודים ולא-יהודים. וזו האמת שבעניין כולו.

אומר משפט אחד נוסף: קרה דבר חמור מאוד בעניין הופעת הרוסים במטוסים מעל מצרים. נצטרך לחיות עם הדבר הזה. זה פרק חדש ללא ספק, ואני מניח שבמשך ששת החודשים נדע בדיוק איזה עימות יהיה עם הרוסים, נגד מי, עם מי ועד איזה גבול. כל זאת נדע לפחות במשך שנה. נצטרך להתרגל למצב של מתיחות ממושכת והממשלה תצטרך לשבת ולדון פעם כיצד להסתגל לחיות במשך חמש-שש שנים במצב כזה. הדבר הזה צריך להיות ידוע לכולם, ועלינו להשלים עם כך שזה מצבנו עתה.

מה אסור לעשות: אסור לנו להיות מושפעים ממה שקרה, כי איני רואה סכנה בגולדמן, אלא בעננה השחורה שכיסתה את הארץ כולה, או חוגים מסויימים בתוכנו, עקב הופעותיו של גולדמן.

לכן, אומר אני את הדבר לטובתם ורואה את הדבר בחיוב. אני אומר שהם שמעו שהיתה אפשרות שייסע משהו למצרים לדבר על השלום. תגובה ראשונה וטבעית של העם, היתה שאלה סימני שלום, והתגובה לכך היתה חיובית. אנו לא הסברנו את הדברים לעם כפי שצריך היה לעשות זאת. אני מתנגד לכך שלעם תהיה הרגשה ותגובה כפי שהיתה.

לבסוף עלי לומר שאנו יושבים בממשלת ליכוד לאומי. אני אומר זאת לשר המשפטים ולשר החוץ. הדבר קורה לא רק משום שזה הסדר פוליטי בין מפלגות שונות, אלא זה הרבה יותר מזה.

עמנו זקוק לליכוד מלא. מכיוון שאין חילוקי דעות בינינו היום, ואני חוזר לאותה נקודה, כי אנו נאבקים על חיינו ובנידון זה אין חילוקי דעות בינינו, לפיכך - ישנה ממשלת ליכוד לאומי. אין צורך להוסיף על כך דבר. אנו מאוד רחוקים עתה מאיזה פתרון שהוא. הייתי מציע לטובת המורל בעם, שאל נעלה כל חשדות שהם. במידה ויעלה חשש - נדון בו ונדע מה עלינו לעשות.

לפיכך, גם את הדבר הזה, שנקרא "ממשלת ליכוד לאומי", צריך לא רק לכבד, אלא לשמור עליו, כי בחיינו הדבר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האמת היא שחשבת שהישיבה היום תהיה פחות ארוכה, ומרוכזת בעניין אחד. איש מאתנו אינו יודע אם הרוסים יעמדו מעבר ל"קו העברה" (המסומן במפה שלפנינו) או יעברו אותו.

על כל פנים, איש סביב שולחן זה לא זלזל בנוכחותם במצרים ואני מציעה לא לזלזל בזה גם להבא. אני מציעה להיבהל, והייתי מציעה זאת אילו ידעתי שזה יעזור לנו. מכיוון שברור שהדבר לא יעזור, אלא יכול הוא להזיק בלבד, לכן - אין טעם בכך. אני רוצה שלא נשלה עצמנו: זה עלול ליצור בהלה ומה שגרוע מזה, יש אלמנטים בארץ שינצלו זאת על-מנת ליצור בהלה.

מאז קום המדינה אני זוכרת אורח כזאת בארץ. ומישהו צריך לחקור את הדבר הזה: מה קרה כאן? מלבד הדבר הטבעי, שהשר ורהפטיג אומר שעבירה היא להתעייף, אני מתארת לי שזו אחת העבירות שרבים חוטאים בהן. חס וחלילה, אין לי תרעומת ואיני בזה למישהו שהינו מתוח. להיפך; מי שאינו מתוח ומודאג, איני יכולה להבינו, והשאלה אם בכלל ישנו אחד כזה בינינו. אך כאן קרה משהו מעבר לזה ויש לנו זכרון קצר.

אני זוכרת עדיין זמנים פרה-היסטוריים, אבל זוכרת אני את תקריות הגבול. האם היה זה ביוזמתנו? אני רוצה לשאול אם מישהו סביב שולחן זה יכול לומר שהיתה תקרית גבול אחת שהיתה ביוזמתנו, כאשר מעבר לגבול היה שקט ולא קרה דבר ולנו התחשק לעשות איזו פנטזיה?

היו כאלה, וגולדמן ביניהם, ועתה הוא הנציח זאת באוטוביוגרפיה שלו, באמרו שהיה זה אחד האלמנטים שעמדו בדרך להבנה עם הערבים.

אפשר להביא דוגמאות רבות מהעבר. היו מצבים בארץ, שהלב מאוד נמשך בהם לעמידה שקטה, שלוה, ועל כל פנים, אני מדברת על עצמי, כאשר היה צורך בהרבה מאוד כוח להתגבר על "היצר הטוב", והראיה, אנו בכל את הגענו למה שהגענו לא על-ידי ויתורים, לא לאנגלים ולא לערבים.

אך לא זה הדבר החשוב כאן. אני רוצה לומר מלה אחת בעניין הפרסום: היום - או שיתקיים או מתקיים הדבר כבר - מסיבה עם עורכי העתונות ואנשי הבטחון שלנו. שר הבטחון והרמטכ"ל וראש אמ"ן ייפגשו עם עורכי העתונות, או שנפגשים הם אתם כבר עתה. אין לי ספק שמוכרחים לפרסם את הדבר. השאלה היא של העיתוי. אחד השיקולים שלדעתי חשוב הוא מאוד, קשור באמריקאים. סיפר שר החוץ שבתגובה לידיעות הראשונות ששלחנו, היתה תגובה של סי.איי.איי, והם עדיין אינם מעריכים זאת כמונו. יש אצלם עדיין ספקות. בדרך לאמריקה הצטלבו המברק וידיעות נוספות ולא הייתי רוצה שנפרסם זאת כאשר תבוא תגובה מהביון האמריקאי או מהממשל האמריקאי, שלא כך הדבר: "הישראלים מגזימים, ואם כי יש משהו, הרי אנו האמריקאים איננו יודעים על כך".

האנשים שלנו אמרו היום דבר שיתכן ולא שמתם לבכם אליו. מה אמר ארל'ה? הוא אמר כך: ב-18 באפריל הלכנו אחורה ומצאנו שב-11 באפריל הופיעו כבר מטוסי יירוט מאוישים בטיסים רוסיים. מה פירוש הדבר? היה איזה דבר, אבל אנשינו, שידוע היה להם על מדריכים רוסיים הנמצאים במטוסים מצריים באויר, סבורים היו שזה קשור בהדרכה, שאלה אימונים. כאשר הופיע הדבר פעם נוספת ואחריה שוב, התחילו לקרוא את הסרטים בחזרה, והתברר שהתמונה שמצטיירת בעיני אנשינו עתה, היא אמנם אותנטית.

עם זאת, לא הייתי רוצה שנפרסם זאת אנו. ואמנם לאינטליג'נס הישראלי ישנה מסקנה ברורה מאוד, אבל נחוץ שגם האינטליג'נס האמריקאי יגיע למסקנה, והוא אינו "שלומיאל" כל כך...

לכן, לא כדאי להביא לעימות בינינו והאמריקאים. החברים מקווים שבעוד יומיים-שלושה, כאשר אנו מרכזים הכל סביב נקודה אחת, שיהיה ברור לנו וגם להם מה יש ובאיזו מידה.

לכן, אני מצטרפת לכל החששות של מה שעלול לקרות אם לא אנו נפרסם זאת. יחד עם זאת, עלינו לנסות לחכות עוד כמה ימים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נחליט לפרסם כאשר העיתוי ייקבע על-ידי ראש הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אלה היו השיקולים ולא עלה על הדעת להסתיר זאת מהעם בישראל. אני רוצה לומר לשר קול: יש לי רצפט מדויק לשפר תדמיתנו: אינני מזלזלת בעניין התדמית, אבל עם כל המאמצים שלי, איני יכולה להשלות את עצמי, ומי החושב שיש איזו מלת קסם שאפשר לומר אותה, ואז תהיה פתאום תדמית אחרת לנו - מאמין הוא ודאי בכך. אם לא כך, לא היה אומר זאת, אך הוא משלה את עצמו. הרצפט שיש לי בשבילי, קול, שבין לילה יקנה לישראל תדמית של מלכת יופי, הוא שתאמר בפירוש "וואט קיינד אוף ישראל דו יו וונט"?

שר התיירות מ. קול:

זאת איני מוכן לומר עתה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אל תאמר זאת לי, שאינך מוכן עתה... אני מקווה שבעיניך תדמית ישראל אינה רעה. אתה דואג לתדמית ישראל בעיני האחרים, ועל כן - כל עשרות העתונאים שדיברו אתי במשך שלוש שנים, לא היה אחד בהם שלא שאל אותי: תסביר לי, מדוע לא תאמרו מה הגבולות הבטוחים, לפי דעתכם? לא היה אחד בהם שלא שאל שאלה זו. יתכן שאתה מדבר עם גויים אחרים, הרוצים נסיגה בלבד, בלי לדעת מניין ולאן. אתי מדברים גויים אחרים, מ"ניו-יורק טיימס" ו"לונדון טיימס" ו"אובזרוור" ו"ושינגטון פוסט" ו"טיים" ו"ניוזוויק" ו"לייף". איני יודעת אילו אחרים ישנם. לא היה אחד מהם שלא העמיד בפני שאלה זו. לכן, קודם כל יעלו בפנינו את שאלת הגבולות. אך כדי שהתדמית תהיה באמת טובה, צריך לומר כך: נסיגה לגבול 1967, או לכל הפחות לקבל את נוסח השתיים, או נוסח רוג'רס, כי מהשתיים נשארה כבר אחת בלבד. הרוסים אינם מקבלים זאת כבר, אך ישנו רוג'רס... וסוף סוף נשארו פנים אל פנים עם האמריקאים, ואני ודאי שאיני מזלזלת בזה.

אולי שמעת או קראת פעם, שחושבים שגם מו"מ ישיר - וזו עמדה לא נבונה מצד ישראל? יש כמה אנשים האומרים: מה אומרת ישראל: "בלי תנאים". הנה, גם כאן מעמידה היא תנאי מוקדם... הרי אומרת היא "מו"מ ישיר"! זה תנאי!

לכן, החל מגולדמן, דרך טלמון, דרך הפרופסורים, עד רוג'רס ועד בכלל, העיקר, אומרים הם - זה השלום. לכן, מדוע צריך לעמוד על מו"מ ישיר?

אחר כך יש עוד איזה דבר שיש בו נוקשות, המקלקל את התדמית של ישראל ועושה אותה נוקשה: היא רוצה חוזה שלום חתום... אינה רוצה הסדר, לא הפסקת הלוחמות, אלא חוזה שלום. זו נוקשות. מדוע לא? היא יודעת שהערבים לא רוצים זאת, וכאשר היא אומרת זאת ומתעקשת - סימן השאלה הגדול הנוצר הוא האם רוצה היא באמת בשלום, או לאו?...

ואחר כך עניין הפליטים, לאחר זאת עניין הפסקת אש חד צדדית...

אני רואה את העניין הזה כסיוט, שבדרך נס ניצלנו ממנו. זו מלכודת ממש והיינו על סף הכניסה לתוכה. יכולנו להיות במלכודת זו, של הפסקת אש חד-צדדית, כאשר החל עניין סאם 3, שהיו מציבים אותו ממש מאחורי הקוים. לזכות האמריקאים אומר שאין להם טענות. אך מי עזר לזה? - הרוסים.

סביב שולחן זה היו חברים, ותאמינו לי שאין לי דבר נגד דעות כאלה או אחרות, כי הנשמה יוצאת אצל כל אחד מאתנו לשלום; הרי זו האמת. אך היו חברים שאמרו: וכי מה יש? הרי תמיד אנו יכולים לחדש את הקוים והביצורים...

אולי זכור לנו שדרשו מאתנו לא סתם קבלת ההחלטה של מועצת הבטחון, אלא "אימפלימנטישן". כמה פעמים צריך היה אבן להסביר שמלה זו אינה נזכרת בכלל בהחלטה זו? אבל מאתנו דרשו זאת!

אני מצרפת כאן אלמנטים של התדמית הנוקשה של ישראל. לאחר מזה בא עניין השתיים והארבע. צרפת אומרת שאם נתמוך במאמצי הארבע - זה יעזור לייפות את התדמית שלנו בעיני צרפת. אבל זה באמת יותר מזה: האמת היא שהם מחזיקים את הגזר הזה, שבמידה ונתמוך בזה - יעזור לנו הדבר בנושא הרכש... (ולאו דווקא המיראז'ים...).

האנגלים גם הם אומרים את אותו הדבר, אך רוג'רס כעס מאוד על שדחינו את תכניתו. הוא הביע כעסו; והרי לך תפריט...

שר התיירות מ. קול:

איש לא הציע את התפריט הזה. הצענו תפריט אחר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מי זה "אנחנו"? - היו "אנחנו" שהציעו כך ו"אנחנו" - שהציעו אחרת. אל תלך בדרך הקלה, שיש אנשים ההולכים בה, כאילו ניתן לחלק זאת כך, ואז התדמית יכולה היתה להיות מצויינת, אלא שישנה ראש ממשלה כזאת, המקלקלת הכל...

זו הדרך הקלה ביותר לשנות את תדמיתנו. על כן, נצביע ואז נראה מי זה "אנחנו". אך כל מי שאומר להשתמש במלה "נסיגה", וזהו זה - משלה את עצמו. יתכן שהדבר יספיק ליום אחד, ואני התביישתי ואמרתי לסיסקו: נניח שזה סמנטיקס, אך ברגע שהרוסים והמצרים, עם הפירושים שלהם, ובלי כל נכונות מינימלית לשלום - מכים בראש וצועקים: תיסוגו! - מה אתה רוצה מאתנו? הרי אמרנו: גבולות מוסכמים, בטוחים. ואתה צריך להסתפק בזה. כאשר אתה בא עם כל הבשורות הטובות הללו ממצרים, שלא תהיה תזוזה, לא שלום, ולא שום דבר אחר - מה רוצה אתה מאתנו?! שאלתי אותו האם נאצר אמר לו ש"בתנאי זה או אחר" יסכים לדבר זה או אחר? - והוא צחק.

אך דברים אלה אומרת אני לגבי אלה שבאמת סבורים שהדבר עלול לעזור ומציעים זאת.

לא הבינותי בדיוק מה רוצה שם-טוב לומר, כאשר מזכיר הוא את יארינג. האם מאמין אתה, שם-טוב, באמת ובתמים, שיארינג יכול להביא שלום? לא עלה על דעתי להאמין בזה אפילו יום אחד. צריך לשבח את אבן וחבריו, העובדים אתו במשרד החוץ, ואת תקוע, היושב באו"ם, שלקחו את הגוי יארינג והם מנצלים שמו ואומרים מה שאומרים, ויסלחו לי אם אחשוך בהם שבלבם חושבים הם שכל זמן שיושב הוא במוסקבה ואינו מסתובב בשטח - תבוא עליו ברכה. האם יארינג יעשה משהו למעננו? וכי מה יכול הוא לעשות? הוא יכול לשנות דעת נאצר? במידה וירצה נאצר בשלום, לא נחוץ יהיה לנו יארינג כאן. כל זמן שיש לו עמדה כפי שבאה היא לידי ביטוי - מה יכול יארינג המסכן לעזור כאן? כל הכבוד לו שאינו הולך שולל אחר יצר רע שיכתוב לו להתחיל להציע בעצמו הצעות... אמנם, אין לו רשות לכך, אבל גוי אחר יכול היה להיגרר לזה.

השר י. גלילי:

הוא לא כתב גם דו"ח שליילי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר הלך למוסקבה, החלו שיחות הארבע והשתיים. לפני שלושה ימים שזעתי ממקור מוסמך: כל זמן שיושבים הארבעה או השניים, אין לו מה לעשות כאן. וכאשר החלו השניים והארבעה להיפגש - נסע למוסקבה.

השר י. ברזילי:

אך כאשר הוא יחזור, הם יפסיקו לדבר ביניהם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הרי בזה מסכימים אנו אתך.

השר י. ברזילי:

הוא אמר שהוא מוכן לבוא אם נעלה זאת אנחנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא נכון. הוא אמר שאם יושבים הארבעה או השניים,

אינו רוצה לבוא.

השר ו. שם-טוב:

הוא אמר שהוא רוצה להתחיל באותה נקודה שבה גמר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אך מתי, כאשר הארבע או השתיים יושבות?

הוא לא יבוא הנה כל זמן שהם יושבים. אך יש סיסמאות אחדות, שהוכנסו לחלל חיינו, שאין להן שני של אמת. ואתן דוגמה: הסיסמה של "שטחים או שלום". באופן אובייקטיבי זה ההיפך מהאמת. אין דבר כזה בכלל. זה אינו קיים. אין ערבי אחד שבאמת היה מוכן לשבת ולחתום על שלום אתנו, יתכן שישנו אחד כזה, אך הוא רואה את כל השטחים שלו, כולל ירושלים. ואז מתעורר סימן שאלה גדול - האם גם אז היה חותם, כי אין לו כוח לזה.

השר י. ברזילי:

הנוסח הוא שאין שלום בלי החזרת שטחים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא אתה ולא אני ולא השר בגין עמדנו בנסיון כזה. מי שאומר את ההיפך מזה, מצייר את התמונה בצורה לא נכונה.

לא עמדנו בנסיון של הצורך להחליט על שלום או שטחים. אני יודעת שזה רע, וכל אחד לעצמו, כאשר הוא רואה את הדברים כפי שהם, יכול לצייר לעצמו צבעים ורודים יותר. אך זו האמת. האם היה רגע אחד בו נאצר או חוסיין או סוריה או מישו אחר היה מוכן להגיע אתנו לאיזה שלום שהוא?

האם היה איזה שטח עליו היה מדובר? היה מצב כזה שלא ניסינו לעשות מאמצים לקדמו? אמר כבר מישו: מה רוצה לבנון? - הרי אין ברשותנו סנטימטר אחד מאדמתה. מדוע יש לנו צרות בגבול לבנון? שם אין אנו עומדים בפני הבעיה אם להחזיר או לא להחזיר אדמות. אין מה לספח שם ואין דבר בידינו שהיה קודם לכן ברשותם. אם כן, מה קרה שם? ישנם שם חלק מהתושבים שרוצה באמת לחיות בשלום אתנו, וזאת בהתאם לאינטרסים שלו.

סיסקו אמר כאן: נוכחתי לדעת שבלי נאצר חוסיין אינו יכול לזוז. בא פרופ' טלמון, וכותב ב"על המשמר" שהיו לו חילופי דברים עם ערבים מהגדה. הוא שאל אותם: האם אתם רוצים במדינה עצמאית, או רוצים אתם להיות יחד עם חוסיין? הם אמרו לו תשובתם, שהיתה בה חוכמה: "תזוזו אתם, תשאירו אותנו בלעדיכם, ואז נחליט". ופרופ' טלמון מקבל זאת... איני יודעת אם התווכחו או לא התווכחו אתו, כי על כך לא נכתב דבר.

זה דומה לסיסמה נוספת אחת: "אין יוזמת שלום". על כן, לפי אלה צריך לומר "נסיגה" ואז שוב יהיה צורך לומר שאנו רוצים בשלום ושוב לחזור ולהדגיש שרוצים אנו בהפסקת אש, ואין כל קושי לומר זאת שלוש פעמים ביום, כמו יהודי דתי, המתפלל שלוש פעמים ביום... האם מאמין מישו באמת שזה הדבר שיביא שלום?

זה בדיוק כמו השקר שנפוץ בארץ, וקראתי זאת שוב מחדש, ערב החג ב"ידיעות אחרונות" מפי צימוקי, שלשר החוץ, לפני צאתו לאירופה, היתה הצעה - יוזמה של שלום. אנו, סביב שולחן זה יודעים שזה שקר, שלא היה ולא נברא הדבר. אך זה נפוץ.

לכן, יש לי דעה על מי שמפיץ זאת. איני יודעת מי הוא, אבל באופן תיאורטי יש לי דעה על מי שמפיץ ידיעה כזאת. ועל כל פנים, יש בלבי תרעומת על שאין מכחישים זאת.

ועתה באה אני לדבר החמור ביותר: הפרסומים בחו"ל. שמחה דיניץ נתן לי לעיין שלשום בהעתק מכתב שקיבל: ישנו עתונאי חשוב, פרנדלי, שכשמו כן הוא, הינו ידיד נאמן לנו. הוא כותב ב"ווינגטון פוסט" ובעוד מאתיים עתונים. עד עתה לא כתב מלה קשה נגדנו, והיה פעמים רבות בארץ. תמיד כתב לטובתנו. ועתה כתב מכתב למכר שלו בארץ, וכך כתב: "אתה הרי יודע מה כותב אני תמיד, ומה מדבר אני תמיד. האמנתי בזה שאתם באמת רוצים בשלום. עתה קראתי מאמר של פרופ' טלמון, והרי הוא ישראלי ואני מתחיל להסס אם נכונה דעתי עליכם. הוא הכניס בי ספקות: האם אתם רוצים בשלום, או לא?"

קראתי את המאמר ובו דברי חמשת הפרופסורים הישראליים, כפי שבאו לביטוי ב"ניוזוויק".

איזו תדמית יוצרים הם לנו? ואלה הם אינטלקטואלים, כפי שנקראים הם בארץ, וכל מי שהולך נגד הממשלה הינו אינטלקטואל...

השר י. ברזילי:

אלה באמת אנשים התופסים מקום בישוב.

השר א.ל. דולצ'ין:

אך הם הוציאו דיבה על הארץ.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כל הכבוד לפרופ' פטנקין: הוא הגיע לכך שגם בנו כתב מכתב, בו ערער האם עליו ללכת בכלל לצבא, אך אין לי תרעומת נגדו. הוא וברונו ושמי, טברסקי ובנבנישתי.

אני רוצה לשאול את מי שקרא מאמר זה, אם יש שם איזו הצעה מעשית שהיא, המתקבלת על הדעת, שהממשלה צריכה ללכת לפיה, ולו אחת בלבד? אין שום דבר מלבד איזו רכילות של בנבנישתי, שהיתה תכנית של 29 נקודות לשלום עם ירדן, והממשלה החליטה לא להציג זאת, כי זה נחוץ רק כקלף לשלום. זה היה לפני זמן קצר, ואפשר להניח שאתם האשמים בזה...

עתה בא גולדמן והצית אש חדשה. אך לגולדמן, עם כל הכשרון שלו, לא הייתי מייחסת את כל "ההצלחה" הזאת... אתמול שמעתי ברדיו נוסח חדש: א. "הוא אמר לי שנאצר דורש ממני תכנית". אם כן, הוא דיבר עם אנשים רבים, ולא השתמש בדברים אלה ולא שמעתי זאת לא רק מפיו, אלא מאף אחד מהאנשים שדיבר אתם. הייתי אצל השר שפירא ערב החג והוא דיבר אתו לפני שדיבר אתי וגם אחרי שיחתו אתי. הם שכנים, וכאשר סיפרתי לשר שפירא מה מטלגרף קפלן - הזדעזע.

אך אתמול ב"צוותא" היה לו סיפור חדש: א. הוא אמר לי זאת כאשר למעשה הדבר רחוק כל כך מזה, ולא רמז לי על כך בכלל; ב. גם שר החוץ המצרי היה מעורב בזה. זאת שמעתי אתמול בפעם הראשונה...

התכנית של גולדמן ידועה. וכי איזו תכנית מציע הוא? היא בהחלט עשויה להתקבל, ואילו הייתי ערבי הייתי מקבלת אותה - ומדוע לא?! לכן, זה הדבר המדאיג אותי יותר מכל. כאשר קיבלתי מכתב מחמישים וחמישה נערים, שצריכים להתגייס בקרוב, והם כותבים שעתה, מאז פרשת גולדמן, אינם יודעים אם זו באמת הליכה של "אין ברירה", כי לדעתם עתה יש כבר ברירה, ולא מוכרחה להיות מלחמה...

כאשר קראתי את הרשימה של בנו של יצחק שדה, אני מכירה אותו, אך זו רשימה מזעזעת. הוא מעמיד ספק אם כדאי להיות ישראלי... לכן, דבר כזה יכול להידרדר הלאה. מין מכתב כזה, החתום על-ידי חמישים וחמישה נערים, אני רוצה להניח שכל אחד מהם הינו נער טוב. הם צריכים להתגייס עוד מעט, ועד אשר בא גולדמן חשבו שהדבר כך משום שאין ברירה. עתה הם רואים שיכול היה להיות אחרת... הם שואלים את עצמם אם אמנם עליהם ללכת לצבא.

אם יכול משורר לכתוב וידו אינה רועדת, ולגמור משפטו במלים אלה: "דרך אגב, דרישת שלום מהבחורים בתעלה..." כלומר, אנחנו כולנו, כל היושבים כאן, לא אכפת לנו שישנם בחורים בתעלה, זה דבר שאינו מעניין אותנו כלל... אני מדברת כבר על כתיבה זולה... דרך אגב, גם בדברים שכתב יורם שדה משתמע משהו מזה שגולדמן כאילו יביא את השלום.

ומזה לשריפת צווי גיוס, המרחק אינו גדול. גולדמן - יודעת אני מה יעשה. הוא יקום וייסע למולדתו השניה, לשוויץ... אבל אנחנו כולנו נשארים בבית, עם הבנים. אפשר ומותר וצריך להעלות כל הצעה, להציע כל הצעה ולריב עד אני יודעת היכן, אם חושבים שהממשלה אשמה בכך שאין שלום. אני מתארת לי שאין איש סביב שולחן זה שהיה מגיע למסקנה ששלום אפשרי, אבל הממשלה הזאת היא הגורם העומד בדרך לשלום. אני בטוחה שאין איש סביב שולחן זה שהיה יושב חמש דקות על יד השולחן, אם כך הדבר. יש בינינו דעות שונות, אבל עובדה היא שהיות הישיבה המשותפת כאן - אין פירושה כזה. ואם זה לא כך - ואם אנחנו פאסיביים כל אחד בחוגו ונותנים לאלה המעזים ומדברים כך שילכו בדרכם, ואינני נגד זה שיזמינו את גולדמן וטלמון לשמוע דעותיהם, אך אם מסתפקים במה שהם אומרים ומקבלים זאת כתורה - מה הפלא שצעירים לא ירצו ללכת לצבא? אין לנו פוליסת ביטוח בעניין זה. אילו היה מישור שואל אותי בשנה שעברה האם יכולים היינו להגיע לכך שאריאלי יפגין כך, או שסימון יפגין כך - בזמן שבאמת ישנם בחורים בתעלה - לא הייתי מסכימה לדבר עם איש, כשהיה מעלה דבר כזה על דעתו.

עתה, עובדה היא שהדבר קיים. מכתבים כאלה ישנם, ודאי יבואו עוד. ופה ושם - האם לאורך כל הקו צדיקים אנו? אין בחורים שבאמת אינם רוצים ללכת לצבא? עכשיו יכול בחור כזה לא ללכת או לחשוב שאינו רוצה ללכת ולהיות, יחד עם זה, סופר שלומני'ק... לפי דעתו אנו נמצאים בבית שהאש אחזה בו כבר. לכן, הדבר תלוי לגמרי בנו.

השר י. גלילי:

אני יודע אם לגמרי, אבל קודם כל - בנו.

ראש הממשלה ג. מאיר :

בלעדינו - ודאי שלא. אני הייתי בחג ברביבים, ושם ישנם בחורים הלומדים באוניברסיטה בתל-אביב. שאלתי בחור אחד מהם האם היה באסיפה עם גולדמן. הוא השיב לי: אני אלך לשמוע את גולדמן!! לכן, יש עשרות אנשי קיבוצים שלא כולם בדעתו, ולהיפך: אך כל אחד עסוק בשלו ולא יילך לשמוע את גולדמן. לכן האסיפה מקבלת את אותה הצורה שיש לה...

שמעון פרס הציע בפעם הקודמת להוציא את הנוער שלנו שישמע דברו. יתכן שצריך לעשות זאת, אך היכן עומדים אנו?

השר לקליטת העליה ש. פרס :

הייתי באסיפת סטודנטים, ובמשך שעה וחצי דיברו, והרוב המכריע שבהם היה בעד עמדת הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אילו הגעתי למסקנה שהרוב אינו כזה, ודאי חושבת הייתי שאבדתי, אך הלך רוח זה יכול להצית הרבה מאוד נערים.

יש לי אחות באמריקה, שבאה עתה ארצה. היא קוראת אנגלית בלבד והיא אמריקאית, ואמרה לי: מה קורה כאן? אני קוראת את ה"ניו-יורק טיימס" ואת מאמריו של פרוץ, והוא כותב דברים איומים, אם כי אינו שונא ישראל... הוא רחוק מזה, אבל הוא עתונאי. הוא לא יכתוב מה שהוא שומע מעתונאים?

לכן, יש לשפר את התדמית שלנו. צריך לקבל הצעות שהממשלה מוכנה לקבלן. אך עתה הגענו לרגע מסויים, והראיתי לכם מברק הדין בחבר שלכם בפריס. אם נכון הדבר, הרי חבר שלכם מוסר ללה-מונד שני דברים: 1. כל מפ"ם תמכה בנסיעת גולדמן לקהיר; 2. מפ"ם היתה המפלגה שעמדה במרכז ההפגנות בארץ. על כן, קודם כל מקבלת אני את אשר אומרים אתם, שזו אינה מפ"ם, אלא חברי סיעה ומשקים במפ"ם. אני בטוחה שהוא לא שאל אתכם ולא אמרתם לו שיעשה זאת. אך מה אני צריכה לעשות לתדמית שלנו, כאשר בעתון ה"ידידות" לה-מונד ישנה מודעה כזאת?...

הצרה היא שדברים כאלה מתפרסמים לא רק בלה-מונד, אלא עיקר הבעיה היא לגבי הקורה בארץ. הגענו עתה לנקודה, שאין מדובר בהצלת הממשלה, כי זה עומד במקום המאה מבחינת העדיפות, אלא זו בעיה של הצלת המדינה הזאת. אם הממשלה מתחלקת כך, שירביצו, אך לא בי, כי אני עומד מן הצד - אזי בבקשה; אך בשבילי זה הדבר החמור ביותר, כי זה עיוות האופי של העם היושב בארץ הזאת. מספיקים כאן אלף נערים כאלה, שיהיו בארץ ויעשו מה שיעשו.

עשיתי תרגיל מסויים בקרב בני נוער, בתוך משפחתי, בין "בית'ניקים שצריכים ללכת עתה לצבא. סיפרתי להם על המכתב שקיבלתי מתלמידי השמיניות, ושווחתי על כך עם כל אחד בנפרד. הם אמרו לי כך: תזמיני את הנערים הללו ותאמרי להם: אם כך הדבר, וכזאת הרגשתכם - אני אעשה מאמץ לשחררכם מהצורך ללכת לצבא, ותוכלו לשבת בבית. יילחמו אחרים בשבילכם.

כל אחד מהנערים הוסיף ואמר: תראי שאף אחד מהם לא יישאר בבית, וכולם ילכו לצבא.

יוד-ביתניק שהינו בן מושב ובן רביבים, גם אלה אינם צמאי דם כל כך, ולא כך רואים הם את הדברים...

השר י. ברזילי :

יש לי הצעה: היו הצעות לסכם בזה אחר פסח, ואני מציע לקבל הסדר זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היות ואין לי הצעות, אני יכולה לחכות. אם תהיה איזו התפתחות יוצאת מן הכלל, יכנסו את הממשלה לדון בה.

השר אלמוגי אמר לי שיש הסכמה של כל חברי הועדה להצעה שהעלה וביקש לסכמה כאן. אם יתברר שלא כך הדבר והשרים שם טוב וברזילי ובורג אינם מסכימים, לא נוכל לסכם בזה היום.

531. הסכסוך הקופטי-אתיופי

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יש לי עניין קצר מאוד שהייתי רוצה להעלותו כאן: נבחרה ועדה לעניין הקופטים ואני מציע להרחיב את סמכותה שתוכל לדון גם בעניין סכסוך הקופטים-אתיופים. המצב עתה כזה שהם ממטירים על העתונות מודעות והודעות, ששר הדתות אינו עוזר להם, ואינו משיב לתביעותיהם.

אני מציע ועדה בת שלושה שרים, וביניהם מציע אני לכלול את שר המשפטים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איני רואה סיבה להתנגד לכך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבקש לפרסם את ההחלטה בעניין זה היום, כדי שתשמש תשובה לפונים אלי בעניין זה.

מ ח ל י ט י ם, בהמשך להחלטת הממשלה מס. 491 ב' מיום ו' בניסן התש"ל (12.4.70):

א. להסמיך את ועדת השרים לדון בפניות הארכיבישוף הקופטי בעניין הסכסוך עם הכנסייה האתיופית בקשר לדאר-אס-סולטן.

ב. לצרף את שר המשפטים לוועדת השרים האמורה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:00.

~